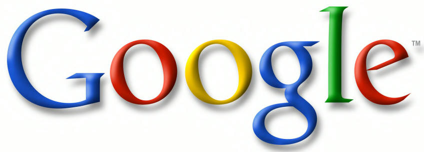

Praerieblomman

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

HON. C. A. SMITH.

Prärieblomman
Kalender
för 1905
REDIGERAD
AF
A. SCHÖN
FEMTE ÅRGÅNGEN
Rock Island, Ill.
Augustana Book Concern
1904

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN.

INNEHÅLL.

Dödsrunor af mera bemärkta svensk-amerikaner, hvilka under det senaste året aflidit. Af A. SCHÖN.

Svensk-amerikanska målares taflor.

Svensk-amerikansk byggnadskonst.

Soldatens son.

(Bild ur lifvet.)

I.

Där sitter vid strömmen, som sorlande går
till Sommen, en gosse med drömmande blick;
nyss lades hans älskade moder på bår,
nyss smekningen sista af henne han fick,
men handen, som smekte, var isande kall,
af armod och möda så länge hon tärts,
och nu låg hon gömd under grönskande vall,
ej ömmande vård honom länge beskärts.

Soldaten, hans fader, hvad kände han väl, —
de fattiga slösa ej mycket med ord, —
men sorgen nog fäste sig djupt i hans själ,
och tommare blef det allt mer på hans bord.
På pilten, den yngste, så ofta han såg
med dröjande blickar, som undrade han,
hvad framtid där väl för den lille dock låg,
ack, skulle han segra i dag, som upprann?

Och åren de kommo och gingo igen,
men steniga tegen mer ymnigt ej bar,
och bitande frost stundom härjade den,
och svartnade skördar var allt hvad han skar.
Då åter från fjärran en stämma där ljöd:
"Kom, bygg dig ett hem i det främmande land,
här gifver dock mödan ett rikare bröd,
Amerika räcker dig vänligt sin hand."

Och hade soldaten ej kallats till strid
för konung och härd och för fädernejord,
så stod dock en strid i hans själ, och därvid
han kände, det torftiga hemmet i nord
var älskadt, och hvar än sitt tält han uppslog,
han skulle som främling där lefva och dö,
men plikten mot kära dock bort honom drog,
och frihemman fick han vid leende sjö.

II.

Och fjortonårig pilt lyster pröfva uppå
att ensam i världen sin väg till seger gå,
han sliter och han släpar från morgon till kväll
och bygger upp luftslott inunder stjärnströdd päll.

Det unga blodet sjuder så varmt i hans barm,
och styrkan växer till hvarje dag i hans arm,
och när så afton kommer, vid lampskenet böjd
han söker finna vägen till kunskapens höjd.

Det lyckas, och omsider han kämpar sig fram,
och snart i vidgad krets man hans rykte förnam,
det ilar öfver vidd in bland skogarnas dån:
"Säg, känner du honom, det är soldatens son?"

Men aldrig kan han glömma, hvad en gång han var,
och ej den arm, som honom till höjderna bar,
sig ödmjukt han böjer för den, som lyckan gaf,
och ännu aldrig blef han en högmodets slaf.

III.

Där hänges sorgflor på magnatens dörr,
och ned gardinerna för fönstren fällas.
Där bor en sorg, som aldrig bott där förr,
och fram en bår jag ser i salen ställas.
Den ende sonen hvilar där så tyst,
nyss friska läppar dödens ängel kysst.

Han var så god, han var så ung och skön,
i faderns spår han var bestämd att följa,
han skulle ärfva redlig mödas lön
och själf sin färd med nya lagrar hölja;
nu låg han där, och därmed tycktes allt
hvad lifvet skänkt ha fått en ny gestalt.

Men ack, så dyster, hvad var guldets glöd
mot glöd, som brunnit i ett slocknadt öga,
och jordisk ära var en staf så spröd,
i sorgens dag den båtade så föga;
hvad var det lof, som världen rikligt bjöd
mot denna röst, som nu ej mera ljöd?

Så ofta stodo där med hand i hand
de båda makarna vid slutna grafven,
men ögat lyftes sakta mot den strand,
dit alla sist ur grifterna och hafven
sig vända skola, och en stilla frid
till hjärtat spred sig efter smärtans tid.

IV.

Och millionären rest en minnesvård
på sonens graf, som länge skall bevaras.
Han känt, hur ofta lifvets kamp är hård
och törnströdd vägen, som skall än befaras
af fattig yngling, och han velat räcka
sin hand åt den, som kunskapstörst vill släcka.

Så skall hans minne länge dröja kvar
bland Sveas ättlingar i Nya världen,
och hjälp, som han till arma likar bar,
ett skimmer ofta strött på tunga färden,
det namn han bär skall nämnas städs med ära
och folk och stat det skola hyllning bära.

Så står han för mig nu, soldatens son,
ett vittnesbörd om svenskens tro och heder,
och ej det undran väckt i minsta mån,
det bud, som ilat genom våra leder
och kom från andra sidan oceanen,
att på hans bröst hängts kommendörskraschanen.

Ludvig Holmes.

Modern.

Skiss af Therese Linder.

Besynnerligt hur han denna höst ej kunde få sina tankar från den döda modern. Allting påminde om henne, såsom aldrig förr. Kanske det var hans sjukdom som gjorde det och den inre obestämda längtan efter ett starkare väsen eller en stor klippfast kärlek att trygga sig till.

Hustrun hade alltsedan hans sjukdom visat en nästan fysisk motvilja för honom, som han ej kunde undgå att märka, och som sårade honom i hans innersta. Han kände sig som en tafatt stapplande främling midt bland de sina, och så kom längtan efter modern. Men det var ej allenast längtan, den var blandad med självförebråelser och samvetsagg, och han kunde ej låta bli att tänka, att kanske modern under sin sista långa och plågsamma sjukdom gått med samma gnagande längtan efter ömhet och förståelse, som nu plågade honom. "Mor, kära mor." Hvarför hade han ej förstått då, hur tröstlös hon ofta måste känt sig!

Med långsamma steg gick han poppelallén ned till sjöstranden, det hade varit moderns favoritplats, så länge hon kunde orka gå ut. Hur hon måste ha längtat efter den, då hon ej längre förmådde gå ut!

"Mor, kära mor, kom, skall jag bära dig dit på mina armar, sätta dig där på mossbänken under tallarna occh låta dig se solljuset glittra på vågen." Nej, nu var det för sent, nu var hon borta. Han stönade. Han mindes det mörka rum, sonhustrun valt ut åt henne, det låg mest aflägset från allt buller, och han tyckte det var bra. Nu ryste han vid tanken på dess sollösa dysterhet, och modern älskade ju framför allt solen.

Hur tåligt hade hon ej fogat sig i allt, det var som om hon känt sig vara i vägen och ville göra sig så liten som möjligt. Han hade ej märkt det då, han var för upptagen af sitt arbete och sin egen person. Han hade aldrig varit någon mönsterson, långt därifrån. Han hade aldrig ockrat på moderns kärlek och tålamod. Hur ofta hade hon ej fällt tårar för hans skull, och hur många böner hade hon ej uppsändt för honom! Men aldrig hade hon tröttnat i sin kärlek, och aldrig hade hon gjort honom förebråelser, endast gifvit honom milda förmaningar. Och då han gift sig mot hennes vilja, hade hon utan knot trädt åt sidan och lämnat tyglarna i det gamla hemmet i den nya husmoderns händer.

Så liten kärlek och omsorg hon fått röna under sin plågsamma sjukdom, hur otåliga hade ej de varit och hur tålig hon. Så rädd hon var att besvära dem på något vis, och hur litet de hade frågat efter hennes komfort.

Ack, hvarför hade han varit så blind då! Om han nu haft henne tillbaka, skulle hon fått det vackraste rummet, och han skulle prydt det med blommor hvarje dag. Nu, ja, nu!

Men nu var det för sent, han var själf en hjälplös sjukling som berodde af hustruns godhet. Och hon var trött och led vid sjuklingen. Kunde han förebrå henne? Hon var ung och lefnadsfrisk, han borde ej ha bundit hennes unga lif vid sitt, han visste ju, att den smygande sjukdomen skulle en dag komma. Han hade försökt att kämpa emot, men nu var hans motståndskraft bruten. Nu var han trött och erfor endast en slö likgiltighet.

Dock ej alltid; bitterheten fick stundom makt med honom, och då kände han en vanmäktig vrede emot ödet, som slagit honom i hans bästa år, och emot hustrun, som i sin ungdoms friskhet föraktade hans svaghet.

Då längtade han efter moderns famn, som alltid varit öppen för honom, ehuru oftast fåfängt, och ett poem, som han tanklöst läst någon gång, rann honom i sinnet:

Hvar finns en kärlek som intill döden
står oförändrad i alla öden,
som, lik Guds änglar, oss öfvervakar
och fordrar intet, men allt försakar?
På denna jorden finns endast en,
en moders kärlek är det allen'.

Han hade ej efterföljt det fjärde budet. Fadern var en drinkare, och honom hade han föraktat; modern hade han gjort ständiga sorger. Människorna kallade honom en bra karl, men han visste nu, att han ej varit en god son. Han hade aldrig försökt att glädja sin mor med en handling, och han våndades nu under minnet af hennes stora tålamod och kärlek. Nu förstod han hennes storhet, nu då han själf stod beroende af hjälpsamhet och kärleksfull omtanka.

Om han endast en dag kunnat få henne åter, endast en dag för att visa henne sonlig kärlek och omsorg!

Han mindes en dag, då han i orolig väntan gått och spejat efter postbäraren, som skulle bringa honom ett viktigt bref. "Äfven jag väntar", hade modern sagt. "Hvad väntar mor på?" var hans fråga, och svaret kom sakta: "På döden."

Han gaf det endast en flyktig tanke då, men nu såg han en dubbel betydelse i orden. Det var ej allenast befriaren från de kroppsliga smärtorna, hon längtade efter, hon önskade en befrielse äfven från det själsliga lidandet. Hon kände sig som en börda för sitt barn, hon som otaliga nätter och dagar outtröttligt burit honom i sina armar och jollrat kärleksfulla

ord för honom. Ack, om hon lefvat nu, då han började komma till insikt om hennes stora värde, så att han kunnat visa henne hur kär han höll henne, kunnat göra hennes stig bred och jämn, göra hennes dag solskensklar med blommor och sång.

Ack, om han hade haft henne nära, så att han fått luta sitt trötta hufvud i hennes knä och känna hennes hand stryka öfver hans hår, höra henne hviska milda, varma ord, som alltid gjort hans bekymmer och sorger så försvinnande små.

Då han var liten gosse, brukade hennes kyss alltid bota de stötar han fick under sina lekar. Då han blef äldre och lifvets kamp började, glömde han att gå till henne, men nu kände han sig som barn igen, och ingen fanns som brydde sig om att kyssa bort hans smärtor.

"Mor, kan du förlåta mig allt och älska mig som i barndomen? Kan du se min ånger, och räcker ditt förbarmande hjärta ännu till för mig", suckade han.

Det doftade tall och gran från skogen, där han satt, sjön låg blå och lugn framför honom, en ensam syrsa sjöng i gräset uppe på backen, där bina surrade bland blåklockor och tjärblommor.

Det var så lugnt och fridfullt i naturen, det föll som en andefläkt af ro och lycka öfver den sjuke mannen. Han andades kort och ansträngdt, kinderna brunno så röda i det nästan hvita ansiktet, och han mumlade halfhögt:

"Hvar finns en kärlek, som intill döden
står oförändrad i alla öden?"

Ett lyckligt leende gled öfver hans affallna drag. "Mor, så god du är!" Han gjorde en häftig rörelse och reste sig upp med utbredda armar; i nästa ögonblick sjönk han ned igen på den mjuka bädden af mossa och tallbarr. En blodström banade sig väg öfver hans läppar, som ännu logo lyckligt.

Professor A. H. Edgren.

Lefnadsteckning af Joh. A. Enander.

Den man, som bar detta i hela den lärda världen kända och högt värderade namn, och hvilken icke utan skäl kallades "svensk-amerkanernas lärdaste man", var icke blott en vidt frejdad vetenskapsman, utan han var därjämte en i sin anspråkslöshet stor och ädel karaktär, en af de ädlaste, som någonsin trampat Sveriges och Amerikas jord. Under en lugn yta klappade hos honom ett för frihet, sanning och rätt lågande hjärta, för hvilket ofrihet, fördomar och orättvisor af olika slag voro en verklig plåga. Lika växlingsrik, som hans lefnadsbana var, lika mångskiftande var hans arbete såsom frihetskämpe, lärare, linguist, författare, skald och öfversättare. Under sitt mångåriga framgångsfulla arbete har han å båda sidor om Atlanten kvarlämnat spår, som icke lätt eller snart utplånas.

August Hjalmar Edgren föddes den 18 oktober 1840 å Östanå bruk i det natursköna Värmland. Hans föräldrar voro possessionaten A. H. Edgren och dennes maka, född Berger. Vid 17½ års ålder aflade den unge Hjalmar studentexamen vid Uppsala universitet (den 29 maj 1858) och två

år därefter officersexamen vid Karlberg (den 2 mars 1860) samt inträdde i tjänstgöring vid kungl. Värmlands regemente.

Han kom emellertid icke att länge kvarstanna vid nämnda regemente. Inbördes kriget hade utbrutit i Amerika, och den unge officeren greps af längtan att få kämpa för de olyckliga slafvarnas frihet. Han tog permission från sitt regemente och afreste hit till Amerika, hvarest han år 1861 ingick vid 99:de New York-regementet, utnämndes till underlöjtnant vid samma regemente den 17 januari 1862, deltog i flera strider och var den 9 mars 1862 vittne till den epokgörande sjöstriden å Hampton Roads mellan "Monitor" och "Merrimac", hvilken strid af Edgren både besjungits och beskrifvits, senast i PRÄRIEBLOMMAN för 1903. Den, som läser denna hans beskrifning, kan lätt ana, med hvilka känslor han å Rip Raps-fästet bevittnade, huru hans landsman John Ericssons "snilleverk", obetydligt som det såg ut, besegrade rebellernas hafstroll, vände nederlaget i seger och förvandlade unionstruppernas klagan till "oändligt jubel", som snart ljöd genom alla land. För tapperhet i fält under Suffolks belägring utnämndes Edgren sedermera i juni 1863 till förste löjtnant, detacherades den 9 augusti samma år att tjänstgöra på stabskåren såsom ingeniör och leda befästningsarbetena vid Yorktown, hvarefter han sökte och erhöll afsked ur Förenta staternas tjänst den 18 oktober 1863 samt återreste till sitt gamla, alltid högt älskade fosterland.

Han utnämndes vid återkomsten till underlöjtnant vid kungl. Värmlands regemente den 9 februari 1864 och förordnades till adjutant vid sagda regemente den 6 juli 1869. Dessförinnan hade han dock haft permission under åren 1867—1868 för att idka språkstudier i Frankrike och Tyskland, och var han större delen af denna tid lärare i engelska och tyska vid ett läroverk i St. Quentin. Ju mer hans kunskapsbegär ökades, ju mer förlorade krigaryrket för honom sina behag. Detta hade till följd, att han sökte och erhöll nådigt

afsked samt lämnade den militära banan för en annan, å hvilken han skulle komma att skära rika lagrar.

Han återkom till Förenta staterna 1870, fortsatte sina i Sverige afbrutna studier vid Cornell universitet samt blef den 22 juni 1871 "Bachelor of Philosophy". Under påföljande höst undervisade han dels i tyska och dels i franska vid Ithaca Academy, och vid Riverview-on-the-Hudson Military Academy. Påföljande år, sedan Edgren fattat beslut att ägna sitt lif åt språkstudier och jämförande språkforskning, kom han till Yale universitet och blef en af den världsberömde prof. Whitneys lärjungar. Han studerade här med en sällsynt ifver, som "unnade honom hvarken dagens ro eller nattens hvila." Latin, grekiska och sanskrit voro hans hufvudämnen, till hvilka han lade "ett halft dussin andra språk", bland dem fornnordiska, gotiska, anglosachsiska och gammalfranska. Detta studiearbete tillika med det ansträngande arbetet å en tysk-engelsk och engelsk-tysk ordbok, som han med liten hjälp af den egentlige utgifvaren, prof. Whitney, ensam utarbetade, hotade att lägga honom i grafven, men han öfvervann dock lyckligtvis sitt svåra hjärtlidande och promoverades vid Yale universitet till filosofie doktor den 25 juni 1874, blef docent i franska språket, biträdde dessutom vid undervisningen i sanskrit samt förestod under läsåret 1878—79 professor Whitneys professur i sanskrit och linguistik vid universitet, utarbetade lärda afhandlingar rörande sanskritspråket, af hvilka en: "On the Verbal Roots of the Sanskrit Language and the Sanskrit Grammarians", i synnerhet berömmes, utgaf i Sverige öfversättningar på svenska af den indiska skalden Kalidasas arbeten "Schakuntala", "Molnbudet" och "Malavika" (alla tryckta i Göteborg; "Schakuntala" 1875, de båda senare 1877). Han utgaf ock därstädes påföljande år Longfellows "Evangeline" i svensk öfversättning samt "Ur Amerikas skönlitteratur", två band öfversättningar ur amerikanska skönlitterära författares arbeten. Här i

Amerika utkom hans öfversättning af Viktor Rydbergs "Medeltidens magi" (New York 1879). Den unge universitetsläraren utvecklade sålunda vid sidan af sitt lärarekall en rik litterär verksamhet, utnämndes till ledamot af lärda sällskap samt ådrog sig uppmärksamhet af vetenskapsmän i olika delar af världen.

År 1880 blef Edgren kallad till docent i sanskrit vid Lunds universitet i Sverige och antog kallelsen. Han återvände till det gamla fosterlandet och tjänade en tid under professor E. Tegnér, anställdes vårterminen 1881 som lärare i engelska och franska vid Lunds privata elementarläroverk, studerade under sommarsemestern samma år zendspråket vid universitetet i Berlin och erhöll 1883 det Norbergska priset i Lund för en på franska språket författad språkvetenskaplig afhandling. Han utgaf vidare under vistelsen vid det sydsvenska universitetet en från sanskrit till svenska öfversatt indisk dikt "Nala-sagan" (Stockholm 1880), "Dikter i original och öfversättning" (Lund 1884), samt lärda språkvetenskapliga afhandlingar på latin, engelska, tyska och franska, hvilka afhandlingar offentliggjordes dels i "Acta Universit. Lundensis" och dels i "Deutsche Literatur-Zeitung". På ett populärt svenskt språk redogjorde han i "Nordisk Tidskrift" och "Ny Svensk Tidskrift" för resultaten af sina forskningar och för sina växlingsrika Amerika-minnen. Utgifningen af grammatikor, som påbörjats i och med utgifningen af "Praktisk och enkel lärobok i engelska språket" (Stockholm 1869) fortsattes. "Nybörjarens lärobok i engelska språket" (Stockholm 1883) utkom samt "Sanskritspråkets formlära jämte en kort öfversikt af prakritdialekten samt inledande läsöfningar" (Lund 1883). På engelska utkom hans "A compendious Sanskrit Grammar with a Brief Sketch of Scenic Prakrit" (London 1885).

Edgren trifdes icke väl i Lund, hvarest den af honom hatade rang- och ståndsskillnaden framträdde kanhända mera

skarpt än i en stor stad. Han längtade åter till Amerika, och då han den 19 december 1884 kallades till professor i sanskrit och lefvande språk vid statsuniversitetet i Nebraska, antog han kallelsen och återkom till Förenta staterna 1885. Under åren 1886—88 föreläste han under somrarna sanskrit och jämförande språkforskning vid Chautauqua-universitetet. Af önskan att lära känna Amerikas äldsta fornminnen och studera amerikansk arkeologi företog han längre resor till Mexiko, "den nya världens Egypten", 1889 och 1896 samt sände därifrån till tidningarna *Gamla och Nya Hemlandet* i Chicago och *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* värderika bref, hvilka sedermera offentliggjordes i bokform under titeln "Sommarferier i Montezumas Land" (Stockholm 1898).

Göteborgs högskola eller rättare universitet, ty jämförelse mellan densamma och våra amerikanska högskolor kan icke ens komma i fråga, försökte återbörda den vidt frejdade vetenskapsmannen till Sverige. Han utnämndes den 28 november 1889 till professor i nyeuropeiska linguistik vid nämnda universitet. Han antog utnämningen, afreste till Sverige och valdes den 13 juli 1891 till den höga bildningsanstaltens rektor samt förvärfvade sig ampla loford för sin verksamhet som professor och framför allt såsom högskolans förste ledare, hvilken i allt väsentligt gaf henne hennes lyckliga utveckling och sunda riktning. Han invaldes 1891 till ledamot af kungl. vetenskaps- och vitterhetssällskapet i Göteborg och 1893 till dess ordförande samt 1892 till hedersledamot af Värmlands nation i Uppsala. Från trycket utgaf han under denna tid: "A Compendious French Grammar" (Boston 1890), "An Elementary Spanish Grammar" (Boston 1891) och "Valda dikter af Henry Wadsworth Longfellow" (Göteborg 1892).

Nebraskas statsuniversitet gjorde 1893 ett försök att återfå den berömde professorn och vetenskapsmannen. Det kallade honom till professor i romanska språk och sanskrit. Han antog kallelsen och återflyttade till Lincoln i Nebraska, hvar-

est han snart blef af alla högt uppburen. Han var bland studenterna till sitt sinnelag ung, och han blef därför aldrig gammal. Han försökte aldrig lysa med sina kunskaper. De öfriga af universitetets professorer blickade därför med desto större vördnad och kärlek upp till honom. Till och med stadens stojande gatpojkar blefvo tysta som muren, då de gingo förbi hans trefna hem, ty därinne bodde, omgifven af Hellas, Romas och Indiens litterära mästerverk, "den store mannen". Den litterära verksamheten fortsattes med oförminskad ifver af den varmhjärtade idealisten och skarpsynte vetenskapsmannen, som under hela sitt lif "slets mellan två fosterland", hvilka älskade honom och som han älskade tillbaka. Bland hans arbeten, som utgåfvos under 1890- och i början af 1900-talet, må här nämnas: "Blåklint. Nya dikter och öfversättningar" (Göteborg 1894), "Schakuntala or the Recovered Ring. A Hindoo Drama by Kalidasa" (New York 1894), "A Brief German Grammar for High School and College" (New York 1897), "A Brief Italian Grammar with Exercises" (New York 1897). Utom hans förut omnämnda tysk-engelska och engelsk-tyska lexikon har han efterlämnat följande stora under ifrågavarande tid utarbetade lexikon: ett spanskt-engelskt och engelskt-spanskt, ett franskt-engelskt och engelskt-franskt (New York 1901) och ett italienskt-engelskt och engelskt-italienskt (New York 1902). Förnämst af hans under början af 1890-talet utgifna arbeten å den jämförande språkforskningens område är hans "Jämförande Grammatik, omfattande Sanskrit, Grekiska, Latin och Gothiska. Ljudlära och nominal stambildningslära" (Göteborg 1893). År 1896 utnämndes han till dekanus vid universitetet och 1901 till juris utriusque hedersdoktor.

Vid Nobel-institutets i Stockholm upprättande, erhöll han af Svenska akademien kallelse att inträde i detsamma och öfvertaga den del däraf, som omfattade den germanska språkgruppens litteratur, en uppgift, för hvilken han ägde de bästa

förutsättningar. Den hedrande kallelsen antogs, och Edgren med familj afreste till Sverige i medlet af maj 1901. Vid den bankett, som hans i Chicago boende landsmän och personliga vänner, bland hvilka författaren af denna enkla lefnadsteckning var en, gåfvo till hans ära, då han ankom till Chicago, sammanfattade den, som här för pennan, sin uppfattning af "den store värmlänningen" Hjalmar Edgrens litterära verksamhet i följande ord, som förekommo i festtalet till "Edgren, språk- och fornforskaren":

"Furan i Värmlands skogar sträcker sin kraftfulla hjärterot genom den malmrika markens olika lager djupt ned till källådror, hvilka äro dolda för vandrarens blick, till dess att de framkvälla långt borta vid bergens fötter och bilda friska af granar och hängbjörkar skuggade skogskällor, vid hvilka göken gal i tidig morgonstund och trasten slår sina drillar i ljus sommarnatt, under det molnfri himmel och grönklädd jord synas sammansmälta till ett. Medelst sin ihärdiga, djupa forskning har vår hedersgäst trängt genom språkutvecklingens sekelgamla lager djupt ned till de döda och ännu lefvande kulturspråkens urkälla, till "tungomålens tungomål", till det heliga sanskritspråkets rika flöden. Med djupa andedrag har han druckit ur desamma och ur dotterspråkens källådror, hvilka, då de för oss framträda i friska källor, bära namnen germanska och romerska språk, de tungomål, på hvilka de flesta af dagens sångfåglar blanda sitt kvitter med de många maskinernas slammer, under det att den ensidiga materialistiska utvecklingens blodröda himmel bådar storm för kommande dag.

Den sköna och majestätiska Klarälfven, som genomströmmar Värmland, har icke samma namn under hela sitt lopp. Den kallas i högan nord Trysilsälfven. Den forskning, genom hvilken vår hedersgäst vunnit ett namn, kändt och äradt så långt odlad mänsklighet bor, är i själfva verket *en,* men den bär inom olika vetenskapsområden olika namn. Hans

DR HJALMAR EDGREN.

språkforskning och fornforskning äro oupplösligen förenade med hvarandra. Samma snille, som satt sig i besittning af de lefvande och döda språkens rika skatter och med det svenska och det engelska språkets nycklar öppnat för oss dubbelportarna till Indiens förtrollade lustgårdar, samma snille har icke utan framgång spejat och spanat efter ariernas urhem, tolkat inskrifter i våra fäders runohällar och aztekiska hieroglyfer å tempelruiner i Montezumas land."

Efter återkomsten till Sverige bosatte sig Edgren med familj i en naturskön nejd, i det nära Stockholm liggande villasamhället Djursholm. Han återupptog här sin skriftställareverksamhet. "Dikter af Tennyson" utkommo i svensk öfversättning (1902), och belönades detta arbete med det Letterstedtska priset. Året därpå utnämndes Edgren till riddare af kungl. Nordstjärneorden och erhöll andra utmärkelser från lärda sällskap i skilda länder. Hans lefnadshimmel tedde sig för en ytlig betraktare ljus och molnfri, men bref till vänner i Amerika antydde, att den icke var det. Den bland alla samhällsklasser i Sverige liksom i andra europeiska länder rådande rangskillnaden, fördomarna och de trånga vyerna behagade alls icke den i bästa mening amerikaniserade vetenskapsmannen. Härtill kom, att sjukdom gästade hans hem. Hans älskade äldsta dotter Anna Mathilda nedlades på sjukbädden, som blef hennes dödsbädd. Den 9 december 1903, då man redan förlorat allt hopp om hennes vederfående, kom hennes fader hem efter en spatsertur klockan 6 på kvällen. Han syntes vara frisk och kry, men då han satte sig ned att spisa, kände han häftiga plågor i bröstet. Läkaren kallades då från dotterns sjukbädd till faderns. Efter undersökning förklarade han, att sjukdomen var hjärtförlamning och att den sjukes lifstid var inskränkt till en eller två timmar. Edgren tog då afsked af sina närmaste och bad dem sända hans sista hälsning till hans frånvarande son och broder och till alla vänner i Amerika. Han uttryckte ledsnad öfver att han

ej tilläts lefva och hjälpa sin trogna maka att bära sorgen och förlusten vid den kära dotterns väntade död. "Ack, om jag endast kunde dö för henne", yttrade han, innan hans eget lif utsläcktes, hvilket yttrande föranleder en minnestecknare till reflexionen: "Som han lefvat så dog han, tänkande icke på sig själf utan på andra." Dödsfallet påskyndade dotterns hädanfärd.

Stoften af fader och dotter vigdes på samma dag till grafvens ro i Östermalms kyrka i Stockholm, hvarest likpredikan hölls af professor Nathan Söderblom för de närvarande, bland hvilka märktes utom Nobelinstitutets medlemmar ett stort antal af Sveriges lärda och högt uppsatta män. Efter griftetalet och sång fördes de med blomsterkransar höljda kistorna, företrädda af florbehängda fanor, ur kyrkan för att senare med bantåg föras till Arvika i Värmland. De närmaste sörjande vid Edgrens bår voro hans älskade maka Anna Marianne, född Steendorf, en son och två döttrar.

Vid Nebraskas universitet, hvars prydnad den aflidne under många år varit, firades med anledning af hans frånfälle en minnes- och sorgefest den 14 februari 1904, en fest, vid hvilken tydligt lades i dagen, huru älskad och uppburen Edgren var af professorer och studenter. Den bortkallades karaktär, lif och verk hafva aldrig tecknats på det engelska språket trognare än i de tal, som vid denna fest höllos af professorerna Fossler, Gere och Sherman.

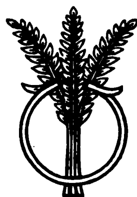
Hjalmar Edgren var icke en vanlig man, utan en ovanlig sådan. Hans djärfva ande begränsades icke af vetenskapens och poesiens råmärken, utan famnade med ifver alla mänsklighetens intressen. Hans karaktär var såsom den värmländska naturen sammansatt af skenbart oförenliga motsatser. Under hans lugna yta bodde en eldig själ. Han var en idealistiskt anlagd skaldenatur och en praktiskt dugande man, anspråkslös, men på samma gång äregirig i detta ords bästa mening. Han älskade Sverige högt, Amerika icke mindre; forntiden tillhör-

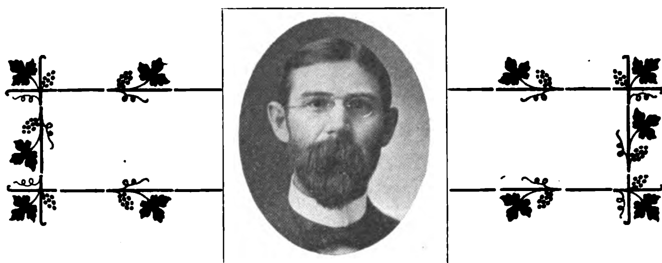
de, enligt hans tanke, det förra, framtiden det senare. Frihet och jämlikhet älskade han, rangskillnad, flärd och tillgjordhet voro honom en styggelse. Han var lärare och lärjungar en föresyn i samvetsgrann pliktuppfyllelse, och uppmuntrade hvarje gryende talang, vare sig densamma var under hans ledning eller ej.

Till hans "flyttfågelslif" bidrogo många orsaker. En af hans minnestecknare yttrar därom, sedan han framhållit, att den hos Edgren nedlagda lusten att se och resa och hans stora frihetskärlek torde varit bland dessa orsaker: "Äfven den uppdrifna känsligheten har utan tvifvel stundom varit ett motiv för honom till flyttning. Lika utsökt hänsynsfull och älskvärd som han själf var i sitt bemötande af andra, lika mycket takt och finkänslighet fordrade han tillbaka. Om den någon gång tröt eller om förhållandena obehagligt berörde honom, kunde han få så starkt intryck däraf, att han önskade en radikal förändring af sin ställning." Men detta var långt ifrån allt. Edgren trifdes, såsom vi ofvan antydt, icke rätt väl i Sverige, hans älskvärda, högt bildade maka af dansk börd, men med svenskt sinne, med hvilken han var sedan 1880 i äktenskap förenad, trifdes däremot alls icke i Amerika. Hon höll på att af ledsnad och hemlängtan sörja sig till döds i Lincoln, Nebraska, hvarest förhållandena voro helt andra än i hennes födelsestad Köpenhamn. Det var för Edgren rent af en plikt att återvända till Sverige, och då det var fråga om pliktens bud, tvekade han aldrig hvad han skulle göra. Han såg, att hans tåliga maka led, det var för honom nog.

Hjalmar Edgren var icke en populär talare efter vanligt amerikanskt mönster. Han tänkte, innan han talade. Hans röst var därjämte icke en auktionsropares, som med dynamisk kraft utslungade bombastiska fraser, i hvilka det egna personliga *jaget* intog ett framstående rum. Hans vältalighet var ej lik "den skrålande regnbäcken", utan den var lik den tysta floden, som öfver äkta guldsand hvälfver sina djupa böljor

mot det stora, ändlösa hafvet. Om han varit fästad vid ett svenskt-amerikanskt läroverk, hade han tvifvelsutan kommit att på vår nationella utveckling här i landet utöfva ett långt större inflytande, än han nu med alla sina stora gåfvor och kunskaper förmådde. Han var den starkaste personliga föreningslänken mellan den lärda världen i Sverige och Förenta staterna, han förenade hos sig svenskens och amerikanens bästa karaktärsdrag, och man kan vid hans lefnadslopps slut yttra hvad som i fordomtima löjd vid Eskil lagmans bår: "Hvad må jag mera säga om honom, om icke det, att sent födes åter en slik man."

Nybygget vid Tallsjön.

Den första svenska koloni i nordvästra Amerika, och huru den kom till.

Af Gust. N. Swan.

Då Gustaf Elias Marius Unonius ett par år sedan, i en ålder af öfver 92 år, skattade åt förgängelsen, blef man påmind om en man, hvars växlande och skiftesrika lefnadsbana nästan var förgäten, och om ett skede i den svensk-amerikanska odlingshistorien, som den nu lefvande generationen föga känner till. Att den koloni han grundade icke blef bestående, och att han — till stor del därtill af omständigheterna påverkad — fann för godt att öfvergifva sina fäders kyrka och kasta sin lott bland ett folk, som, för så vidt historien därom vittnar, visserligen ej ville de långväga främlingarna annat än godt, har haft till följd att hans missionsverksamhet blifvit misskänd och hans verk som kolonist underskattadt. Det är icke min afsikt att här vare sig rättfärdiga den förra eller tilldela det senare en oförtjänt betydelse, och jag känner mig ej heller påkallad att försvara de utfall mot några pastorer inom Augustana-synoden, som han i en sen ålderdom fann förenligt med sin pliktkänsla att offentliggöra. Men under läsningen af hans i många afse-

enden förtjänstfulla arbete: "Minnen från en sjuttonårig vistelse i nordvästra Amerika", får man en mycket sympatisk bild af författaren, och man vill gärna tro, att hans handlingssätt och verksamhet under vistelsen här i landet förestafvades af ädla bevekelsegrunder. Och jag har trott, att mången, som saknat tillfälle att läsa hans arbete, skulle med intresse taga del af en kort skildring rörande det nybygge han grundade och de första nybyggarnas öden i vildmarken.

Det är, såsom man kan förstå, ej meningen att föra läsarens tankar tillbaka till hedenhös, till "en grånad forntids dar". Nej, de händelser, om hvilka nu skall förtäljas, förskrifva sig från den allra nyaste tiden, och en och annan bland kalenderns läsare torde ännu erinra sig de i det följande omnämnda personerna.

Det var den 11 maj 1841. Dåvarande tjänstemannen vid länets landskontor i Uppsala Gustaf Unonius, något öfver trettio år gammal, hans unga brud, Charlotta Margareta Öhrströmer, med hvilka han just inträdt i äktenskap, en gammal trotjänarinna i hennes föräldrahem vid namn Christine, en tjuguettårig student Ivar Hagberg, en släkting till Unonius vid namn Carl Groth och en jakthund, lydande namnet Fille, afreste då från Uppsala till Gefle, i hvilken stad de ämnade gå ombord å skepp, som skulle föra dem och deras bohag till den nya världen. Den sedermera så allmän och alldaglig blifna emigrationen hade då ännu ej tagit sin början, och det väckte ej liten uppmärksamhet, då detta sällskap begaf sig i väg. Så vidt kändt är, voro de de första, som begagnade sig af den rätt, som kort förut af regeringen lämnats Sveriges inbyggare, att utan särskild tillåtelse af kunglig majestät flytta ur riket. Af någon anledning var emellertid skeppet vid deras framkomst till Gefle ej färdigt att afsegla, och först den 3 juni lyftade det ankar och lade ut på redden. Skeppets namn var "Minnet" och dess befälhafvare kapten C. J. Bohlin. Med den senare hade Unonius

träffat aftal om öfverresan, och skulle han för hela sällskapet betala fem hundra riksdaler riksmynt för resan till New York; dock skulle de själfva förse sig med proviant. Innan skeppet var färdigt att afgå, slöt sig ännu en till sällskapet, en f. d. studerande Wilhelm Polman. Skeppet var för öfrigt lastadt med järn.

Under utresan anlöptes Helsingör och Portsmouth, hvarest korta uppehåll gjordes, och ändtligen anlände man till bestämmelseorten den 10 september efter tre månader och sju dagars färd öfver de stora djupen. Man kan tänka sig passagerarnas glädje och tacksamhet, då de fingo den efterlängtade kusten i sikte, och med hvilken tillfredsställelse de utbytte hytterna ombord mot gästrummen i ett amerikanskt "boardinghouse", äfven om detta senare ej var af första klassen. Nu först började emellertid många svårigheter, som man hittills knappt haft en aning om. Engelska språket kände de icke. Att taga en promenad vågade de ej af fruktan att förvillas i folkträngseln, där de hvarken kunde fråga någon om vägen eller ens visste hvars hus de skulle efterfråga. En parlör hade de visserligen fört med sig, men hittills hade de knappt hunnit lära mera därur än frasen: "I don't understand". Emellertid hjälpte den svenska kaptenen, som förr varit i Amerika och talade engelska, dem till rätta, och under den veckas tid de vistades i New York erhöllo de dessutom bistånd af en svensk handlande vid namn Brodell. Staden ansågs då räkna en half million innevånare, och det lif, den rörelse och trängsel de sågo på alla sidor gjorde nog sitt till att de kände sig litet modstulna. De sökte dock efter bästa förmåga taga reda på ställningen i landet och göra sig underrättade om hvarest det skulle falla sig lämpligt och förmånligt att grunda en koloni. Att det skulle finnas mycket godt och billigt land i staten Illinois, det hade de fått veta, och till en början beslöto de därför att resa till Chicago. Det föll sig emellertid ej så lätt på den tiden,

då ingen järnväg fanns, att resa bortåt ett tusen mil utåt den vida västern. De uppgjorde kontrakt med ett transportbolag, som för $12 person iklädde sig att fortskaffa dem ända till Chicago, och den 17 september fortsattes resan, att börja med å ångbåt, uppför floden till Albany. Därifrån reste de genom Erie-kanalen till Buffalo. Här mötte dem nya svårigheter. Å ångbåtarna som härifrån afgingo öfver de stora sjöarna, ville man ej godkänna deras biljetter, men slutligen förde lyckan i deras väg en landsman vid namn Morrell, en juvelerare, som i många år vistats i Amerika, och han hjälpte dem till rätta, så att resan kunde fortsättas. Denna gick nu på ångbåt till Detroit, där Hagberg skilde sig från sällskapet för att begifva sig till Cleveland, och därifrån genom St Clair-, Huron- och Michigan-sjöarna förbi Fort Mackinaw och till Milwaukee. Som de nu voro trötta af resan och under vägen hade erhållit underrättelse om att landet i Wisconsin sannolikt bättre än det i Illinois lämpade sig för en koloni, landstego de här. Resan från New York till Milwaukee hade då tagit fjorton dygn. Här tog man att börja med in på stadens förnämsta hotell och hade glädjen att där träffa först en norsk tjänstflicka och sedan den bekante svensk-amerikanen Lange, som då redan vistats fiera år i Amerika. Sedan de här hvilat ut några dagar och företagit "en generaltvätt" af det myckna linne, de hunnit nedsmutsa under en fyra månaders resa, inackorderades fruntimren hos en tysk familj, och i sällskap med Lange begåfvo sig Unonius och Carl Groth ut för att bese landet. Det var den 7 oktober. Wisconsin var då ännu ett territorium, och hela befolkningen uppskattades till omkring 45,000. De vandrade till fots västerut genom skog och prärie omkring trettio mil och anlände slutligen till en mr Pearmain, till hvilken de buro bref från landkontoret i Milwaukee. Hans hem var ett s. k. logghus, det första inom hvars dörrar våra kolonister inträdt.

"Anblicken af de ojämna, ohuggna stockväggarna", skrifver Unonius, "de två små låga fönstren, det glesa taket och golfvet var icke särdeles inbjudande. En dylik koja skulle också nu snart blifva min bostad. Sådant var det hem, hvilket jag hade att bjuda en ung maka, som här skulle komma att lefva i saknad af nästan hvarje bekvämlighet, med hvilken äfven den mindre bemedlade mannen eljest, så vidt möjligt är, söker att trefliggöra det nya hemmet för henne, som för hans skull öfvergifvit den gamla, kära föräldraboningen."

Sedan de här hvilat ut öfver natten, begåfvo de sig i väg att, vägledda af mr Pearmain, bese landet där i trakten. Efter en lång och mödosam vandring kommo de då till stranden af en den täckaste lilla insjö, hvilken kallades Pine Lake, eller Tallsjön, emedan vid dess stränder tallträdet, som annars ej förekommer i denna del af Wisconsin, växer vildt. Sjön var ungefär två mil lång och omgifven af höga, torra stränder. Längre ville våra landsmän nu ej gå, landet tycktes öfver allt vara ganska godt, jordmånen var en djup, något lerblandad svartmylla, marken något kuperad nära sjön, men längre ut jämn och synbarligen lättodlad.

Här ville de nu nedslå sina bopålar, här grundlägga den koloni, som de så länge drömt om. Landet, som de utvalde, tillhörde egentligen ett kanalbolag, som dock på grund af det redan nedlagda kanalarbetet sannolikt aldrig skulle komma att taga det i besittning, och, därtill tillrådda af mr Pearmain och herr Lange, underlade de sig västra hälften af "Section 33, Township 8, Range 18" i tanke att, då det antagligen om två eller tre år återgick i regeringens ägo, de skulle kunna få fasta på det under s. k. förköpsrätt. Hela deras kapital belöpte sig nu till fyra hundra dollars, och för dessa måste de innan vinterns inbrott bygga hus, köpa ett par oxar, en ko och några svin samt de nödvändigaste bohagsting och sedan för kanske hela första året skaffa sig lifsmedel. Ett par oxar tillhandlade de sig genast för sextio dollars, och

sedan de återvändt till Milwaukee, köpte de där en arbetsvagn, som också kostade sextio dollars, för att med egna dragare kunna forsla sina saker ut till nybygget. Söndagen den 17 oktober klockan fem på morgonen lämnade de Milwaukee, och andra dagen vid middagstiden hade de hunnit fram till Pearmains, där med tiden staden Delafield växte upp.

Medan fruntimren tills vidare skulle bo hos Pearmains, togo männen genast itu med att rödja väg till byggnadsplat-

Första nybygget vid Tallsjön, uppfördt af Gustaf Unonius hösten 1841.

sen och arbetet i och för logghusets uppförande. Genom att fälla en del mindre träd och stapla dem upp i en fyrkant, hvilken öfvertäcktes med hö, beredde de sig en tillfällig koja, "den första, som af hvit mans hand blifvit uppbyggd på Tallsjöns stränder." Under arbetet därmed, såväl som sedermera, fingo de en och annan gång påhälsning af kringströfvande Winnebago-indianer, men dessa gjorde dess bätt-

re icke något men. Huset närmade sig emellertid det stadium, då man skulle börja tänka på inflyttning, och Unonius spände för sina oxar och for den 31 mil långa vägen till Milwaukee för att köpa en järnspis. En sådan tillhandlade han sig för 35 dollars, och han köpte också en tunna salt, några bräder till en dörr och en del andra nödvändighetsartiklar. Vägen var nu af det ihållande regnvädret uppblött och nästan ofarbar, så att det tog honom nära fyra dagar att tillryggalägga vägen hem från Milwaukee.

Den 11 november, på dagen ett halft år sedan de afreste från Uppsala, *gamla* Uppsala, såsom de nu kallade det till skillnad från det *nya* Uppsala, som de höllo på att bygga upp, flyttade de in i sitt logghus. Det är både rörande och roande att läsa Unonius' berättelse om den första aftonen i det nya hemmet. Förhoppningsfullt sågo de visserligen framtiden an, men det var ej utan, att man med vemod tänkte på det gamla, kära hemmet och de många fränder och vänner man där lämnat. Vi måste erinra oss, att de voro s. k. herrskapsfolk från Sverige och ovana vid allt slags kroppsarbete. Här dugde det emellertid icke att slå dank och hänga läpp, här gällde det att taga i med allvar och arbeta af alla krafter. Det lära de också hafva gjort, och då vi läsa om deras sträfvanden att i vildmarken skapa sig hem och oberoende, om deras med- och motgångar, om de misstag de nu och då gjorde sig skyldiga till, så erinras vi lifligt om Runebergs Lotta Svärd: "Och något tålte hon skratas åt, men mera hedras ändå."

Af nybyggarelifvets umbäranden, försakelser och pröfningar fingo de nog sin dryga del. Dock förlorade de ej modet, utan arbetade troget och träget på att rödja mark, hugga skog, bygga gärdsel, förbättra boningshuset och uppföra skjul för oxarna och den ko, som de köpt för tjugo dollars. Och då julaftonen kom i det låga, tarfliga, men till högtiden särskildt uppfejade nybygget, hade kärlek, frid och fördragsam-

het tändt sina julljus, och de kände alla, att, huru mycket som än saknades, den första julaftonen i det främmande landet dock hade sin välsignelse och sin glädje.

Vintern var ganska sträng med snö och storm, och först i april månad kunde de börja att bearbeta jorden. Vid denna tid lämnade Polman, som hittills delat deras hem och mödor, dem för att några mil därifrån i en mera befolkad trakt börja praktisera som läkare. Han hade i Sverige börjat studera medicin och var mera skicklig däri än de flesta läkare i västern, och i sitt nya kall rönte han icke ringa framgång. Så småningom gjorde de bekantskap med än en, än en annan nybyggarefamilj där i trakten, och frampå våren fingo de besök af en amerikansk episkopalpräst, som upptagit missionsverksamhet några mil därifrån. Detta bidrog nog i sin mån till att de kände sig mera hemmastadda i sina nya förhållanden.

Man torde undra huru de under denna första tid skaffade sig föda. Att den icke alltid var så riklig och omväxlande, det inses lätt nog, men brist i detta afseende ledo de dock ej. Från Sverige hade de medfört skjutvapen af flera slag, och som villebråd fanns i riklig mängd i skogarna, jagade de allt emellanåt. De hade också skaffat sig en liten kanot eller roddbåt, hvilken de kallade "Elida", och frampå våren började de ett rikligt fiskafänge i Tallsjön. Genom utbyte hade de också kommit i besittning af några svinkreatur, en del majs, potatis, kålrötter m. m. d.

En dag öfverraskades våra kolonister af riktigt storfrämmande. Det var en baron Thott från Skåne, en hr Bergvall från Göteborg och en hr Wadman från Norrköping. Thott och Bergvall köpte hvar sitt stycke land i närheten, men Wadman återvände till Milwaukee för att söka anställning i handel. En hr B. Petterson anlände också nästan samtidigt och slog sig ner som skomakare i nybygget, och till en tid bodde han hos Unonius. Wisconsin hade nu kommit i ropet såsom "det bästa land i världen", och nybyggare inflyttade såväl

från de östra staterna som från Europa. I en del tidningar i Sverige hade Unonius låtit införa bref om landet och de tillfällen man här ägde att förvärfva sig egna hem, och det hade till följd, att många svenskar och äfven danskar och norrmän emigrerade till Wisconsin. Bland de förra var en löjtnant B., en god sångare, som ofta påminde om älskadt fosterland genom att sjunga fosterländska sånger och visor, och en f. d. löjtnant P. von Schneidau*, med hvilken Unonius var bekant sedan fjorton år tillbaka. Längre fram anlände också fru von Schneidau och hennes broder, och till en tid fick Unonius härbärgera dem alla i sitt lilla logghus. Schneidau köpte sig ett stycke land vid södra ändan af Tallsjön. Reskamraten Ivar Hagberg kom på besök och upptog land, men måste snart af påkommen anledning resa hem till Sverige och återvände sedan ej mera hit. Bland andra landsmän, som vid denna tid besökte kolonien, märkes en hr Ihrmark, en redan sextioårig man, som sedan bosatte sig i Illinois, och en hr Dreutzer från Göteborg. Den sistnämnde slog sig ner i Milwaukee och hade där en tid s. k. "skandinaviskt boarding house". En annan svensk vid namn Wester, som i fäderneslandet hade varit lumpsamlare, men nu blifvit — metodistpräst, besökte kolonien och predikade här och där i stugorna, men utan vidare framgång. En studerande Björkander från Västergötland och flera ej namngifna landsmän anlände något senare och nedslogo sina bopålar nära Tallsjön. Och ungefär vid samma tid ditkommo direkt från Norge många norrmän, de fleste obemedlade, men i besittning af god vilja, starka armar och arbetsduglighet, och inom kort voro de försigkomna farmare. Svenskarna hade nästan uteslutande bosatt sig på östra sidan om Tallsjön, norrmännen på den västra, och rundt dess stränder bildades så småningom ett litet nytt Skandinavien. Dock hade de här såsom därhemma

* I uppsatsen "Fredrika Bremer och Jenny Lind i Förenta staterna" i PRÄRIEBLOMMAN 1904 står *Scheidau*, hvilket bör rättas till *Schneidau*.

ofta svårt för att komma sams. "Små tvister och brödragnabb uppstodo esomoftast", och de två nationerna kunde ej komma på en "rätt broderlig och vänskaplig fot med hvarandra".

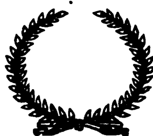
I antal öfverträffade norrmännen redan svenskarna och i företagsamhet och ihärdighet desslikes. Svenskarna voro, som förut är antydt, nästan uteslutande s. k. herrskapsfolk, studerande, f. d. officerare, kammarjunkare, afsigkomna grefvar och baroner, hvilka aldrig i fäderneslandet gjort ett ärligt dagsverke (d. v. s. som kroppsarbetare) och som här, då ej så sällan nöden dref dem att göra försök, snart tröttnade på ett arbete, som var dem högst motbjudande och för öfrigt ej lofvade rik och snar vinst. Många af dem dröjde därför kvar i kolonien blott en kort tid för att sedan flacka omkring hit och dit i hopp om bättre tur och lättare villkor. P. von Schneidau, som var föga passande för farmare och dessutom länge lidit af en benåkomma, som gjorde honom helt oförmögen till arbete utomhus, flyttade till Chicago och blef där, sedan han tillfrisknat, fotograf, en af de allra första i västern. Carl Groth hade rest till New Orleans, där han nu sålde cigarrer och tidningar, och den gamla trotjänarinnan Christine hade ingått äktenskap med en norrman i grannskapet och flyttat dit för att grunda eget hem. Så skingrades Unonius' stundom rätt stora familj, och rätt som det var stod koloniens grundläggare där ensam med sin trogna maka och de små, som en efter annan hade kommit för att glädja föräldrarna.

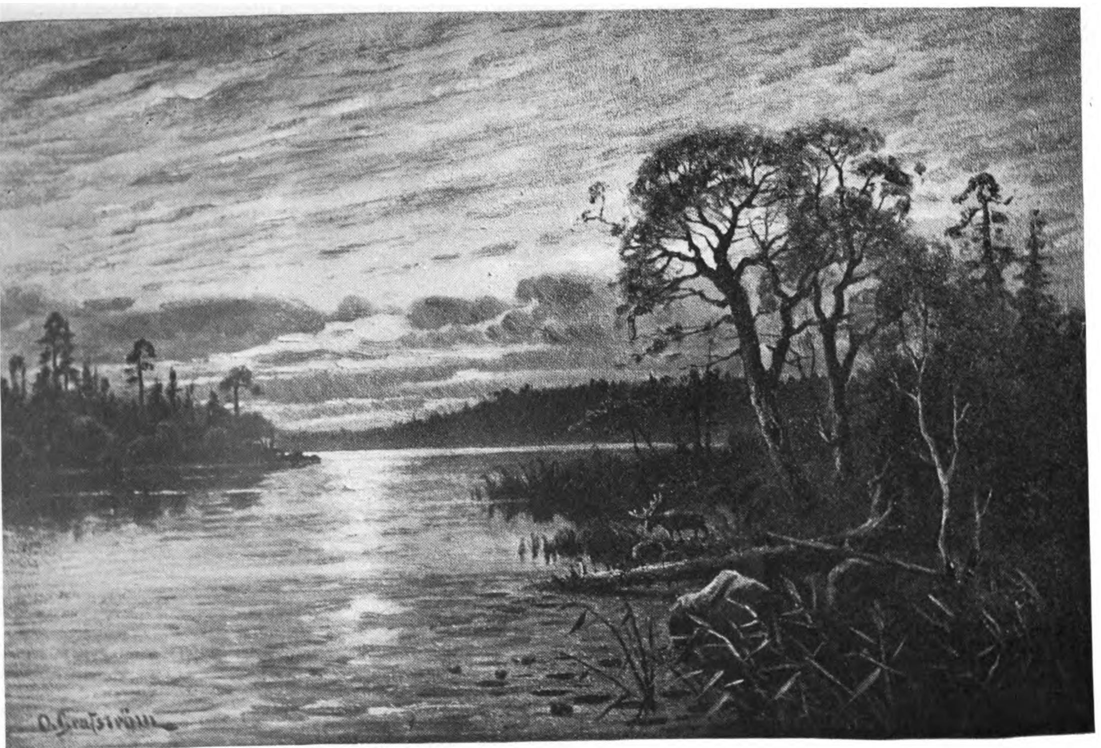
Man torde under denna berättelses gång hafva undrat, hvad dessa svenska nybyggare hade tagit sig för i kyrkligt hänseende. Att många af dem ej alls brydde sig om kyrka och religion, det är ju ganska sannolikt, men att flera af dem och bland dessa först och främst koloniens grudläggare, Gustaf Unonius, känt behof af att under umbäranden, pröfningar och försakelser vända blicken mot höjden och åkalla alla goda gåfvors gifvare, det har han utan omsvep och ursäkter lagt

i dagen. Redan från början hade han söndagligen sjungit några psalmer och läst en predikan ur någon postilla i sin egen familj, och så småningom, då detta blef kändt, hade flera af grannarna kommit tillstädes. Efter hand samlades man här och där i husen hos någon af grannarna, och det föll vanligtvis på hans lott att leda gudstjänsten. Som ofvan antydts hade amerikanska episkopalpräster en och annan gång aflagt besök i kolonien, men då de funno, att svenskar och norrmän ännu ej voro mogna för deras verksamhet på grund af bristande kännedom af språket och andra orsaker, hade äfven de i likhet med en del af så väl norrmän som svenskar uppmanat och tillrådt Unonius att blifva präst. Slutligen gaf han vika för påstötningarna, i synnerhet som han mer och mer kände sig dragen till lärarekallet och han för öfrigt lärt sig af erfarenheterna inse, att han var föga lämplig som farmare. Han rådgjorde emellertid först med vänner och grannar om saken och hemställde till dem, om de ville blifva episkopaler och bilda församling, därest han vid episkopalernas lärdomsskola i Nashotah beredde sig till präst och sedan bland dem upptoge kyrklig verksamhet. Norrmännen voro nästan alla villiga, men ej så hans egna landsmän. De ville blifva trogna sin fäderneärfda tro och voro ej böjda för att förena sig med ett samfund, hvars bekännelse de för öfrigt föga kände till. Emellertid blef han alltmera öfvertygad om sin kallelse till präst och om episkopalkyrkans företräde framför de gängse sekterna, och efter ett par års studier vid nämnda lärdomsskola blef han ordentligen prästvigd. Hans verksamhetsfält blef till en början nybyggena kring Tallsjön och andra smärre kolonier, som under årens lopp grundats där i trakten. Så länge han verkade som missionär i kyrkans missionsstyrelses tjänst och af den aflönades, gick allt väl, men då han ville börja ordna församlingsverksamhet och få medlemmarna att betala läraren ett ordentligt underhåll, så fick han till svar, att "här i landet behöfva vi

ej betala något för Guds ord". Att det under sådana förhållanden skulle falla sig tungt och obehagligt att verka som lärare på denna plats, faller af sig själft. Och då han snart därefter erhöll kallelse från en amerikansk församling i Manitowoc, i norra Wisconsin, antog han densamma. Ett år senare, det var 1849, blef han kallad till präst för den svenska församlingen i Chicago, och flyttade han strax därpå dit. Under följande år besökte han dock rätt ofta svenska nybygget vid Tallsjön, som emellertid, hvad svenskarna beträffar, knappt mera gjorde skäl för namnet. Af gamla vänner och grannar fanns knappt någon ännu kvar utom Bergvall och Pettersons efterlämnade änka och barn. Det gamla logghuset, han uppfört på hösten 1841, stod ännu kvar, men begagnades nu ej mera. Men då Unonius och hans hustru kommo dit, kunde de dock aldrig gå förbi "utan att med rörelse blicka in genom de låga fönstren och tänka på de visserligen mödosamma, men dock lyckliga dagar", de där hade upplefvat.

Unonius återvände till Sverige 1858 och afled å Hacksta gård i Uppland den 14 oktober 1902. "Frid med hans aska! Sagans ord har jag af honom."

SVENSK-AMERIKANSKA MÅLARES TAFLOR.
Solnedgång, motiv från Minnesota. Oljemålning af Olof Grafström.

Ur Vasa-sagan.

Räddning.

Hon trädde uppför trappan,
och djupt hon andan drog.
På dörren där till högan loft
ett sakta slag hon slog.
"Herr Gösta, vaken upp! Där hotar fara!"

Och sömnig steg ur sången
den riddersmannen ung.
Han drömde nyss, han David var,
förföljd af Hebrons kung.
"I fara här? Hvad sägen I, fru Barbro?"

På dörren smått hon glänte;
hon var som döden blek.
"Jag söka vill att rädda er
från falskhet och från svek.
En förspänd släde väntar under fönstret."

"Hvem vill mig här förråda?" —
"Jag kan ej säga än!" —
"Då, ädla fru, jag ej förstår!
Er man är ju min vän!" —
"På vänskap ej man alltid mäktar lita!"

"Då är det ändå Arendt!
Hvem kunde detta tro?" —
"Jag fruktar det. För eder skull
jag ej har någon ro.
Låt mig få släppa ut er genom fönstret!"

"Min fru, helt nyss jag drömde,
jag unge David var,
och att kung Sauls dotter så
mig frälste från sin far.
Är denna dröm ett förebud om lycka?"

Likt morgonrodnad steg där
på Barbros kind en glöd.
"Jag vill så gärna rädda er
från farlighet och död;
jag önskar er kung Davids väg till ära!"

Då kysste unge riddarn
den ädla Barbros hand.
"Och är det så, att jag kan bli
till nytta för mitt land,
I kären mig hvad Mikal var för David!"

Och Barbro sade sakta:
"Må Gud beskydda er!"
Så sänkte hon den flyktingen
med hvita duken ner
i släden, som stod redo under fönstret.

"Nu, Per, låt hästen trafva
så fort som han det kan!"
I fönstret Barbro stod och såg;
när släden sist försvann,
hon suckade, så hjärtat kunnat brista.

Barbros visa.

Där yrde snö
kring släden din,
då nyss du bort begaf dig.
Ja, flingor strö
för blicken min!
I drifvorna begraf dig!
Din bild, så fager och så klar,
skall i mitt hjärta dock stå kvar!

Som i en sky,
en silfverhvit,
sig nattens måne döljer,
så du får fly,
än hit, än dit;
men dig min tanke följer,
som stjärnan följer månestråt
framåt, evinnerligt framåt!

Det namn jag bär
är nedertryckt,
beröfvadt all sin heder.
D u trofast är!
D i n örneflykt
mot ljusa höjder leder;
min mans mot mörka dalen bär,
där skadan bor, där skammen är!

Förrädarns namn
jag bära får
i alla mina dagar;
men till hans famn
jag mer ej går.
Mitt öde jag beklagar!
Du riddersman med trofast sinn',
o, hvarför fick jag ej bli din?

I lugn mitt lif
nog d å gått fram,
likt sommardagar blida.
Jag sluppit kif,
och ingen skam
jag hade då fått lida.
Jag skulle stått i ärans glans
och fröjdats åt att den var h a n s.

Hvad är det nu
att lefva för?
Att sörja och försaka!
Du falske, du!

Till dess jag dör,
jag kallas Arendts maka.
Det band, jag f ö r r bar utan knot,
blir nu en kedja för min fot.

Med lust och mod
min lott jag bar,
och allt så lätt mig tycktes,
när Arendt god
och älskvärd var;
men glädjen undanrycktes,
när han förrådde denne man,
som vida bättre är än han.

Det hur som helst
får gå med mig;
det blir väl slut omsider!
Må du bli frälst!
Och må för dig
där uppgå ljusa tider,
du riddersman, så ung, så god,
så full af kraft och hjältemod!

Där yrde snö
kring släden din,
då nyss du bort begaf dig.
Du får ej dö!
Du är ej min,
och dock jag håller af dig!
Blif lycklig, du! Blif lika kär
för Sverige, som för mig du är!

Jakob Bonggren.

En kamrat.

Skiss af Birger Sandzén.

På ena långväggen midt emot skrifbordet i mitt arbetsrum hänger en målning, som jag för flera år sedan fick af en kamrat. Det är egentligen endast en liten halffärdig skiss i olja, men kännaren blir förtjust i den, ty den är målad af mästarehand. Den är särdeles enkel i både färg och teckning, liksom fallet ofta är med det sant konstnärliga. Det är en höststämning, och luften är grå och entonig med undantag af ett par tunna, kalla skyar, hållna i en något ljusare ton. Bakgrunden utgöres af en löfskog i gråblå förtoning med några nästan omärkliga, röda nyanser här och där. Till höger, nära kanten på duken, framsticker en liten flik grått kallt vatten. Hela mellanplanet och förgrunden utgöras af en kal, gulbrun backe med ett par låga, förkrympta trän i midten och några starkare färgade fläckar längst ned i förgrunden. De stackars träden hafva ännu en del af sina löf kvar, men de äro härjade af frosten, skifta i rödt och gult, och man tycker sig se, huru de falla tyst det ena efter det andra till trädens fot att dö och blifva stoft i stoftet. Några röda löf ha fallit i själfva förgrunden. De hade väl ej kunnat dö så lugnt som de andra, de hade sörjt öfver sitt korta lif, och med lungsotsrodnaden på

kinden och döden i hjärtat hade de trådt en sista dans med stormen öfver fältet. De dansa vildt och eldigt och glömma lungsoten, men plötsligt glida de ur stormens starka armar och sjunka darrande till marken. Det lyser så rödt där de fallit. Hade dansen slutat med blodstörtning?

Jag satte en bred, svart ram på taflan, emedan jag tyckte, att svart harmonierade med höstfärgerna. Efter min kamrats död tycker jag, att ramen ser ut som ett sorgflor, och jag har flera gånger tänkt att utbyta densamma mot en ram i matt förgyllning, hvilket färgerna i taflan nog skulle kunna tillåta. Jag tycker ej om sorgfloret kring taflan, ty i mina tankar är min döde vän ännu den lefvande, glade, starke unge målaren.

Jag minns, när jag fick det bref ifrån min bror, i hvilket han omtalade, att min "gamle kamrat Olof Sager-Nelson nyligen aflidit i Algier, dit han rest för sin hälsas skull." Jag kunde ej fatta, huru det kunde vara sant. Det föreföll så orimligt. Ännu kan jag knappt tro, att det är möjligt. Man träffar ju stundom på sådana där kraftmänniskor. Icke ens vår lifligaste fantasi kan tänka sig, huru de skulle kunna ligga bleka och kalla, besegrade af döden. Den svarta ramen på Olofs målning har emellertid fått sitta kvar. Den vackra lilla höststämningen liknar nästan den unge konstnärens korta lefnadssaga, som aldrig blef mer än en skiss. Men en underbar skiss var det. Bättre en vacker skiss än en stor och tråkig tafla. När jag sitter och betraktar den lilla duken, börja minnena dansa förbi i kapp med de röda höstlöfven på Olles målning. — — — —

Jag träffade honom första gången uppe hos Gerle, som hade atelier långt uppe på Regeringsgatan. Det var någonting fängslande i det manliga, ehuru ej vackra ansiktet med de lifliga, mörka ögonen, den låga, breda pannan, den kraftiga hakan och raka näsan. Håret var tjockt och mörkbrunt och de uppåtsvängda mustascherna af samma färg. Han var af atletisk kroppsbyggnad, ehuru ej öfver medellängd, och mycket

väl, nästan elegant klädd. Man skulle i första ögonblicket nästan kunnat tro honom vara en storstadssnobb af det vanliga, tråkiga slaget, om ej ansiktet vid ett närmare påseende visat vida mer intelligens, än en sådan vanligen besitter. Efter några minuters samtal om dagens händelser i allmänhet kommo vi in på den nyligen öppnade konstutställningen, och, intresserade som vi alla voro, började vi snart ett lifligt meningsutbyte. Herr N., min nya bekantskap, hade en märkvärdig förmåga att uttrycka sig kort och träffande. Han var synnerligen originell i sina åsikter, kvick, rolig och elak i sin kritik, men det var alltid en slående sanning i hans omdöme, och hans stygga kvickheter kommo lugnt och utan den minsta ansträngning. Då och då skrattade han ett kort, lågt skratt, tydligen ej åt sina egna kvickheter, utan vid tanken på det, som förefallit honom komiskt. Jag minns ännu i dag, hvad han sade om grosshandlare B:s porträtt på utställningen. B. var en fet och rödmosig herre med uppstående hår, bred panna och spetsigt blondt helskägg. "Han ser ut som en kort och tjock morot", tyckte N., "och händerna hänga på stolkarmarna som ett par buntar wienerkorfvar." Då vi i tillbörlig ordning diskuterat åtskilliga af de utställda konstverken, t. ex. "porträttet af fru A.", en gemytlig, äldre dam, som N. kallade "mor Anderson", knäbilden af artisten H., en ung man, liggande i gungstol och rökande cigarett, hvilken N. råkade känna, och hvilken han kallade den "ohängdaste målarynglING, som någonsitt gått i två skor", eller den sorgklädda unga dam, hvilken N. ansåg vara det i dubbel mening "sorgligaste" på hela utställningen, eller den "kvällstämning", som vi funno bra o. s. v., då vi, som sagdt, gifvit hvar och en af de utställande sin beskärda del af ovett, fann jag, att jag måste "bryta upp." Herr N. såg också på klockan och reste sig från soffhörnet, sägande med sitt korta, lågmälda skratt: "Jaha, nu ha' vi då skällt ut den där utställningen, så godt vi kunnat. Det är bra godt att åtminstone få kritisera andra, då man ej

duger till att måla själf. Det lättar, och det är ju icke så illa ment för resten."

Atelierens ägare ropade mig tillbaka, då jag stod i dörren: "Hör du S., vänta litet, jag har en studie af herr N. här, som du bör titta på, innan du går." Både N. och jag gingo tillbaka, och G. höll upp studien i fråga. "Det är bara skräp", sade N. "Ni skall icke tro", fortsatte han, vändande sig till mig, "att jag inbillar mig, att jag kan måla själf, därför att jag ibland tycker det är roligt att skälla ner andra." Han såg på studien igen och sade långsamt: "Jag undrar just, om man någonsin skall kunna göra någonting, som duger någonting till." Jag betraktade med förtjusning den originella lilla studien med dess kraftiga rena färger och ansåg, att den förvisso hörde till det, som "duger" i konsten. N. skulle gå samma väg som jag, och vi följdes åt till Gustaf Adolfs torg. Den lilla studien och fortsättningen på vårt samtal spredo ett nytt ljus på den unge målarens begåfning och karaktär. Jag började förstå, att han var en ärlig och sökande konstnärsnatur.

Elevantalet vid "Konstnärsförbundets målarskola" hade växt till nära fyratio. Vi hade någon tid förut flyttat in i den stora, präktiga atelieren på Mästersamuelsgatan. Zorn eller Bergh undervisade på förmiddagarna, och Hasselberg hjälpte oss med teckningen på kvällarna. Det var lif och fart i arbetet. Olof N. hade beslutat sig för att börja måla på vår atelier. Jag minns mycket väl den morgon, han skulle komma. Modellen hade intagit sin plats, och några af pojkarna hade tändt sina pipor och börjat arbeta. En rökte cigarr och fick förstås ovett af dem, som bara rökte pipa. Man hade, som sagdt, kommit i gång, och det var jämförelsevis tyst i atelieren. Omsider säger min granne till höger: "Det är visst en ny janne, som ämnar börja här i dag." "Jaså", sade en annan. Det var tyst ett par minuter, och så frågar någon, hvad den nye hette. Namnet uppgafs. "Har han talang?" frågas det vidare: "Det vet jag inte. Han lär visst vara en ils-

ken gredelinmålare", säger min granne. "Eller snarare blåmålare", ifyllde någon. "Kalla honom, hvad ni vill", sade G., som hade sitt staffli borta vid fönstret, "men talang har han, det kan jag hälsa er med, gubbar." En liten stund därefter kom N. Han kände några af oss och blef snart bekant med de andra. Man tyckte nog, att hans första modellstudie var något "konstig" i färgen, men "rörelsen" i figuren var utmärkt och teckningen säker. Det var ej synnerligen länge, han målade på atelieren. Det blef några klara, vackra dagar i slutet af oktober, och då gick han ut och målade landskapsstudier. Han tog dem med sig till atelieren en dag för att visa oss. Vi voro så godt som enhälligt af den åsikten, att de voro utomordentligt vackra med sin enkla, originella färgbehandling. Kort därefter försvann N. från atelieren. Jag gick att besöka honom på hans rum, men han var ej hemma. Då jag gick ned för trappan, mötte jag hans städgumma, och hon upplyste, att han flyttat, men hon visste ej hvart. —

En kall vintermorgon någon tid därefter mötte jag honom helt oförmodadt midt i Hamngatsbacken. Han gick fort och hade ingen öfverrock. Han såg något oangenämt öfverraskad ut. Vi hade visserligen blifvit mycket goda vänner och brukade icke hafva några hemligheter för hvarandra, men N. var en stolt, aristokratisk natur, och att vara utan rock, handskar och galoscher i sådant väder och träffa vänner på gatan, det bar honom emot. Kölden var dock det, som härvidlag generade honom minst, ehuru den var bitande nog. "Hvar i all världen håller du hus nu för tiden, Olle?" frågade jag, kramande hans hand. "Jag bor vid världens ände, eller hvad jag skall kalla det", sade han, "längst ute på Östermalm, där bondlandet tar vid. Jag skall väl snart komma upp på atelieren igen, hoppas jag", sade han dröjande. "Hvar har du din nya öfverrock?" frågade jag. "Det är ju inte så värst kallt i dag", sade han, "jag trodde inte, jag behöfde den." "Inga bondförsök nu, Olle", sade jag. "Hvar har du rocken?" Han drog på

munnen, och med en glimt af sin gamla galghumor svarade han: "Jo, ser du, det är med min öfverrock som med den lilla regndroppen i den vackra visan, han 'synes ej mer, men han finns där ändå.' Och för resten", nu rätade han upp sig och skrattade ett af sina korta godmodiga skratt, "kläderna göra ej mannen."

"Jag tror du står och deklamerar här i kölden på öppen gata", sade jag. "Du har rocken på "stampen" förstås, men på hvilken af dem?" "På den gamla vanliga på Badstugatan. Det var en 'öfverklassig' rock, som du minns, och jag fick tjugu kronor på den." Olle ville nu säga adjö och lofvade hälsa på mig senare på dagen, men jag var rädd för att han skulle försvinna igen och tog honom därför under armen och drog honom med mig. "Nu ska' vi försöka få ut din rock, och sedan ska' vi äta en hygglig middag tillsammans", föreslog jag. Olle hade ännu några kronor af hvad han fått för rocken, jag hade några, och en kamrat, som vi uppsökte, hade en tia eller något mer. Snart hade vi Olle varm och munter i sin väldiga, återeröfrade rock, och jämte ytterligare två kamrater, som vi hämtat i förbifarten, tågade vi i triumf till "Phœnix."

Vi hade valt nämnda locus, dels emedan de hade god mat där, dels emedan det var lugnt och fritt från musik. Här skulle vi nu fira den förlorades återkomst. Vi slaktade visserligen ej den "gödda kalfven", men Phœnx hade nog det, som var lika bra. Olle, som redan börjat tina upp till både kropp och själ, så fort han kommit i sin varma ytterrock, slungade nu sista återstoden af dåligt humör och tråkiga minnen öfverbord. Han var kvickare och roligare än någonsin, han var åter i sitt element, bland sina goda kamrater. Det är roligt, då man är ung och är målare och har några slantar i fickan. Olle var den, som först fick tillbaka sin rock af den gamle vaktmästaren i tamburen, då vi gingo ut. Han gaf honom en 25-öring, och gubben blef så flat, att han nästan tappade min rock, som han tagit ned från klädhängaren. Det var inte van-

ligt att gifva "tamburmajorn" mer än tio öre. Men vännen Olle var nu "konung för en dag" och knusslade inte på dricks-pengarna.

Under de följande dagarna besökte Olle mig rätt ofta och var vid någonlunda godt humör, emedan han fått löfte på en beställning, som skulle hjälpa upp hans ekonomi. Men en morgon, då han kom upp till mig, såg han nedslagen ut. Det hade icke blifvit någonting af med den där beställningen. Han undrade, om jag icke ville gå ut och promenera med honom eller rent af följa med till hans "våning" där borta på civilisationens utkanter. Han hade ett par studier, som han ville visa mig. Vi gåfvo oss i väg, och vandringen var lång och knogig. Slutligen stannade vi, där "bondlandet tar vid", såsom Olle mycket riktigt uttryckt sig, framför en gammal, grå träkåk på en och en half våning. "Här är det", sade Olle, "akta dig väl i trappan, om du inte är lifförsäkrad." Vi klättrade upp för den s. k. trappan, hvilken snarare liknade en stege, och trädde in i Olles rum. Det var minst sagdt enkelt möbleradt, om man kan kalla en liten träsäng, en och en half stol samt ett litet bord för möblemang. I ett hörn af rummet lågo några klädespersedlar i en hög, och utefter väggen, midt emot sängen, stodo tre små dukar uppställda. "Sätt dig i sängen", bjöd Olle, "där sitter du bäst, och titta på de där studierna." Jag lydde, han tände en pipa och satte sig bredvid mig i sängen. Vi sutto tysta en stund, och så började Olle långsamt och med långa pauser mellan satserna:

"Det är allt ett hundgöra att vara målare i alla fall, då man inte har någon, som sparkar fram en. Det vill säga, det är ju roligt ibland, förstås, då man har målat något, som man är något så när nöjd med, och då man har pengar. Men på det hela taget är det icke mycket att hurra för. Den, som skall bli konstnär, borde antingen vara ekonomiskt oberoende eller också född buse, ty då vore han tränad i hundlif och väntade sig ingenting annat. Men att vara son till rika föräldrar, som

det gått ut för, och att få slita ondt, sedan man vant sig vid att lefva som folk, det är inte så roligt precis. Mina föräldrar dogo i behaglig tid, som väl var för dem, och ett par af mina syskon äro också döda för resten. Jag har nog rika släktingar, men du vet väl, huru mycket de bry sig om en fattig stackare, som bara är målare. Är det icke egendomligt eller, rättare sagdt, är det icke upprörande, att man skall födas med kärlek och anlag för ett yrke, som icke kan gifva en bröd? Den sämste 'musikslusk', äfven om han bara är 'blåsikant' eller trumslagare på en varieté på Djurgården, har mat i öfverflöd. Och så gifva de goda råd, alla dessa släktingar och vänner, hvilka ens framtid ligger så mycket om hjärtat. Man bör slå sig på någonting annat, någonting, som 'föder sin man', och bara 'ha' målningen 'brevid'. Jag har verkligen försökt att 'slå mig på någonting annat' en gång för ej så länge sedan. Jag svälte icke, men jag leddes nästan till döds. Hvarför kunna de icke hjälpa en fattig stackare litet eller köpa en tafla i stället för att sjunga dessa eviga klagovisor? Jag har, för att nu nämna ett exempel, en aflägsen släkting här uppe på Norr, en riktigt ren odlad bracka, som gjort sig rik på byxtyg, och som en gång för längesedan sade mig, att han kanske möjligen skulle vilja köpa en tafla af mig. Jag gick upp till honom för någon tid sedan, då jag slet som värst, med ett par små studier och undrade, om han möjligen erinrade sig, att han godhetsfullt behagat förklara sig vara benägen att möjligtvis lägga sig till med en af mina taflor. Det var med honom som med alla andra af den sortens människor vid dylika tillfällen. Han sade sig hafva haft väldiga utgifter den veckan och gjort förluster, och hade det bara varit för ett par veckor sedan, hade han kunnat betala ordentligt för en sådan vacker liten tafla, men nu var han utan pengar och kunde, om han verkligen skulle anse sig ha råd att köpa, ej betala mer än en spottstyfver, äfven om han ville aldrig så gärna. Men om det vore så, att jag ville låta honom få den

för verkligt vänpris, så kanske det inte vore alldeles omöjligt, rätt så pank han var. Han tyckte verkligen om bitarna, sade han, i synnerhet den ena. Jag frågade, huru mycket han ville betala för den, som han tyckte om. Gissa, hvad han bjöd mig! Jo, han bjöd fem kronor", skrek Olle till och hoppade upp ur sängen. "Fem kronor, fem kronor", hväste han ilsket fram gång på gång och sparkade ursinnigt efter ett par gamla snörkängor, som råkade stå för nära. "Det var, som om han vetat, att jag inte ätit något den dagen, den knölen. Jag höll på att kasta taflorna i skallen på honom och tala om för honom, att jag icke behöfde några drickspengar, men jag fick förstås hålla god min i elakt spel, ty jag var hungrig som en varg. Han bryr sig naturligtvis icke om taflor för tre styfver, och det är ju också påkostande att sälja ens dukar till en, som icke tar sig af dem. Då är det roligt att gifva bort dem till en fattig kamrat, som begriper sig på dem och tycker om dem. Taflorna komma åtminstone i hyggligt sällskap. Men är det inte upprörande, att en målare skall behöfva krusa en sådan där högfärdig kanalje? Borde inte en sådan där fähund skjutas eller hängas i liktornarna?"

"Eller halshuggas jäms efter magen", föreslog jag. Olle kom af sig, tittade på mig ett ögonblick och brast i gapskratt. Jag stämde in, och så skrattade vi länge och väl åt denna onda värld, som ej ville köpa våra taflor. Den hederlige Olle, som i själfva verket hade ett hjärta så godt som gull och ej velat göra en katt förnär, hade vid tanken på den sista tidens hundlif blifvit allt argare och argare, men hade nu brutit udden af sin vrede och fortsatte lugnt:

"Ja, du begriper, hur det känns i alla fall. Ibland målar man med verklig 'målarglädje', man känner på sig, att man lyckas, att man håller på att finna någonting, som man länge letat efter, man arbetar liksom i en lycksalig feber, och man håller af det man målat i sådana ögonblick, som om det vore ens eget barn. Det är svårt att skiljas från en sådan tafla,

äfven om det bara är en liten studie, och man vill se den i goda händer, eller hur?"

Här tog sig Olle en längre paus och tände ånyo pipan, som slocknat. Sedan satte han sig åter i sängen och fortsatte: "Jag undrar, om jag borde göra ett nytt försök att sluta med målningen och slå mig på någonting, som 'föder sin man', som mina kära släktingar uttrycka sig. Men det lönar sig nog inte. Jag börjar snart att måla igen, det känner jag på mig. Men jag får lof att fara ifrån Stockholm tillsvidare, så mycket har jag klart för mig. När jag för ett par dagar sedan bestämt mig för att resa härifrån, gick jag, — du får inte tycka, att jag är dum, om jag talar om det — upp till grosshandlaren, som köpte den där studien, och bad honom att få låna den på ett par dagar. Han såg förvånad ut, men kunde ju icke gärna säga nej. Den där biten längst till höger, är det som han gaf mig fem kronor för. Den där bredvid har jag också lånat hem af en annan mecenat. Jag ämnar resa om ett par dagar, och jag ville se de där studierna en gång till och säga adjö åt dem. De äro nästan det enda, jag gjort, som pekar mot verklig konst. Den där tredje skissen, höststämningen, är kanske inte så galen heller, och ibland tycker jag bäst om den. Den råkar jag till att rå om själf, och den kan du få, om du vill ha den. Vi ha ju alltid varit goda 'bussar', du och jag, och förstått hvarandra."

Olle reste sig upp och gick bort och lyfte upp och satte tillbaka den ena efter den andra af studierna. Ack, den som då varit rik och kunnat lägga en hundra- eller tusenlapp som plåster på min fattiga kamrats svidande konstnärshjärta! Jag tackade, så godt jag kunde, för studien. Jag tyckte, att vägen var gräsligt lång, då jag traskade hem i blåsten och snön med Olles höststämning under armen.

Det var öfver ett år, sedan jag flyttat från Stockholm. Jag hade haft god tur på sista tiden, sålt åtskilliga landskap och målat flera porträtt och ämnade fara till Paris. Jag hade

just målat ett porträtt af den rike brukspatronen kapten B. och tog en afstickare till Göteborg för att skaffa ramar till några taflor, som jag ämnade ställa ut på "Valand."

Jag hade kommit på morgontåget och varit uppe och skaffat mig rum på d'Angleterre och borstat upp mig och var färdig att gå ut i staden. I hörnet af trappan mötte jag till min gränslösa förvåning ingen mindre än Olle Nelson i egen hög person.

"Nä' men", utbrast han, "är det verkligen du, gamle galosch, eller är det bror din?" Jag bedyrade, att det var jag själf, och frågade, hur det stod till med hälsan och kassakistan, "Hälsan är efterhängsen, som du ser, men i kassakistan är det kronisk ebb som vanligt", sade han skrattande. "För tillfället är jag då icke alldeles pank", tillade han. "Jag är just uppkommen, och nu ska' vi gå ut och äta mat tillsammans, och sedan få vi lof att prata hela dagen." Jag var förstås med på förslaget, och vi gingo på Olles inrådan till den restaurant, som Albert Engström dekorerat med roliga gubbar. Den, som inte skrattar åt Engströms gubbar, är född utan skrattmuskler. Hvad vi hade mycket att tala om, Olle och jag, minnen, både roliga och tråkiga, och framtidsplaner, hvilka emellertid endast voro af det ljusa slaget.

Fram på förmiddagen gingo vi tillbaka till Olles rum på hotellet för att se på ett par dukar, som han tagit med sig för att ställa ut på konstföreningen. Där uppe på rummet berättade Olle i hastiga drag sina öden, sedan vi sist råkades. Jag hade nämligen icke fått mer än ett enda litet bref från honom på öfver ett års tid och visste icke, hvar han varit, eller hvad han gjort. Han hade, berättade han nu, försökt att bearbeta vänner och relationer och hade försökt sälja taflor, men misslyckats. Han hade nästan åter beslutat att gifva målningen på båten och att på allvar försöka få någon slags plats för att kunna lefva. Då blef han oförmodadt af en gammal bonde i Värmland, som en gång i tiden arrenderat en af hans

SVENSK-AMERIKANSKA MÅLARES TAFLOR.
Månuppgång. Oljemålning af Birger Sandzen.

fars gårdar, och som kände Olle, då han var liten, bjuden att komma och hälsa på, om "herr Nelson ville göra en fattig bonde den äran." Som han ingenting särskildt hade att göra, mottog han med glädje Pär Matssons inbjudan. Där uppe i Värmlands väna skogsbygder började "målarglädjen" vakna till lif i Olles själ igen. "Jag blef målare igen däruppe i Värmland", sade Olle, "och frisk till kropp och själ. Pär Matsson blef min räddande ängel, han lifvade upp mig och försäkrade mig bittida och sent, att jag skulle bli en berömd målare. Det var inte möjligt annat, påstod han. Vi blefvo goda vänner, Pär Matsson och jag. Han gjorde hvad han kunde, den hedersmannen, och rådde mig aldrig att slå mig på 'någonting annat', som mina kära släktingar alltid gjort, utan att måla på 'allt hvad tygen höllo'. Jag skall aldrig glömma, hur ledsen gubben var, då jag skulle resa därifrån. En stund, innan jag skulle gifva mig af, gick gubben ned i källaren och letade reda på en butelj vin, troligen den enda han hade, och så kom han och frågade, om han kunde få den äran att dricka ett enkelt och tarfligt glas vin med mig, innan jag for. Jag tackade naturligtvis för vänligheten och följde med honom in i det stora hvardagsrummet. Pär Matsson gick och tog fram två glas, drog ut en byrålåda och fann där två cigarrer, och så slogo vi oss ned midt emot hvarandra vid ett rödmåladt bord. Jag kan se den hedersgubben med sin skinnpäls och sina bleckbeslagna träskor, när jag vill. Vi skålade och rökte våra cigarrer, som brunno snedt och osade som svafveltändstickor, men hvad gjorde nu det, när en sådan ärans man som Pär Matson bjöd. Han tackade mig gång på gång för att jag kommit och bevisat honom, den fattige gubben, en sådan 'ära' och för att jag velat stanna så länge i hans tarfliga hem. Jag försökte göra klart för honom, att icke någon synnerligen stor ära vederfarits hans hus genom mitt, den fattige målarens, besök, och att tacken helt och hållet var på min sida, men det förstod han inte. Det är i alla fall Pär Mats-

son, som gjort folk af mig eller kanske rättare målare af mig igen, ty förut var jag ju led på mig själf och allting. Detta sade jag också till honom, då vi skålade för sista gången och reste oss upp från det röda bordet. Det var riktigt svårt att säga adjö till gubben. På trappan tog jag den hedersgubben i famn och klappade honom, så att det small i skinnpälsen, och lofvade att skrifva till honom. Då grät gubben och tackade än en gång för 'äran'. Stor ära, eller hur", slutade Olle, "att få taga emot en fattig målare, som kommer och lägger sig till i månader? Hvad tycker du om mina dukar i alla fall?" De små taflorna, som jag betraktat, medan Olle berättade, voro målade så, som endast en konstnär "med Guds nåde" kan måla. Jag skall aldrig glömma hans "värmländska bondgård" eller hans underbara lilla "snölandskap", på hvilket snön lyste så gnistrande kall i det härligaste solljus. Det var för visso konsten i sin prydno. — På kvällen följde Olle mig till stationen, och jag for mina färde på nattsnälltåget. ...

Då jag någon tid därefter kom tillbaka till Göteborg, närmade sig utställningen sitt slut. Olle hade segrat. Hans taflor hade väckt hänförelse bland artister och konstvänner. En välkänd göteborgsmecenat hade inköpt det lilla snölandskapet för sin storartade konstsamling och lofvade i sin entusiasm att förse vännen Olle med alla pengar, han behöfde för att fri från bekymmer fortsätta att måla. En half timme efter min ankomst mötte jag Olle i korridoren på hotellet. Han bodde nämligen kvar i sitt gamla rum. Han öfverföll mig med stötar, slag och dunkningar i ryggen, så att lungorna hoppade i mig. Han var yr i hufvudet af glädje och skrattade och pratade i ett: "Nu har man ändtligen haft litet bondtur, kära bror, och nästa vecka reser man 'utvärtes' för att måla, ser du, bara måla, begriper du, för nu är det slut med svältkuren, och i dag på morgonen fick jag betaldt för taflan och har just varit och betalt min rammakare, som väl hade fått nys om att jag hade godt om pengar, för han bugade sig, så att svanskotorna

kunde gått ur led, och så... men det är väl bäst vi gå in i mitt rum och prata."

Om en stund hade Olle lugnat sig igen. Det var ju icke så underligt, att han var litet yr i hufvudet af glädje efter de sista dagarnas triumfer, och att han nu ville tala om allting på en gång för en gammal kamrat. Det var honom väl unnadt, den hederlige Olle, att ändtligen få litet medgång. Det hade han ärligt förtjänt. Vi åto middag i glasverandan på hotell "Kristiania" och hade "mycken mat och god mat och mat i rättan tid och mataro." Stämningen kunde icke gärna vara angenämare, än den var. Som jag en gång förut sagt, kan man verkligen ha roligt, då man är ung och är målare och har några slantar på fickan."

Jag minns, då jag någon tid därefter uppsökte Olle i hans atelier på Rue de Vaugirard i Paris, jag minns våra vandringar i Louvren, jag minns, när han målade sin underbara "Fiolspelare", för hvilkens figurer kamrater sutto modell, jag minns våra ströftåg på "salongen", jag minns, huru vi språkade och drömde ljusa konstnärsdrömmar på min lilla balkong på Rue de Rennes, jag minns, hur han firade den ena triumfen efter den andra, jag minns också, när vi först tyckte, att han började se sjuk ut. Jag minns, när en kamrat sade mig, att Olle antagligen hade lungsot. "Är du tokig, du", svarade jag: "icke kan en sådan stark karl få lungsot." Jag minns, ... men det skulle bli en hel bok, om jag skulle tala om hälften af hvad jag minns, när jag sitter och ser på Olles tafla. Det var icke meningen att skrifva en hel bok, och jag lägger ifrån mig pennan.

Det börjar lida mot kvällen. En stråle af den nedgående solen skiner in genom fönstret och lyser på Olles tafla, där höstlöfven, röda som blod, tråda sin yrande dans öfver fältet.

När fröken Kråka hade varit bland folk.

Saga af Signe Ankarfelt.

Långt innan fröken Kråkas vingar ännu hunnit växa ut, hade stormen en dag sköflat det skyddande bo, där hon och hennes syskon blifvit fostrade. De hade alla, från den stunden, blifvit spridda åt skilda håll. Hon själf hade kommit ned på vägkanten, men visste rakt inte, hvarthän hon skulle begifva sig. Vägen såg så oändligt lång och dammig ut i det brännande solbaddet. För öfrigt kände hon ju icke det ringaste till hvad som månde finnas därborta, då vägen ändtligen, ändtligen skulle taga ett slut. Om hon ändå haft sina vingar färdiga, tänkte hon, skulle hon nog, likt andra kråkor, kunnat flaxa omkring litet hvarstans, ja, måhända en dag kommit så långt som till stubbfältet, alla fullfjädrade kråkors högsta önskningsmål. Där fanns det ju så rikligt att plocka och äta, endast man hade näbbar och klor att taga för sig med. Men äfven dessa voro hos henne ännu så föga utvecklade, att det icke skulle gagnat henne mycket, om hon också nu befunnit sig därstädes. Hon knappast kunde låta bli att gråta öfver sin vanmakt, i synnerhet då flugorna flögo närgångna omkring henne och daggmasken krälade helt nära

hennes näbb, utan att låtsa om att de i henne märkte en tillstymmelse till en riktig kråka. Ja, hvad skulle hon nu taga sig till i sin hjälplösa belägenhet?

Då kände hon sig helt oförmodadt upplyftas af något, på samma gång mjukt och kraftigt, och bortfördes långt, långt från skogen, från vägkanten, ja, säkerligen ut i den vida världen, tänkte hon, rysande af både fruktan och välbehag. Att detta något var ett människobarns medlidsamma hand, visste hon icke då, ty hennes hela vetande om allt hvad som fanns i denna världen hade hitintills varit begränsadt af det gamla kråkboet, som hon förut aldrig lämnat. Nog af, det tog en rätt lång tid, innan hon började att någorlunda reda sina begrepp om den nya omgifning, dit man fört henne, samt göra det klart för sig, om hon skulle känna sig tacksam eller ej. Vanan blir ju snart ens andra natur, och det dröjde ej så särdeles länge, förrän det sades bland folk, att hon var ovanligt tam. Detta är ju det högsta vitsord, som af en kråka kan och bör eftersträfvas.

Emellertid växte hennes fjädrar och blefvo fina och glänsande, under det att hennes vingar dag från dag tilltogo i styrka. Många förunderliga saker såg och hörde hon, och troligen skulle hon förgätit både skogen, kråkboet samt vägkanten, ja t. o. m. att oaktadt alla förändrade yttre förhållanden hon dock var endast en obetydlig fröken Kråka, om det icke varit för hennes granne herr Kanariefågel. I sin förgyllda bur drillade han de mest underbara toner, och dessa påminde henne städse om att, hur läraktig och tam hon än var, hon dock alltid skulle förblifva en stackars liten kråka, hvarken mer eller mindre. Ibland skrattade hon nästan högt åt sin glömska och dumma äregirighet att blott försöka.

Men dagarna försvunno, och nu var hon icke allenast fullfjädrad, utan verkligen en så klok och vacker fröken, som man hade rätt att önska sig. Då började helt oförmodadt en tanke att uppstå i hennes lilla kråkhjärna och ständigt göra

henne denna fråga: “Var det verkligen någon lycka för henne, att hon fördes hit bland folk, från vägkanten, från skogen, från de andra kråkorna, hennes gelikar och fränder?”

Här kände hon sig icke hemma och skulle aldrig komma att göra det. Hur hon än bemödade sig, skulle hon aldrig kunna lära sig drilla som herr Kanariefågel. Hennes toner skulle aldrig, om hon än lefde i hundra år, blifva något annat än simpel kråksång. Allt hvad hon vunnit var, att hon lärt sig göra jämförelser. Förstås, detta var rätt mycket, men icke bereder det mångas lycka. Väl hade hon nu näbb och klor fullt utväxta, men de voro ännu rätt slöa, ty hon hade här aldrig behöft att använda dem i kampen för tillvaron. Hon hade förlorat sin själfständiga kråkidentitet, och just däri låg roten till hennes missnöje med sin, i många andra kråkors ögon, säkerligen afundsvärda ställning.

Nåväl, tänkte hon en dag, jag vill smyga mig härifrån, bort till vägkanten, hän till stubbfältet, till de mina, som nog blifva glada att få se mig åter bland sig igen. Mycket skall jag omtala för dem, och många lärdomar kunna de draga af mina erfarenheter.

Sagdt och gjordt, en varm eftermiddag i hösttid, just då den sista kornkärfven inbärgats från stubbfältet, där hennes släkt och vänner då voro församlade till en festmåltid, anlände fröken Kråka äfven dit. Först sågo de förvånade på henne, som om de alls icke ville kännas vid henne, sedan vände de henne alla ryggen och låtsades icke märka hennes närvaro.

Då utbrast hon klagande: “Jag är ju lilla fröken Kråka, en af er själfva, densamma, som omhändertogs och fördes ut i vida världen, ut ibland folk, som I måhända veten.”

“Ja visst, ja visst”, kraxade de nu alla i korus, “det veta vi väl. Nog är du ännu en kråka, men ändå icke en *riktig* kråka som vi. Hvad vill du göra ibland oss nu? Dina fjädrar äro alltför glänsande för att passa i vårt sällskap, och ditt kraxande låter i sanning alltför tillgjordt för att tålas af oss.

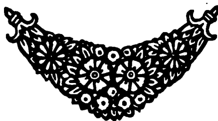
Här hör du ej mera hemma. Gå tillbaka till dem, som lärt dig dina nymodiga konster, eljest måste du omkomma och förgås bland oss."

"Men", invände fröken Kråka, ytterst häpen öfver ett dylikt mottagande, där hon väntat åtminstone en smula förståelse, "jag har nu både näbb och klor fullt utvuxna och mycket starka vingar."

På dessa hennes ord svarade de endast med en medlidsam blick. Men när hon tillfogade: "Gärna vill jag snart lära eder konsten att få edra ruggiga fjädrar lika fina och putsade som mina", kraxade de allt högljuddare.

"Hvad dina fina fjädrar, näbb och klor duga till, skall du snart få pröfva på i en dust just med dem, du kallar de dina och ruggiga till på köpet. Kan du stå den, så duger du i alla väder. Men vet du icke, olycksfågel, att hos kråkorna finnes en oskrifven lag, men icke mindre omöjlig att kringgå för det, som lyder så här: *Kråka, som varit bland folk, måste döden dö, såvida hennes vingar ej äro af så ovanlig styrka, att de förmå lyfta henne så högt öfver alla andra kråkor, att hon af dem icke kan dragas ned.*"

Om en liten stund låg den lilla, arma fröken Kråka ännu en gång på vägkanten, men nu med brutna vingar och bristande hjärta. Hennes vingar hade *icke* varit starka nog att bestå profvet, och för henne återstod intet annat än att, enligt kråkornas lag, "döden dö."

Monitor.

"*En lösen vardt John Ericsson*
för kraft i ringhet närd."

CARL SNOILSKY.

Det var i tider af natt och sorg,
då bröder mot bröder stridde,
och landet låg som ett marknadstorg,
där slafvar sin frihet bidde.

Kring världen genljöd ett segerrop
om Merrimacs hjältedater,
i envigskamp de nyss drabbat hop,
Amerikas syskonstater.

Då sprang som eld från flinta och stål
en tanke ur snillrik hjärna,
och Monitor byggdes utan prål,
det nya hemland att värna.

Än stolt vi minnas den jättestrid
på Hamptons redd invid skären,
då segern lyste sin söndagsfrid
kring stjärndukens landamären!

Än minnas vi alla Monitors svar
på Merrimacs stöt i sidan;
den segervane besegrad var
och gömde sitt svärd i skidan.

Den sanning kan ej i graf bli lagd,
som föddes, när vapnen blänkte,
att Monitors första hjältebragd
åt norden friheten skänkte!

Ej glöms det stordåd! Än göms ditt namn,
hur dagens molnskepp må skina!
Likväl du rostar i hafvets famn
vid Beaufort, Syd-Carolina!

Det blef ditt öde med man och allt
en stormnatt till djupet länsa —
blott rullande vågors skum och salt
som grafvård öfver dig glänsa.

Hvi lyftes du ej ur dy och natt
att skådas på nytt i dagen?
Du är likväl en minnenas skatt,
med runor från frihetsslagen!

Hvi vill Amerika ej dig ge
en plats bland blodade vapen?
Är rädd man kanske få åter se
kanonerna öppna gapen?

Res upp statyer hvarhelst du vill,
Columbia! Men begrafvet
det ligger, ditt frihetsbrefs sigill,
ty Monitor slumrar i hafvet!

Wilh. Reslow.

Egna-hems-frågan.

Svensk-amerikansk skiss af Vilhelm Berger (Felix Vivo).

Släkten Sundström var gammal i den lilla svenska landsortsstaden, där vår berättelse börjar, och allt sedan den framträdt ur handtverksklassen och man kunnat börja tala om dess historia, hade den varit förbunden med stadens affärslif.

Filosofie kandidat Per Sundström, son till en af stadens främste borgare, grosshandlare T. G. Sundström, var sålunda ingen "novus homo", utan han kunde visa tillbaka på gamla goda anor. En vårdad uppfostran i hemmet i förening med goda naturliga anlag, hvilka utvecklats under studietiden, hade af den förr tystlåtne och tillbakadragne skolpojken skapat en belefvad och af allmänna frågor varmt intresserad ung man.

Det var nu i början af juni månad, och Per hade i dagarna hemkommit från Uppsala efter en med heder aflagd filosofie kandidat-examen. Hans hufvudämne hade varit nationalekonomi, och med lifligaste intresse följde han de sociala frågornas behandling. Det var särskildt egna-hems-frågans snara och lyckliga lösning, som han ansåg skulle blifva en kraftig häfstång till förbättrandet af arbetsklassens ställning och ett det kraftigaste medel mot emigrationen till Amerika.

Under sista tiden hade Per ofta tänkt på att i något främmande land studera egna-hems-frågan, och det land, som han ansåg skulle kunna lämna honom mesta stoffet för hans undersökningar, var Amerika, där ju så många tusen svenskar förskaffat sig egna hem, hvilka den karga fosterjorden nekat dem.

När han meddelade föräldrarna sina planer blefvo dessa helt förvånade och slogo bort saken med skämt. Per var dock envis, och slutligen samtyckte de till resan i den tanken, att en dylik färd skulle blifva treflig och uppfriskande för sonen, äfven om hans undersökningar blefvo klena.

"Men borde du inte", tyckte fadern, "hellre resa till något kulturland på europeiska kontinenten? Där är bestämdt mer att lära."

"Nej, jag vill till Amerika", var Pers korta svar.

Han hade, utan att han själf kunde göra klart för sig, hur det gått till, fått Amerika-feber, och all öfvertalning var därför fåfäng. Fadern anslog 2,000 kr. till resan och lämnade Per halfva summan genast samt skulle skicka återstoden till någon plats i Amerika, om hvilken Per sedan i bref skulle närmare underrätta.

Vid afresan yttrade grosshandlare Sundström till sonen i en ton, som skulle vara skämtsam, men dock var ej så litet satirisk:

"Nu kanske du där ute träffar på vår gamle boddräng Viktor, han skall ju vara en väldig patron där ute i Minnesota och åka i trilla till kyrkan om söndagarna, ha ha ha. Det är annat det, än när han friade till vår kammarpiga Anna i världen, det var inte så storståtligt på den tiden."

"Hade de kunnat skaffa sig en egen liten jordbit här i Sverige, skulle de nog inte rest till Amerika. Det är därför, som Sverige förlorar så mycket bra folk", svarade Per med en viss bestämdhet.

"Ack, prat, det är bara ett infall folk får att resa till Amerika och ingenting annat", fick Per till svar.

* * *

Per Sundström stod på andra klass promenaddäck å "Oscar II", när de första strimmorna af det amerikanska fastlandet började dyka upp ur hafvet vid horisonten. Han blickade ut öfver vattnet emot väster samt lät stundom blickarna fara ned på tredje klass däck, där emigranterna nästan mangrant hade samlats för att uppfånga en skymt af den jord, som skulle skänka dem det, som de ansågo att fädernejorden förmenat dem.

När landets konturer började att tydligare afteckna sig mot horisonten och frihetsstatyen blef synlig, hälsades den med hattviftningar och sång af emigranterna. Öfver Pers anletsdrag drog endast ett leende. Han kom ihåg en svensk-amerikan, som varit hemma på julbesök en gång och talat om den amerikanska friheten, hur man fick kalla människor för du, och att man brukade lägga upp benen på bordet. Per tänkte på allt det där, och så log han än en gång.

Per Sundströms i mångt och mycket frisinnade åsikter voro dock ej mäktiga nog att öfvervinna den där svenska herremannaklassens från generationer nedärfda, af tidningar och sensationella resebref underblåsta öfversittaretanken om Amerika. O, dumma tanke, som hos mången sitter så djupt, att den måste bokstafligen svältas ut!

Bland Per Sundströms första ärenden, sedan han tagit in på Astor House i New York, var att uppsöka sin gamle studentkamrat Gustaf Björklund, som innehade en ingeniörsplats i New York, och med hvilken han ibland brefväxlat. Han fann honom snart på den fabrik, där han var anställd, och Per inbjöds att tillbringa aftonen i vännens hem i en af förstäderna, dit de gemensamt reste ut efter arbetstidens slut på kvällen.

Här blef Per föreställd för frun i huset, en ung svensk-amerikanska, född i Amerika af svenska föräldrar, som mottog den långväga gästen med förekommande artigheter. Under supén kom naturligtvis samtalet att röra sig omkring anledningen till Pers resa, och när han fick höra, att vännen Gustaf Björklund ägde det hus, han bebodde, blef Per ifrig att få reda på alla förhållanden vid denna husaffär och bad därför vännen berätta.

"Det är just icke mycket att berätta", började värden, "jag köpte huset af byggmästaren för $1,800 och betalade $500 kontant, och återstoden står kvar mot inteckning, som jag amorterar efter råd och lägenhet; så ungefär ha vi gjort alla häromkring."

"Det är nog godt och väl, hur du fått dig ett hus, men huru göra arbetarna?"

"De göra förstås på samma sätt. Det var min granne här, en svensk målare, som heter Olson, som kom att visa mig det här huset, och ...."

"Ja, men han har väl fått något anslag eller lån ur någon egna-hems-kassa, eller hvad ni kalla det här?"

"Nej, han betalte visst $700 kontant, och återstoden har han som lån i samma bank som jag, en liten sparbank här ute."

"Ja, det har väl gått an för er, som haft 500 och 700 dollars att betala vid köpet, men de, som inga pengar ha, hur bära de sig åt, det är just hvad jag önskar veta."

"De få vänta, tills de sparat ihop litet först."

"Men den, som ingenting kan spara ihop?"

"Ja, den får heller intet hus."

"Hm", var Pers svar, och efter ett litet funderande fortsatte han, "då är det ju inte bättre här än i Sverige."

"Det är nog bättre här, du Sundström, ty aflöningarna äro större, och en arbetare, som är flitig och ordentlig, kan oftast lägga undan pengar, men knoga får han för slanten. Den,

som är slarfvig, får aldrig något här, lika litet som i Sverige. Men här lönar det sig att arbeta för en kroppsarbetare, men i Sverige hade han just ej ljusa förhoppningar."

Per började få en aning om att grundvillkoret för ett eget svenskt hem i Amerika var helt annat, än han tänkt sig, och därför svarade han ej på Björklunds påstående, utan lät samtalet få en annan vändning. Aftonen förflöt emellertid på trefligaste sätt, och på Björklunds inrådan styrde Per kosan genom New England västerut.

Under tre hela veckor besökte Per de små fabriksstäderna i New England, och hvarje dag fann han landsmän, af hvilka en del hade det bra, en del sämre, en del ägde sina egna hus, en del hyrde lägenheter. De, som ägde sina hus, voro belåtna och sade, att det endast lyckats dem genom de högre aflöningarna här samt genom att taga väl vara på slantarna. De, som hade det sämre, voro äfven belåtna.

"Det är bättre att vara fattig i Amerika än i Sverige", sade de.

Per var dock ej belåten med det han sett, utan utsträckte sin färd till västern. Efter ett kort besök i Chicago, som han fann ej fullt ut så ruskigt som sitt rykte, reste han upp till ett svenskt samhälle, Svenskville i Minnesota. Hit hade han i bref bedt fadern sända de återstående 1,000 kr., denne anslagit för resan. Vid sin ankomst till Svenskville ägde Per endast några få dollars och blef helt förskräckt, när intet bref var honom till mötes. Vid ett af sina besök på posten för att efterfråga det med otålighet väntade brefvet såg han där ett bekant ansikte. Per såg och såg. Kan det vara möjligt, är det Viktor, faderns f. d. boddräng? Ja, det var verkligen han. Igenkännandet blef ömsesidigt. Per talade om i hvilka ärenden han var ute, och Viktor omnämnde, att han ägde en farm strax utanför staden. Om Per ville se den? Jo visst, och så satte de sig upp i vagnen, och det bar af genom bördiga åkerfält.

"Skörden börjar här nu, och då blir det lif", sade Viktor, "hvetet står i en dollar busheln nu, och då lönar det sig att arbeta i jorden. Det var annat för några år sedan. Då var det bättre att vara farmardräng än farmare."

"Så ni talar, det är väl bättre att ha egen gård."

"Inte när farmen ej afkastar något, utan man måste sätta sig i skuld, då är det bättre att vara lös och ledig. Många, som ej sparat under de goda åren, fingo också då gå ifrån sina farmar.

Fastän man nu kommit in på Pers ämne, svarade han ingenting, helt enkelt därför att han ej visste hvad han skulle svara. Under samtal om skördeförhållandena fortsattes vägen fram till farmen. Här fick Per en god inblick i en svensk-amerikansk farmares hvardagslif samt återvände på kvällen glad och belåten till Svenskville.

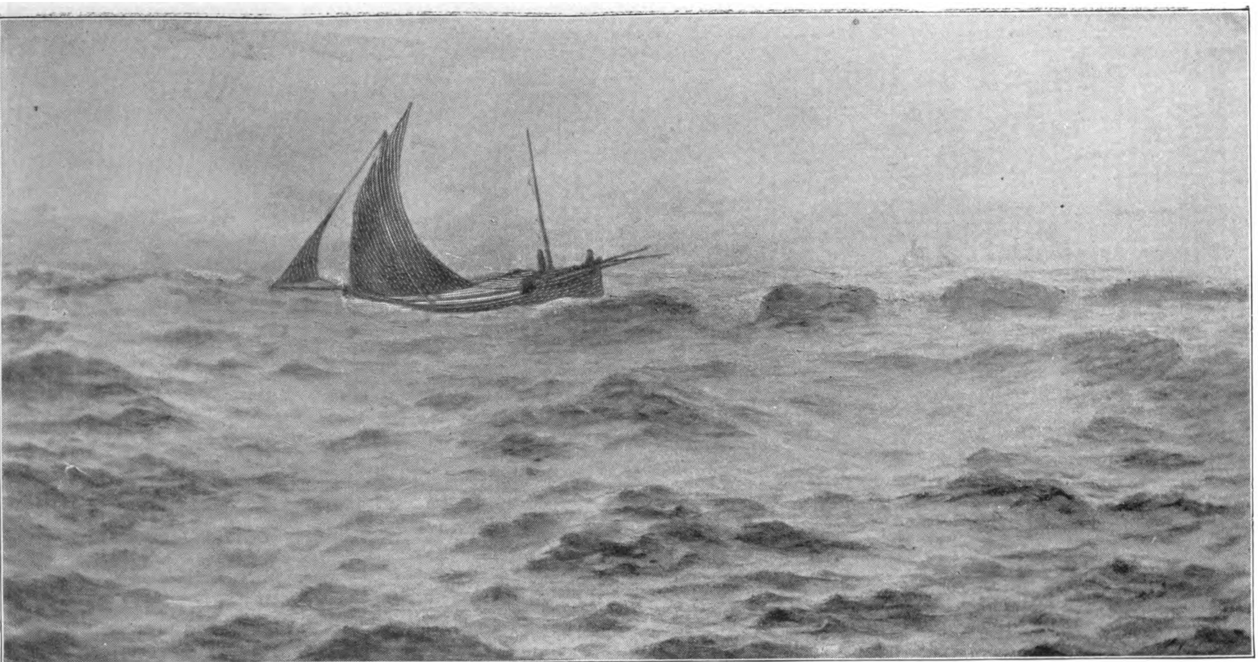
* * *

Ett par dagar gingo, under hvilka Per oupphörligen sprang till postkontoret och hörde efter bref. Intet bref kom, och när till slut Per ej ägde mer än 50 cents kvar, såg han sig ingen annan utväg än att, huru förargligt han än tyckte det vara, gå ut till Viktor för att låna sig en tia. Han träffade Viktor hemma samt framställde sitt ärende, hvarpå han fick ett öppet och bestämdt svar.

"Jag anser det rent ut sagdt orätt att låna bort pengar till en person, som är frisk och stark och kan arbeta, utan ger honom hellre arbete, om jag kan. Ni kan få arbeta på farmen vid skörden mot kost och logi samt kontant betalning, till dess pengarna komma."

Per höll på att ramla baklänges af förvåning, och det dröjde en lång stund, innan han kom sig för att svara.

"Skall det här vara skämt, eller är det meningen att visa något slags öfversitteri, därför att jag kommit i en tillfällig förlägenhet?"

SVENSK-AMERIKANSKA MÅLARES TAFLOR.

Fiskarbåt på hemväg. Oljemålning af Chas. B. Hallberg.

"Intetdera, mr Sundström, det är fullt allvar. Ni är ju ute för att studera egna-hems-frågan, och jag kan säga, att grundvalen till de svenska egna hemmen i Amerika, den heter just ärligt arbete."

"Det vet jag nog, men det skall väl vara ett arbete, som man utbildat sig för, och jag har verkligen inte studerat till bonddräng."

"Allt ärligt arbete är respekteradt här i landet, och det är en fördel här, att man ogeneradt kan taga hvad arbete som helst, till dess man får något lämpligt."

"Ursäkta att jag besvärade", sade Per helt kort och tog afsked samt begaf sig tillbaka till Svenskville. Han tittade in på posten igen, och nu ändtligen hade brefvet kommit. Per ref otåligt upp kuvertet samt kände sig som en annan människa, när han fick en växel å 1,000 kr. i sina händer. När han kom ut på gatan, började han läsa brefvet. För hvarje sida han läste mulnade hans anletsdrag mer och mer, och när han slutat, stoppade han sakta brefvet i fickan samt vandrade tankfullt emot hotellet.

Det var en verklig jobspost, Per fått hemifrån. Fadern talade om, att han genom flera sammanstötande fallissemang bland Göteborgs-grossörerna, med hvilka han låg i affärsförbindelse, hade kommit på obestånd. Han trodde, att tillgångarna nog skulle betäcka skulderna, men ansåg sig dock böra afträda sitt bo till administration. Detta skulle ske dagen efter han sändt brefvet; denna utbetalning var den sista han gjorde, och han hoppades att till administratörer få gamla affärsvänner, hvilka ej skulle klandra honom härför.

Per satt i gungstolen i sitt rum å hotellet en hel timme och funderade. Raskt fattade han sedan sitt beslut. Han gick med hurtiga steg till posten samt sände därifrån ett bref, innehållande växeln å 1,000 kr., till utredningsmännen i P. G. Sundströms konkursbo samt styrde därefter med fasta steg vägen ut till Viktors farm.

"Kan jag få det där arbetet här nu?" frågade han Viktor utan vidare ceremonier.

"Ja, gärna", var dennes svar.

Per anvisades plats bland skördearbetarna, och han högg in i arbetet med friska tag samt var munter och glad. Hans skämt och goda lynne spredo sig snart till de andra, och arbetet gick med lif och lust och med en fart, hvartill Viktor knappast sett like. Per var alldeles förändrad, och Viktor kunde inte begripa, hur detta tillgått. När en vecka var tilländalupen, frågade Viktor, om inte Per skulle gå in till Svenskville och höra efter bref. Nu talade Per om hvad som händt hemma, och att han efter en stark strid med sig själf sändt pengarna tillbaka, emedan han icke ansett sig med godt samvete kunna använda dem.

"Skulle jag varit hemma", slutade Per, "när denna olycka hände, hade den lagt många hinder i vägen för min framtid, men här har den eggat mig att bryta min egen bana samt att lita på mig själf. Amerika är ett bra land."

"Ja, det är det, och bättre och bättre blir det, ju mer man lär känna och förstå det", svarade Viktor och tryckte med värma Pers hand.

Per stannade sommaren ut på farmen samt sparade sin lön. Han stiftade bekantskap med flera svenskar i trakten och besökte ofta den svenska lutherska kyrkan i Svenskville. Prästen där bad honom hålla ett föredrag om Sverige inför ungdomsföreningen.

"Det passar väl inte, att en farmaredräng uppträder som talare?" menade Per.

"Hvarför inte? Här är det inte fråga om hvad man är och hvad man gör, utan hvad man duger till, och ni kan både arbeta på en farm och hålla föredrag. Det är nyttigt att vara mångsidig här i landet.

Per höll sitt föredrag och gjorde det utmärkt samt fick genom detta svenskarnas ögon fästade på sig. Man visste nu,

att den hurtige drängen på Viktors farm ägde både kunskaper och förmåga. Bland öfriga uppträdande på programmet var Edith Mortenson, en äkta svensk-amerikanska, född här i landet af svenska föräldrar. Hennes gula hår och blå ögon voro arfvet från sångens och sagans land uppe i Norden; sin beslutsamhet, verksamhetsifver och självständighet hade hon fått från den amerikanska omgifning, i hvilken hon växt upp. Hon var nyss fyllda 20 år samt såsom god sångerska gärna hörd på svenska tillställningar i Svenskville.

En dag på hösten bad Viktor att få tala med Per i enrum. "Några af direktörerna i sparbanken i Svenskville", började Viktor, "samtalade i går om hvem vi skulle få till bokhållare efter gubben Håkanson, som slutar där nu i månaden. Om mr Sundström vill ha platsen, så tror jag ni blir vald; det kunde jag förstå på gubbarna i går. Ni har behöfliga kunskaper, och vi känna er som en ordentlig person.

"Visst vill jag det, men det blir en märkvärdig befordran det här."

"Sådant fråga vi inte efter. Kan ni endast sköta platsen? Det är frågan."

"Ja, det kan jag."

Per fick platsen och skötte den utmärkt,. Alla tankar att återvända till Sverige kastade han nu öfverbord. Med föräldrarna brefväxlade han flitigt, och det gladde honom uppriktigt, när han fick höra, att faderns affärer afvecklats så lyckligt, att litet öfverskott uppstått, och att affären kunde fortgå, fastän i mindre skala.

Vintern gick, och Per sammanträffade ofta, dels i kyrkan dels på svenska fester, med Edith Mortenson. Han tyckte om att språka med henne, ty hon var så intresserad af Sverige och frågade så ofta om förhållandena där. Hon å sin sida tyckte Per var så olik de andra hon träffat, som kommit öfver från Sverige.

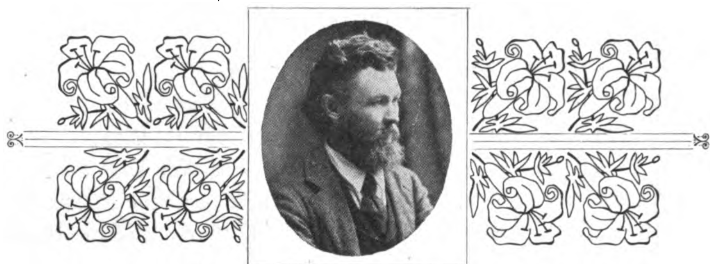
Våren hade kommit, bladen hade just börjat spricka ut,

och en frisk, behaglig vårvind satte trädens kronor i sakta rörelse. Edith tog en söndagseftermiddag en promenad i den lilla parken i stadens utkant. Helt plötsligt mötte hon Per, som också var ute för att njuta af naturen. Bägge blefvo lika öfverraskade af det plötsliga mötet, men Per kom först till fattningen och började, med den världsvane mannens förmåga, konversationen. De vandrade fram och tillbaka i den lilla parkanläggningens gångar, och när kvällens skuggor började breda sig öfver nejden, kunde man finna dem sittande på en af sofforna hand i hand och under ömma ögonkast förtroligt samspråkande.

* * *

När midsommarsolen strålade öfver Svenskville, förde Per Edith som sin brud upp till koret i den svenska lutherska kyrkan, där prästen med kyrkans band knöt samman de ungas hjärtan.

I bref till föräldrarna beskref sedan Per sin lycka. Han beskref, hur han nu genom träget och troget arbete lyckligt löst egna-hems-frågan samt med sin unga maka redt sig ett enkelt men trefligt hem. Han talade om, huru han genom att arbeta sig upp från en ringa ställning lärt sig att förstå och värdera Amerika, där inga sekelgamla fördomar stå hindrande i vägen för den, som vill bryta sig en bana. Han talade äfven om, hur grymt han misstog sig, när han trodde sig kunna studera och lära känna Amerika genom att betrakta det från ett kupéfönster i en Pullman-vagn. Nej, först när man varit med om att med seniga armar bärga skördarnas guld på västerns prärier, eller ur Pennsylvanias eller Michigans grufvor hämta upp bergakungens skatter, eller i New Englands fabriksstäder ströfvat i någon af industriens jättesalar, först då lär man sig att begripa hvad Amerika är, hvad det kräfver af sin man, men äfven hvad det skänker tillbaka, nämligen större möjligheter framför något annat land för den idoge och driftige mannen att lösa egna-hems-frågan.

Läroverkspresidenten Carl Swensson.

Biografiskt utkast af Ernst Skarstedt.

I maj 1856 utvandrade ett par unga makar, pastorn Jonas Swensson och hans hustru Maria, född Blixt, från Unnaryd i Småland till Amerika, dit mannen fått kallelse att öfvertaga den nybildade svensk-lutherska församlingen i Sugar Grove, Pennsylvania. Här föddes den 25 juni 1857 makarnas första barn, sonen Carl Aaron. Pastor Swenssons vistelse i Pennsylvania blef icke långvarig. Redan i juni 1858 fick han kallelse från församlingen i Andover, Illinois, och efter mycket öfvervägande antog han den samt flyttade i september med sin familj till den nya platsen, hvarest han sedan stannade till sin död, hvilken inträffade 15 år senare. I Andover föddes tre barn åt makarna Swensson, nämligen sönerna John och Luther samt dottern Anna.

Jonas Swensson, som vid sin utvandring till Amerika var 28 år gammal, beskrifves såsom en reslig, manhaftig, men anspråkslös man. Han hade ett allvarligt och värdigt sätt, var en god predikant, opartisk och rättvis i sina omdömen, ägde en kraftig stämma och ett ömt hjärta för nödställda likar, men icke för djur. Han var en väldig hästkarl och

sparade icke sina hästar, när han var ute i ämbetsärenden. Hans biograf, E. Norelius, yttrar också med rätta, att det "icke alltid är en dygd hos präster att kunna köra, ty det händer, att de öfverdrifva saken". Swensson såg ut som själfva hälsan, men var dock under långa perioder af sitt lif bekajad med mycken sjuklighet, och då hans hustru äfven var sjuklig och hans tillgångar små, kan man lätt förstå, att ställningen i det enkla herdetjället rätt ofta måste ha varit bekymmersam.

Sonen Carl ärfde åtskilliga af faderns egenskaper, särskildt den resliga, välbildade gestalten och den kraftiga stämman, hvilken dock hos honom blef mera böjlig och sympatisk, än den berättas ha varit hos fadern. Han ärfde vidare hans arbetsförmåga, hans frihet från tillgjordhet, hans okonstlade umgängessätt samt den hos alla kraftiga naturer befintliga benägenheten att ställa stora fordringar på både andra och sig själfva. Faderns lätthet att uttrycka sig öfvergick på sonen, men utvecklades hos honom till större fullkomlighet. Jonas Swenssons enkla predikokonst utvecklades hos sonen till vältalighet ej blott inom det andliga området, utan inom alla områden, där talets gåfva är af betydelse. Jonas Swensson var och förblef svensk till sin lefnads slut. Han hyste sådan afvoghet mot de amerikanska, religionslösa folkskolorna, att han aldrig tillät sina barn att besöka dem. Han uttog icke sina amerikanska medborgarepapper förrän kort före sin död, och "hade han lefvat ännu ett år, hade det hört gamla Sverige till", berättar sonen på ett ställe och tillägger, efter det han påpekat, hur kärt Jonas Swensson höll det svenska språket och den svenska kristendomen, att det icke är underligt, att hans son "under dylika omständigheter uppfostrades till svensk".

Under hela sin barndom fann Carl Swensson intet större nöje än att få lyssna till svenska sagor och berättelser, och den bok, som intresserade honom mest, var Jakob Ekelunds

svenska historia, hvars framställning af de krigiska skedena och personerna väckte hans synnerliga behag. Längre fram fick han tillfälle att läsa Starbäcks historiska romaner, hvilkas fängslande framställningskonst inpräglade det lästa ännu djupare i hans själ. När han år 1873 inskrefs vid Augustana College i Paxton, var han följaktligen så öfverdrifvet svensk, att han t. o. m. med förakt såg ned på engelska språket, amerikansk kristendom, amerikansk bildning och allt annat amerikanskt. Denna öfverdrift i hans ifver lade sig väl småningom, men hans kärlek till Sverige och beundran för dess ärorika minnen lefde alltid lika varmt hos honom.

Det religiösa lifvet i föräldrahemmet hade antagligen en pietistisk anstrykning, hvilken dock icke tyckes ha tryckt någon prägel på barnen. Hvad Carl Swensson beträffar, omtalar Norelius, att pastor Jonas Swensson år 1873 yttrade: "Carl har alltid varit lydig och snäll, men jag har dock icke förrän nu kunnat hysa det hoppet, att han gifvit sitt hjärta åt Herren." De olika religiösa lägren ha ju olika fordringar på det kristliga lifvets form. Hos Carl Swensson yttrade det sig alltid med sans och måtta, och den pietistiska öfverspändheten och dysterheten förblefvo främmande för hans natur. Han var en optimist af renaste vatten. Han såg allt i ljusa färger, och vid försöket att enligt ärftlighetslagen förklara hans egenskaper har det sig svårast att finna grunden till denna optimism, hvilken synbarligen icke var något framstående drag i faderns karaktär. Huruvida han i detta fall bråddes på modern, därom lämna tillgängliga källor intet besked.

Den 20 dec. 1873 afled Jonas Swensson. Åtta månader senare följde hans maka honom, och Carl och hans syskon voro således nu både fader- och moderlösa. Något afbrott i Carls studieplan förekom dock icke. Då läroverket 1875 flyttades från Paxton till Rock Island, följde han med dit och fick där ny anledning att bringa sin svenskhet till mog-

nad genom den hänförelse för allt svenskt, hvilken biträdande läraren i svenska språket, prof. P. E. Mellin, ingöt hos de studerande. Ungdomen började sjunga svenska sånger med större ifver, spelade svensk instrumentalmusik och höll svenska fester. 1876 tillställdes en Gustaf Adolfs-fest, vid hvilken prof. Mellin höll festtalet och Carl Swensson hälsningstalet. Vid en af de disputationsöfningar, som förekommo vid läroverket, uppställde och försvarade Swensson följande tes: "Det lilla Sverige är världens största land."

Efter fullbordad elementarkurs aflade Swensson mogenhetsexamen år 1877. Det var första gången sådan förekom vid Augustana College, som redan 1869 fått laglig fullmakt såsom högre bildningsanstalt med rättighet att utdela vetenskapliga lärdomsgrader. Den första studentklassen bestod af sex medlemmar, af hvilka fem senare ägnade sig åt kyrkans eller skolans tjänst. En af dem var M. Wahlström, sedermera läroverksrektor, en annan C. M. Esbjörn, som efter att ha verkat som professor i svenska språket vid Augustana College blef präst på Stilla hafs-kusten och städse med Swensson delat äran att gälla för mer svensk än någon annan i Amerika född man.

Swensson fortsatte sina studier vid synodens prästbildningsanstalt, det teologiska seminariet, samt prästvigdes den 22 juni 1879 i Chicago. Han hade antagit kallelse till församlingen i Lindsborg, Kansas, och flyttade dit i slutet af juli. Den 27 juli installerades han i Lindsborgs kyrka af prof. Hasselquist, som till ämne för installationstalet valt 2 Kor. 11: 2: "Jag hafver fäst dig enom man" etc. Jag bodde på den tiden i Lindsborg och gjorde där pastor Swenssons bekantskap. Det första intrycket af honom var, enligt fleras omdöme, på den tiden icke det bästa. Han föreföll stolt och öfvermodig, och hans väldiga stämma lät alltför kall och hård. Icke alltid vägde han sina ord eller visade tillbörlig undfallenhet. En dag, då det bjöds på vindrufvor

DR CARL A. SWENSSON.

DR CARL A. SWENSSON.

i prästgården, där prof. Olsson för tillfället befann sig på besök, frågade Olsson på sitt beskedliga, barnsliga sätt: "Hur göra ni, äta ni skalen med?" Hvartill Swensson genmälde barskt och hånfullt: "Hvilken civiliserad människa äter skal?" Olsson blef förlägen och rodnade. Naturligtvis menade Swensson icke att såra sin förre lärare, men sättet och tonen verkade dock på det sättet. Jag var åtskilliga gånger i Swenssons sällskap, både i hans hem och på utflykter och resor på landet, men fann honom hvarken så tillgänglig eller så nedlåtande, som t. ex. prof. Olsson var, och som Swensson längre fram, när han vunnit mer erfarenhet och människokännedom, själf också blef. Men hans oerhörda kraft och energi, som ej visste af något motstånd, och hans förmåga som talare gjorde sig gällande från det allra första. Jag kan aldrig glömma min häpnad, då han, en yngling af min ålder, alldeles oförberedd på att tala, blef anmodad under ett besök i en grannförsamling att yttra några ord öfver ett visst uppgifvet bibelspråk och på rak arm höll en förträfflig liten predikan, som räckte 15 minuter.

Att en person med Swenssons ovanliga yttre så väl som inre företräden, hans kolossala arbetsförmåga, vidt utgrenade intressen och i allmänhet starka individualitet, skulle beskedligt nöja sig med att låta sitt lif förflyta under de enformiga bestyr, som tillhöra vården om en landtförsamling, vore ju icke tänkbart. — Länge dröjde det heller icke, innan Swensson började finna sin krets för trång. Och det var väl, att han det gjorde. Det behöfdes just en personlighet sådan som Swensson att inblåsa en ny, lefvande ande i det i gammaldags okunnighet och ensidighet förstenade samhälle, till hvars omdanande han kallats. Swensson älskade allt stort, ädelt och skönt: musik, poesi, konst, allt, som lyfter och förädlar. Om någonsin en mager, stenbunden och för högre odling oemottaglig åker funnits, så var det väl 1870-talets Lindsborg. Hvilken annan människa som helst, tror jag,

skulle uppgifvits under försök att uträtta något annat på ett sådant fält än att hålla på med predikan o. d. på sedvanligt, gammalt sätt. Äfven Swensson torde ha upplefvat några svåra stunder, innan han lyckades drifva sin vilja igenom. Men han gaf icke tappt. För den, som kände Lindsborg 1879 och jämför dåvarande förhållanden med dem, som hade inträdt endast några år senare, och ännu mer dem, som nu råda, ter sig förändringen som ett underverk. Det är icke här fråga om det materiella framåtskridandet och välståndet,

Gamla prästgården i Lindsborg, Kans.

ehuru de torde vara aktningsvärda, de med, utan om den andliga odlingen, som gjort en intellektuell öken till en härd för bildning och civilisation.

Första steget togs, då Swensson grundade sin skola, det sedermera så ryktbara Bethany College; det andra steget, när han grundade Messias-kören och väckte befolkningens håg för musik och sång. Skolan räknar sin tillvaro från hösten 1881, och Swensson var från början ordförande i dess styrelse. 1892 valdes han enhälligt till läroverkets ständige president,

efter att förut innehaft sysslan tillfälligt i tre års tid. Skolan började, om jag minnes rätt, med sex lärjungar. Redan under andra året af dess tillvaro växlade elevantalet mellan 80 och 100. Den ursprungliga planen för skolans verksamhet utvidgades, i samma mån som ett större antal studerande tillströmmade. Nya lärarekrafter anskaffades, nya byggnader uppfördes, tills man slutligen stod inför det faktum, att hvad som var ämnadt att endast utgöra ett seminarium till utbildande af lärare och lärarinnor för de sv. luth. församlingsskolorna, hade blifvit en högre lärdomsskola, förenad med både konst- och musikakademi. Swensson torde t. o. m. de senare åren ha drömt om att en dag kunna få sin skola utvecklad till universitet. I viss mån konkurrerade den i alla fall med synodens läroverk i Rock Island, en omständighet som på vissa håll emellanåt väckte ondt blod. Läroverkets tillgångar växte emellertid icke i kapp med behofven, och de därigenom uppstående finansiella svårigheterna vållade Swensson bekymmer, som säkerligen skulle krossat en mindre modig och uppfinningsrik natur än hans. Swenssons förmåga att midt under alla möjliga andra bestyr uttänka planer till anskaffande af penningar åt läroverket och att också sätta dessa planer i verket gränsade till det otroliga. Han hade också alltid sitt kära Bethany i sina tankar och ansåg ingen uppoffring för stor, när det gällde detta hans skötebarn. Han sade själf, att läroverket kostat honom allt, hvad han ägt i penningar, och en stor del af hans lifskraft. Men däröfver sörjde han nog icke. En af de stoltaste dagar i Swenssons lif var säkerligen den, då Bethany College firade sitt 20 års-jubileum. Och han hade skäl att känna sig stolt öfver sitt verk. Af den lilla stugan med *en* lärare och sex lärjungar hade ju blifvit palatslika byggnader med en stor lärarekår och många hundra studerande, och skaparen af detta verk visste, att detta lysande resultat berodde förnämligast på *hans* obegränsade energi och företagsamhet. Alla äro ense därom,

att det utan Swenssons outtröttliga sträfvan varit omöjligt för Bethany College att reda sig under de finansiella svårigheter, som stått i dess väg, och att nå den höga ståndpunkt, det nu intager.

Nästan lika märkvärdig i sitt slag var tillkomsten af den berömda Oratorie- eller Messias-kören i Lindsborg. Idéen till densamma torde Swensson ha fått af sin gamle lärare prof. Olsson, en stor musikvän och den ursprunglige grundläggaren af Lindsborgs-kolonien. Prof. Olsson hade under ett besök i London år 1879 hört Händels oratorium "Messias" uppföras och därvid erfarit en längtan att någon gång få höra det äfven bland svenskarna i Amerika. En sådan härlig musik vore värdig vårt musikaliska folk, tänkte han, och yppade sin tanke för Swensson, hvilken strax omfattade den med hänförelse och började arbeta för saken bland sitt folk. Tre år senare hade han redan bragt det därhän, att "Messias" kunde uppföras i Lindsborg. Det var naturligtvis nödvändigt att låta solopartierna uppbäras af personer med större öfning och skicklighet, än hvad Lindsborgs-borna på så kort tid hunnit förvärfva. Orkestern och solisterna anskaffades sålunda till största delen från Illinois. Men detta förfarande behöfde icke ofta upprepas. Redan vid första uppförandet bestod kören af 40 medlemmar. Några få år därefter uppfördes oratoriet i en musiksal, som mätte 110 fot i diameter, var 30 fot hög samt hade sittplatser för 4,000 personer, och i hvilken befann sig den största och finaste piporgel i Kansas, — allt Swenssons verk. Hans kyrkoråd tviflade på utgången af detta vågstycke och trodde aldrig, att salen skulle kunna fyllas med folk, men Swensson var säker på sin sak. Han annonserade sin Messias-kör, och då oratoriet nästa år gafs, tillströmmade så mycket folk, att de ej fingo rum i salen. Oratoriet måste gifvas två gånger, och sedan dess har det hvarje år gifvits för fullt hus både två och tre gånger. Orkester och solister behöfva icke mer skaffas från annat håll. Vid läro-

verket och i trakten finnes allt, som behöfs i den vägen. Det är hart när otroligt att tänka, att i Lindsborg, samma plats, där för 25 år sedan flertalet af befolkningen höll det för synd att sjunga något annat än psalmer och de vanliga andliga sångerna eller spela något annat instrument än orgel, nu hvarje år kan hopsamlas en kör på nära 400 röster och en orkester på 40 instrument att uppföra ett oratorium, och att åhörarna förstå att uppskatta denna musik. Allt detta är Swenssons verk, knappt mindre beundransvärdt än hans Bethany College.

Att redogöra för allt, som Swensson fann tid till eller tog intresse i, eller uppräkna, hvad han uträttade, ha vi ej plats till här. Ett och annat däraf må blott i korthet beröras. Han var Kansas-konferensens sekreterare 1880—82, dess representant i synodalrådet och synodalrådets sekreterare 1886—88. Han valdes 1885 till engelsk sekreterare för den lutherska kyrkans i Nordamerika allmänna råd. Han var 1889—90 medlem af lagstiftande församlingen i Kansas och president för mellersta Kansas' lärareförening. Han redigerade kalendern *Korsbaneret* 1880—85, tidskriften *Ungdomsvännen* 1880—87 och var biträdande redaktör af *Fosterlandet* från denna tidnings början år 1884. Han har själf gifvit följande åskådliga framställning af sitt lefnadssätt på 1880-talet: "Ofta predikade jag fem gånger i veckan, understundom tre gånger på söndagen, med 22 mils åkning på landsvägen. Därtill kommo fem morgontal och tolf lektioner i veckan i läroverket; så bidrag till tre eller sex tidningar i veckan; vidare arbete på en större bok; vid sidan häraf bekymmer och omsorger dag och natt för läroverkets finanser m. m. samt skötandet af en korrespondens, som vissa tider gick upp till 20 bref pr dag. Härtill kommo ständiga resor på järnvägarna. År 1888 reste jag 25,000 mil, 1889 22,500. När jag hemkom till julen 1888, hade jag rest på järnväg 6 nätter å rad och tillbragt endast två af dem i sofkupé." Allt

detta blef för mycket äfven för Swenssons järnkonstitution. Han insjuknade häftigt och svårt i malariafeber, just när han beredde sig att företaga en resa till Sverige för att ändtligen med egna ögon få se sina fäders land. Resan blef härigenom något uppskjuten, men så snart han kände sig tillräckligt kry, anträdde han den. Han lämnade sitt hem den 12 maj 1890 och landsteg i Helsingborg den 6 juni. Han besåg Sverige ganska grundligt, besökte Göteborg och Stockholm, Småland och Norrland, minister Thomas och lektor Waldenström, Sigurd och biskop Johanson. Han deltog i prästmöte och höll tal och predikningar i Stockholm och på andra platser och väckte stort uppseende så väl genom sin mäktiga gestalt som genom sin frimodighet och talarebegåfning. Sina erfarenheter skildrade han vecka efter vecka i ett antal tidningar här i landet, både svenska och engelska. Efter sin hemkomst skref han en bok om sin resa: "I Sverige, minnen och bilder från mina fäders land", med följande vackra tillägnan till fädernas jord: "Sverige, min längtans hemland, dit jag så ofta i hoppets drömmar lustvandrat, där fädrens vagga stått, landet med söder och nord, med sommarsol och norrsken i evig sämja, landet, hvars sköna, friska anletsdrag jag nu med rördt hjärta skådat och aldrig kan glömma, ägnas dessa bilder och minnen med varm och ödmjuk tacksamhet af författaren."

År 1897 företog han åter en resa till Sverige och skildrade denna efter hemkomsten likaledes i en diger volym. Denna reseskildring, "Åter i Sverige", utkom både på svenska och engelska och vittnar liksom den förra om författarens skarpa iakttagelseförmåga, opartiska sinne och fängslande berättaretalang. Äfven under denna färd besökte han alla delar af Sverige och blef bemärkt och hedrad. Hans slutomdöme om Amerika versus Europa kan sammanfattas helt kort i följande rader, hemtade ur hans andra reseskildring: "Det är nyttigt för oss litet hvar att besöka den gamla världen, särskildt för

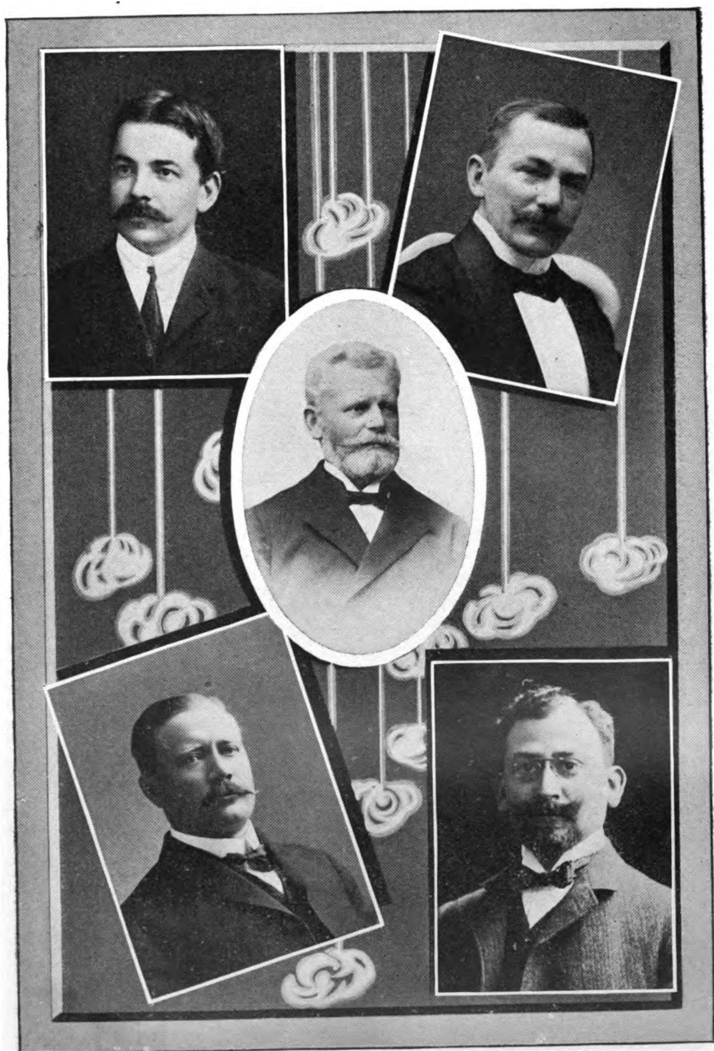
att få ur hufvudet en mängd dumma, förutfattade meningar. Vi äro så benägna att öfverskatta allt amerikanskt, våra resurser, våra utsikter, vår närvarande ståndpunkt i allmänhet. Vi ha i Europa tillfällen till jämförelse. Sådana tillfällen utveckla vår omdömesförmåga. Större delen af amerikaresande återvänder emellertid till våra stränder med ökad patriotism och tillgifvenhet för den kära, gamle onkel Sam. Vi ha så många stora fördelar, så mycken ungdomskraft och framtidsförhoppning, att Europa med dess många missförhållanden ej ser lockande ut."

För öfrigt var Swensson så ofta stadd på resor, än för att uppträda vid någon kyrklig eller fosterländsk fest, än för att hålla politiska föredrag, än för att bese någon trakt, som beskrifvits såsom lämplig för svensk kolonisation, att det är en gåta, hur han kunde hinna med sina otaliga öfriga göromål. Men för honom fanns ingen rast eller ro. Hvarenda vecka år efter år skref han regelbundet i flera tidningar och behandlade i sina uppsaatser en mångfald af ämnen, från teologi till landkolonisering, från politik till grufaffärer. Hans resor gällde vanligen de mellersta eller östra staterna, men äfven Stilla hafs-kusten besökte han icke mindre än tre gånger, — första gången i sällskap med biskop Scheele år 1893, andra gången jämnt tio år därefter och sista gången i början af 1904. Denna resa blef hans sista. Ändamålet med densamma var dels att biträda vid hörnstensläggningen till den nya sv. luth. kyrkan i San Francisco, dels att undersöka vissa landområden i San Joaquin-dalen, som föreslagits till kolonisering. Söndagen den 7 februari höll han högmässopredikan och på aftonen ett tal vid ofvannämnda kyrkliga fest. Under de följande dagarna företog han i sällskap med dr Abrahamson m. fl. åkturer i San Joaquin-dalen. Den 12 februari bevistade han California-konferensens sammanträde, och påföljande morgon anträdde han hemresan via Los Angeles. Han hade de senaste dagarna, under hvilka vädret varit regnigt och kyligt,

ådragit sig en förkylning och måste vid ankomsten till Los Angeles intaga sängen. Tillkallad läkare förordnade, att han skulle förflyttas till stadens bästa sjukhus, California hospital, hvilket skedde vid 1-tiden den 14 februari. Här besöktes han oafbrutet af pastorsfamiljen i Los Angeles samt åtskilliga Kansas- och Nebraska-vänner, som befunno sig i staden. Han erhöll den bästa möjliga vård och trodde själf, optimistisk som alltid, att ingen fara var å färde. Ingenting kan vara mer betecknande för hans sinnelag och natur än de sista ord, han yttrade här i lifvet. Tillfrågad af sköterskan, hur han mådde, svarade han: "Oh, I feel splendid!" Tre minuter därefter var han död. Han afled klockan ½2 på morgonen den 16 februari 1904.

Underrättelsen om detta dödsfall, så oväntadt och t. o. m. ofattligt, framkallade naturligtvis den största bestörtning öfverallt. Man är ju icke gärna beredd på att en man, som ser ut som själfva hälsan och befinner sig i den kraftigaste ålder, skall bortryckas så plötsligt. En människas krafter, hur starka de än månde vara, kunna dock icke räcka till för allt. Det finnes en gräns för allting, och Swensson hade synbarligen icke unnat sig tillräcklig hvila under sitt arbetsamma lif. Han hade troligen äfven varit oförsiktig i sin diet. Människor med hans fysik och skaplynne frestas blott alltför lätt af bordets njutningar. Egentliga dödsorsaken var också, såsom man kunnat förmoda, fettbildning kring hjärtat, fast slutet påskyndades af förkylning, som urartade till lunginflammation. Af de i många fall utförliga och ypperligt skrifna artiklar, som förekommo i såväl svenska som svensk-amerikanska tidningar, såg man, hvilken beundran och kärlek den aflidne tillvunnit sig både här och i Sverige.

De, som hörde honom under hans sista besök på Stilla hafskusten, tyckte sig spåra något förklaradt i hela hans uppträdande. Hans gamle studentkamrat, dr C. M. Esbjörn, yttrar i den afskedshälsning, som han affattade å California-konfe-

SVERIGE I ST LOUIS.

SVENSKA UTSTÄLLNINGENS ÄMBETSMÄN.

Ernst Lundblad. Anshelm Schultzberg.
Dr N. G. W. Lagerstedt, generalkommissarie.
Carl Lidman. Karl Stein.

SVERIGE I ST. LOUIS.

KONGL. SVENSKA UTSTÄLLNINGSKOMMITTEEN.

Vice gen.-konsul Axel Georgii. Folksk.-insp. d:r C. G. Bergman.
Gen.-dir. R. Åkerman, ordförande.
Rektor B. V. Adler. Intendenten dr Ludv. Looström.

rensens vägnar: "Under det för oss uppfriskande och uppbyggliga umgänge, som vi njöto vid den sista korta samvaron med den nu hemkallade, tycktes han oss alla i en äfven för honom ovanlig grad framstå såsom en sällsynt helgjuten och harmonisk personlighet. Det var, som om den förestående förklaringen omedvetet för en och hvar ibland oss redan hade kastat ett evighetsskimmer öfver hans gestalt och skick under dessa oförgätliga stunder." Och om den, mänskligt att döma, för tidiga hemkallelsen skrifver han: "Den himmelske Fader, som länkar sina barns jordiska öden med mild hand, fann det för visso vara något, som höfdes hans allvisa och allgoda skickelse, att låta vår hemförlofvade väns slut bli så likt hans lefnad. Han fick falla i blomman af sin ålder. Han fick fara i frid likt en vaktpost, hvilken af sin herre blir aflöst från den upphöjda plats, där han blifvit ställd, och som han hållit så troget. Förskonad från en långsam aftyning, som för hans naturanläggning skulle ha varit dubbelt pröfvosam, fick han, en fullblodsmänniska ända in i sitt yttersta, med ett steg lämna jordens strider för att ingå i fullkomlig ro. Och i detta Guds förfarande skådar trons och kärlekens blick idel nåd."

Begrafningen skedde under stora högtidligheter i Lindsborg den 23 februari, en solklar, vårmild dag. Hela staden var sorgeklädd, och flaggan på Bethany College hängde på half stång. Mellan ½10 f. m. och 1 e. m. var liket utställdt i läroverkets stora sal, och 6,000 människor kastade där en sista blick på de välkända anletsdragen. Vid 2-tiden vidtogo högtidligheterna. Med musik i spetsen tågade processionen från prästgården till läroverkets stora musiksal, där sång och tal omväxlade med hvarandra. Bland talare märktes dr G. Andreen, Augustana Colleges president, dr Weidner, dr Wahlström, dr Abrahamson m. fl., och bland sångerna ett par stycken ur "Messias", föredragna af den 500 röster starka kören. Det måste varit en öfverväldigande härlig och gripande stund. Jordfästningen förrättades af pastorerna Lincoln och Pihl-

blad, och vid grafven sjöngs den sköna sången "Integer vitæ" af läroverkets manskör, medan kistan sänktes ned, hvarefter dr Florén läste välsignelsen och alla de närvarande uppstämde den bekanta sången "Nearer, my God, to thee."

Så öfverantvardades åt jordens sköte stoftet af den man, som enligt kompetent bedömares vittnesbörd, 'inlagt största förtjänsten om samhörighetskänslans stärkande mellan svenskarne i den gamla och i den nya världen." Man kan dock om honom med fullt fog säga, att "han är icke död, han sofver", ty han skall alltid lefva i hvart och ett af sina verk, bland hvilka de förnämsta redan blifvit påpekade. Men det är ju helt naturligt, att sorgen och saknaden ändå skola kännas tryckande, i all synnerhet för den aflidnes närmaste anhöriga. Swensson var i lyckligt äktenskap förenad med Alma Lind från Moline, Ill., hvilken jämte makarnes två döttrar öfverlefver honom. Hans tre syskon lefva också, och f. ö. efterlämnar han många släktingar samt vänner i tusental.

Han hade tillfredsställelsen att redan under sin lefnad se sina sträfvanden uppskattade. Han innehade många förtroendeposter, och många utmärkelser kommo honom till del. År 1889 erhöll han af Augustana College hederstiteln A. M. och utnämndes 1893 af universitetet i Uppsala till filosifie hedersdoktor. År 1900 blef han af Augustana College utnämnd till teologie hedersdoktor och 1901 af konung Oscar till riddare af nordstjärneorden. År 1900 kallades han till president för Augustana College, men afslog kallelsen. Likaledes hade han varit på förslag till kongressledamot, men undanbedt sig äran. Han var medlem af synodens sångboks- och psalmbokskommittéer, af Kansas' historiska sällskap och flera andra vetenskapliga föreningar. Ett par gånger var han delegat i republikanska nationalkonvent. Han medverkade vid invigningen af världsutställningen i St Louis och var utsedd till vice president i den svensk-amerikanska utställningkommittéen.

Den anmärkningen gjordes stundom mot honom, att han

befattade sig med saker, som icke tillhörde hans kall. Men man får dock ha undseende med personer af Swenssons kaliber, personer, som af sin ofantliga energi och arbetskraft tvingas till mångsidig verksamhet och ej drifvas af begär efter slem vinning, utan hufvudsakligen af åtrå att gagna sina medmänniskor. För min egen del kunde jag aldrig förlika mig med Swenssons sätt att gå till öfverdrift vid förordande af kolonisationsplatser, grufvor o. d. Han lät sig af sin optimism allt för lätt förledas till att framställa ljusmålningar, som icke ägde sin motsvarighet i verkligheten. Sällan gaf han sig tid att ordentligt taga reda på förhållanden, och alltför gärna lyssnade han till ovederhäftiga förslagsmakare och "schemers." Sådant kan lätt leda till oberäknelig skada, när det är en af allmänheten uppburen och med tillit omfattad person, som gör sig skyldig till misstagen. Swenssons människokärlek och varma intresse för kultur och bildning spridde dock ett försonande skimmer öfver hvad han i ofvan berörda hänseende torde af obetänksamhet ha låtit komma sig till last. Han var i grunden välvillig och ägde en djupt rotad rättskänsla. Därom vittnar den af C. G. Norman för några år sedan i tidskriften *Valkyrian* skildrade tilldragelsen från den tid, då Swensson var legislatur-medlem i Topeka. Ensam mot en hel skara amerikaner, som voro på vippen att antaga en lag, hvilken var afsedd att skada en del svenska nybyggare i västra Kansas, försökte Swensson flera gånger fåfängt att få ordet. Då ordföranden ej ville gifva honom tillfälle att yttra sig, rusade Swensson slutligen upp och tilltvang sig med maktspråk rätt att säga sin mening samt förde i ett ljungande, extemporeradt föredrag sina fattiga landsmäns talan med sådan kraft och öfvertygelse, att åhörarna gåfvo honom rätt och förkastade lagförslaget.

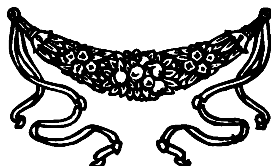
Swensson var nykterhetsvän och gjorde mycket för nykterhetssaken i Kansas. Själf var han dock ingen fanatiker, ej ens absolutist, äfven om han under sin första tid i Kansas,

då det var på modet där att rasa mot allt, som luktade eller smakade starkt, visade någon lutning åt absolutism. Han synes på fullt allvar ha varit öfvertygad om de nyttiga verkningarna af den i Kansas införda förbudslagen.

Som talare och organisatör var Swensson verkligt stor. Det var som sådan han behärskade människorna. Hans vedersakare ha velat låta påskina, att det hufvudsakligen var den yttre företeelsen, som slog an, och att det ej var så mycket bevändt med talets innehåll. Detta öfverensstämmer icke ens med uppfattningen i Sverige, där en ansedd tidning uttrycker sig så här: "Som andlig talare stod Swensson synnerligt högt. Under sina besök här i landet uppträdde han med predikningar, som sedan åhörarnas första öfverraskning öfver det i dem brusande amerikanska lifvet lagt sig, gåfvo ett länge lefvande helgjutet intryck af religiöst retoriska mästerstycken." Flera andra dylika omdömen kunde anföras. Här i landet ansågs han bland både amerikaner och svenskar som en utmärkt talare. Han rörde sig lika ledigt med svenskan som med engelskan, men hans engelska var mer fulländad och praktfull. Den, som endast kände Swensson genom hans tidningsbidrag, kunde omöjligen bilda sig ett rätt begrepp om hans begåfning eller storhet. I skrift uttryckte han sig ofta barnsligt och t. o. m. språkligt oriktigt. Hans tidningsbidrag voro visserligen i de flesta fall hastverk, ofta hopkomna under resor, i järnvägskupéer o. s. v., och kunde således ej gärna utmärka sig genom någon fullkomlighet. Men skillnaden mellan talaren och tidningsskrifvaren var ändå i Swenssons fall påfallande stor. Hans stil var i hög grad klar, lättfattlig och enkel, men den saknade den värdighet och lyftning, som karakteriserade hans tal och predikningar. Som författare kommer han hufvudsakligen att bli ihågkommen genom de ofvan nämnda två böckerna om Sverige samt genom den 1892 utgifna kalendern "Förgät-mig-ej." Andra böcker, som han utgifvit, äro: "Vid hemmets härd" och "I morgonstund" samt

"Jubel-album", som han och dr Abrahamson författade gemensamt.

Hvad som än må kunna sägas om den aflidne, är det dock visst, att han var den mest öfverväldigande, mest verksamme och inom de vidaste kretsarna kände och beundrade gestalten inom det svenska Amerika. I mångsidig och allmännyttig verksamhet, kolossal arbetsförmåga, omfattande begåfning och villigt användande af de förlänta punden i allmänhetens tjänst står C. A. Swensson oupphunnen bland oss. Det var för sitt folks och sitt lands väl han kämpade den redliga kamp, som hugfäst hans namn i vår unga historia.

Sverige på världsutställningen i St Louis.

Kort öfversikt af A. Schön.

Sverige i Philadelphia och Chicago.

Tre världsutställningar hafva hittills hållits inom Förenta staterna, och vid dem alla har Sverige varit representeradt och det på ett sätt, som tillvunnit detsamma aktning och erkännande från öfriga i dessa utställningar deltagande nationer.

Vid den första världsutställningen i Amerika, den i Philadelphia under centennial-året 1876, var Sverige företrädt af 575 utställare på ej mindre än sju af utställningens olika afdelningar, nämligen på metallurgiska afdelningen af 73 utställare, manufakturafdelningen af 194, skolutställningen af 75, maskinafdelningen af 52, konstafdelningen af 95, åkerbruksafdelningen af 85 och trädgårdsutställningsafdelningen af 1 utställare. Ett svenskt falkskolehus, försedt med nödig utrustning för undervisningsmateriel, var här uppfördt och ådrog sig stor och berättigad uppmärksamhet. Den svenska utställningskommittéen bestod af 18 personer, med dåvarande generaldirektören i Kongliga domänstyrelsen, f. d. civilministern P. A. Bergström som ordförande. Generalkom-

missarie för den svenska utställningen var den om sitt fädernesland högt förtjänte, nu nyligen i hög ålder aflidne C. Juhlin-Dannfelt och sekreterare den då ännu unge, men redan berömde vetenskapsmannen fil. dr Josua Lindahl. Kommissarie för skolutställningsafdelningen var professor W. J. Anderson och biträdande kommissarie folkskoleinspektören i Stockholm Carl Jonas Meijerberg. Kommissarie för konstafdelningen var baron O. Hermelin.

Den 4 juli hölls vid utställningen en stor svensk fest, hvarvid bl. a. redaktör Joh. A. Enander och pastor Erik Norelius höllo tal.

Bland för svenskarna vid denna utställning märkligare händelser förtjänar anföras hans kongl. höghet hertigen af Gotland Oscar Carl Augusts (numera prins Bernadotte) besök därstädes. Den unge fursten var ute på en längre expedition med korvetten "Balder" och fick i Havana order att afgå till Philadelphia, dit ankomsten skedde i slutet af juni. Prinsen kvarstannade i Philadelphia några dagar och fick sålunda öfvervara den nyssnämnda svenska festen. Han besökte äfven under sin vistelse därstädes den gamla svenska Gloria Dei-kyrkan.

Den andra världsutställningen inom Förenta staterna hölls i Chicago 1893. För Sveriges värdiga deltagande i densamma anslog riksdagen ett belopp af 350,000 kronor. En utställningsbyggnad uppfördes efter ritning af arkitekten Gustaf Wickman, och i denna byggnad inrymdes flera utställningsafdelningar, under det att andra hade sin plats i vederbörande af utställningsbolaget uppförda byggnader. Den svenska byggnaden ådrog sig på grund af sin originella, af den stora massan något svårförstådda arkitektur en icke ringa uppmärksamhet såväl af amerikaner som af våra egna landsmän.

Sverige var vid världsutställningen i Chicago representeradt på följande afdelningar med nedannämnda antal ut-

ställare: åkerbruksafdelningen 32, trädgårdsutställningsafdelningen 1, fiskeriafdelningen 1, metallurgiska afdelningen 25, maskinafdelningen 6, transportmedelsafdelningen 5, manufakturafdelningen 189, konstafdelningen 85, konstindustri- och skolafdelningen 57, etnologiska och arkeologiska afdelningen 39, summa 440 utställare på 10 afdelningar. Antalet utställare var emellertid i själfva verket större än det nyss angifna, enär järnkontorets kollektiv-utställning omfattade produkter från Sveriges flesta större järnbruk.

Den svenska utställningskommittéen bestod denna gång af 14 personer, med generaldirektören i Kongliga kommerskollegium, Richard Åkerman, som ordförande. Generalkommissarie var ingeniören Arthur Leffler, sekreterare den för sina uppfinningar på artillerivapnets område bekante ingeniören Axel Welin i London, kommissarie för konstafdelningen den världsberömde konstnären Anders L. Zorn och kommissarie för den metallurgiska afdelningen disponenten Tom Bergendal.

Den 20, 21 och 22 juli voro vid Chicago-utställningen "svenskarnas dagar." Förstnämnda dag anordnades stor procession, i hvilken bl. a. Chicagos svenska föreningar med sina musikkårer och fanor deltogo. På e. m. alla tre dagarna gaf det 400 man starka Svenska sångarförbundet i Amerika under sin dirigent John R. Örtengrens ledning stora, välbesökta konserter i utställningens storartade Festival Hall. Solister voro operasångerskan fru Caroline Östberg samt operasångarna C. F. Lundquist och Conrad Behrens. På kvällen förstnämnda dag hölls framför svenska utställningsbyggnaden en folkfest, i hvilken 50,000 svensk-amerikaner deltogo. Äfven här hölls det svenska festtalet af redaktör Joh. A. Enander.

Sverige på utställningen i St Louis.

Det såg en tid ut, som om Sverige skulle komma att saknas på världsutställningen i St Louis. Väl utsändes en svensk-amerikan, hr C. F. Wennerstrum från Des Moines, Iowa, att i de skandinaviska länderna verka för tillslutning till utställningen, men hr Wennerstrums ihärdiga arbete till trots ville utsikterna ej ljusna. De flesta af de många industriidkare, hr Wennerstrum besökte, anförde som skäl emot deltagande, att tidigare utställningar, å hvilka de varit representerade, ej medfört ökad afsättning af deras produkter, och att St Louis-utställningen vore belägen allt för långt bort, för att det skulle löna sig att ditsända utställningsföremål. En och annan gaf dock ett halft löfte om deltagande i utställningen. Hr Wennerstrums resa i de skandinaviska länderna hade emellertid det goda med sig, att det jättelika utställningsföretaget blef där allmännare kändt.

Kort därefter utsände utställningens styrelse en särskild kommissarie till de skandinaviska länderna. Denne var hr Charles W. Kohlsaat från New York. Anländ till Sverige grep han sig med okuflig energi an sin ingalunda lätta uppgift och lyckades slutligen för företaget intressera ett antal framstående män ur skilda läger. Resultatet blef motioner i riksdagens båda kamrar om anslag till anordnande af en svensk utställning i St Louis. Motionerna antogos, och hr Kohlsaats mission var därmed fullbordad. Det af riksdagen beviljade anslaget var visserligen ej stort — endast 120,000 kronor — och räckte endast till bekostande af en konst- och en skolutställning, men företagets vänner och gynnare voro likväl belåtna, ty nu komme Sverige med i St Louis, och det vore ju hufvudsaken.

Till kommitterade att anordna den svenska utställningen utnämndes generaldirektören i Kongl. kommerskollegium R. Åkerman, intendenten vid Nationalmusei konstafdelning

fil. dr Ludvig Lovström, inspektören öfver Stockholms folkskolor fil. dr C. G. Bergman, rektorn vid Tekniska skolan i Stockholm B. V. Adler och vice generalkonsuln Axel Georgii, med generaldirektör Åkerman som ordförande.

Till generalkommissarie utnämndes kollegan vid Östermalms läroverk fil. dr N. G. W. Lagerstedt och till sekreterare den ofvannämnde ingeniör Axel Welin. Efter dennes hemresa på försommaren utnämndes till sekreterare hr Ernst Lundblad från St Louis. Till kommissarie för konstafdelningen utsågs artisten Anshelm Schultzberg och till kommissarie för skolafdelningen folkskolläraren Carl Lidman från Maria församling i Stockholm.

Den från utställningen i Chicago, där han tjänstgjorde som kommersiell assistent åt kommissarie Leffler, bekante hr Mikael Samuel vidtog redan tidigt åtgärder för anordnande af en privat svensk konstindustriutställning i St Louis. Då han emellertid på grund af iråkad cession nödgades öfvergifva denna plan, slöto sig de i företaget intresserade firmorna tillsammans om en gemensam utställning och utsågo afdelningschefen hos Nordiska kompaniet i Stockholm, hr Karl Stein, till sin kommissarie. Sverige blef sålunda, om än ej officiellt, representeradt äfven på den konstindustriella afdelningen af världsutställningen.

Medan dessa förberedelser pågingo, togo några framstående män i Stockholm, nämligen Svenska exportföreningens ordförande frih. Carl Carlson Bonde, samma förenings direktör hr John Hammar, bankiren Carl Jansson, redaktör Gustaf Gullberg, arkitekten Ferdinand Boberg och hr F. G. T. Eklund initiativet till insamling bland Sveriges folk af en fond å 100,000 kronor till bekostande af en svensk byggnad i St Louis, som skulle tjäna som mötesplats för de utställningen besökande svenskarna och de ännu talrikare svensk-amerikanerna. Man ville genom bekostande af denna byggnad gifva ett uttryck af sin tacksamhet för svensk-ameri-

kanernas storartade hjälpsamhet mot Sverige under nödåret i Norrbotten 1902—1903. Insamlingen till Sveriges hus gick visserligen litet trögt, men lyckades så väl, att i det närmaste hela den bestämda summan inkom. Arkitekt Boberg, det nya posthusets i Stockholm danare, uppgjorde ritningar till Sveriges hus, detta beställdes hos en snickerifabrik i Stockholm, och hr Boberg medföljde till St Louis för att öfvervaka uppsättningen. På detta sätt tillkom Sveriges hus, hvilket som sagdt ej var afsedt till utställningsbyggnad, utan till samlingsplats för svenskar och svensk-amerikaner.

Nyssnämnda herrar utgjorde den svenska byggnadskommittéen, och var densamma organiserad sålunda: Frih. Carl Carlson Bonde, ordförande; John Hammar, sekreterare; Carl Jansson, skattmästare; Ferdinand Boberg, arkitekt; Gustaf Gullberg och F. G. T. Eklund, pressens ombud.

En svensk-amerikansk kommitté tillsattes att mottaga och vårda byggnaden. Denna kommitté bestod ursprungligen af öfverste J. A. Ockerson, St Louis, Mo., ordförande; läroverkspresidenten dr Carl Swensson, Lindsborg, Kans., vice ordförande; sekreteraren vid världsutställningens utländska afdelning Russel Stanhope, sekreterare; bruksägaren C. A. Smith, Minneapolis, Minn., kassör; grosshandlaren Dan. C. Nugent, St Louis, Mo., lokalkassör; läroverkspresidenten dr Gustav Andreen, Rock Island, Ill.; kommissarie Charles W. Kohlsaat, New York, N. Y. Denna kommitté mottog af utställningsstyrelsen den för Sveriges hus upplåtna välbelägna byggnadstomten, hvilken den med en lämplig festlighet tog i besittning och invigde den 1 december 1903.

Till medlemmar i den svensk-amerikanska kommittéen invaldes i början af detta år (1904) statssenator C. J. A. Ericson, Boone, Iowa, och redaktör A. Schön, Chicago, Ill., samt, sedan dr Carl Swensson med döden afgått, hans efterträdare som president vid Bethany College, pastor Ernst Pihlblad. Till vice ordförande i kommittéen efter dr Carl Swens-

son utsågs dr Gustav Andreen, och till sekreterare efter hr Russel Stanhope, som till följd af hopade göromål nödgats afsäga sig befattningen, valdes hr Ernst Lundblad.

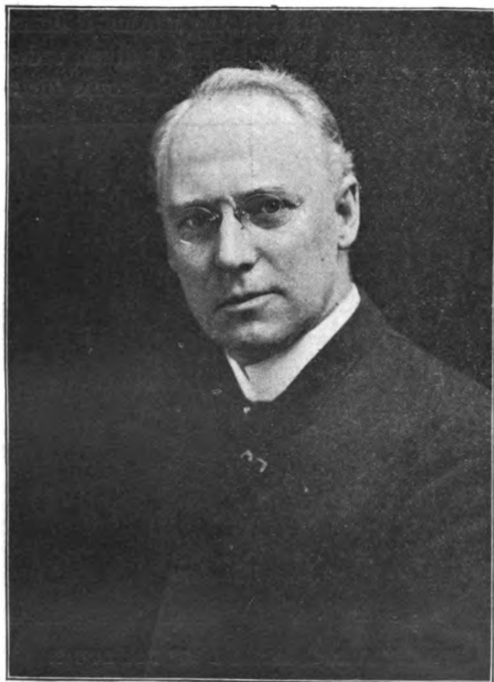
Vid festligheten den 1 december 1903 gaf svensk-amerikanska byggnadskommittéen tre närvarande tidningsmän i uppdrag att, sedan de försäkrat sig om ett antal framstående landsmäns medverkan, utfärda i svensk-amerikanska pressen ett upprop om insamling af medel för underhåll och vård af Sveriges hus. De ifrågavarande tidningsmännen voro dr S. P. A. Lindahl, hufvudredaktör för *Augustana* i Rock Island, Ill.; dr Jakob Bonggren, hufvudredaktör för *Svenska Amerikanaren* i Chicago, Ill., och hr A. Schön, redaktionssekreterare vid *Hemlandet* i Chicago, Ill. Denna uppropskommitté organiserade sig sålunda, att till ordförande valdes dr Lindahl, till vice ordförande dr Bonggren och till sekreterare redaktör Schön. Ehuru uppropen voro synliga i ett flertal tidningar under hela två månaders tid och inemot ett tusen subskriptionslistor utfärdades till framstående personer och till föreningar i alla delar af landet, blef resultatet af insamlingen ej mer än omkring $1,100. Detta tillika med den hyra, som svenska kommissariet erlade för sina lokaler i byggnadens ena flygel samt inkomsterna från ett salustånd i hufvudbyggnaden torde emellertid hafva räckt till aflönande af vaktmästare samt till bestridande af öfriga utgifter för underhåll och vård af Sveriges hus under de sju månader utställningen varade.

"Svenskarnas dag".

På de svenska föreningarnas i St Louis och den svensk-amerikanska byggnadskommittéens gemensamma föranstaltande firades midsommardagen som "svenskarnas dag" vid världsutställningen. De förstnämnda tillsatte sex olika kom-

mittéer, nämligen en finanskommitté, en musikkommitté, en paradkommitté, en programkommitté, en transportkommitté och en hotellkommitté, att vidtaga de för festen nödiga anordningarna. Ordföranden för kommittéerna såsom ett helt

FRÅN "SVENSKARNAS DAG" I ST LOUIS.
C. A. EKSTRÖMER,
Ordförande för festkommittéen.

var hr C. A. Ekströmer i St Louis, hvilken äfven dessutom med råd och dåd oegennyttigt bistod den svensk-amerikanska byggnadskommittéen. Ordförande i programkommittéen var svensk-lutherska pastorn i St Louis, Carl J. Renhard. Pas-

tor Renhard förtjänar varmt erkännande såväl för sitt arbete med anledning af "svenskarnas dag" som för sina tjänster mot de utställningen besökande svenskarna och svensk-amerikanerna.

"Svenskarnas dag" i St Louis blef särskildt högtidlig och minnesvärd därigenom, att i festligheterna å densamma deltog Lunda-studenternas Amerika-kör, hvilken ordnat sin resplan så, att kören kunde komma till St Louis för att konser-

FRÅN "SVENSKARNAS DAG" I ST LOUIS.
I väntan på processionen.

tera därstädes på kvällen midsommardagen. Kören anlände till St Louis redan på midsommaraftonen och erhöll då i Sveriges hus ett lika varmt som anslående mottagande. Välkomsttal höllos af kommissarie Lagerstedt och dr Andreen. Dessa besvarades af körens ordförande, professor Claes Lindskog, med ett tal samt af "fader" Berg och hans gossar med sång.

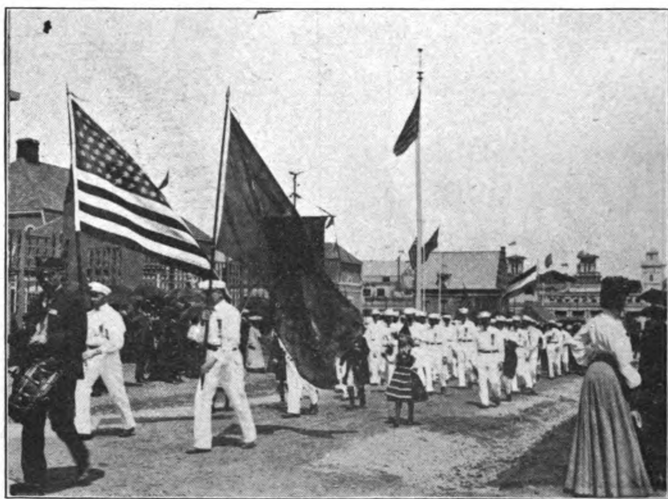
Vid 1-tiden på middagen midsommardagen samlades de svenska föreningarna, Lunda-kören samt enskilda landsmän från St Louis vid utställningens hufvudingång och tågade sedan, företrädda af musikkårer och under flygande fanor, uppför Administration avenue förbi Sveriges hus och Administrationsbyggnaden upp till den på utställningsområdets högsta krön belägna ståtliga Festival Hall. Redan vid deras inträde var den väldiga lokalen fullsatt nära nog till sista

FRÅN "SVENSKARNAS DAG" I ST LOUIS.
Lunda-kören tågar förbi Sveriges hus.

plats. Festen inleddes med ett välkomsttal af hr Ekströmer, hvarefter följde ett tal af utställningens president, mr D. R. Francis. Sedan därpå "Du gamla, du friska" unisont afsjungits, hölls ett tal på svenska af kommissarie Lagerstedt, efterföljdt af sång af Lunda-kören. Följde så ett tal på engelska af professor J. S. Carlson från Minnesota statsuniversitet. Musik på festhallens kolossala orgel utfördes därefter af

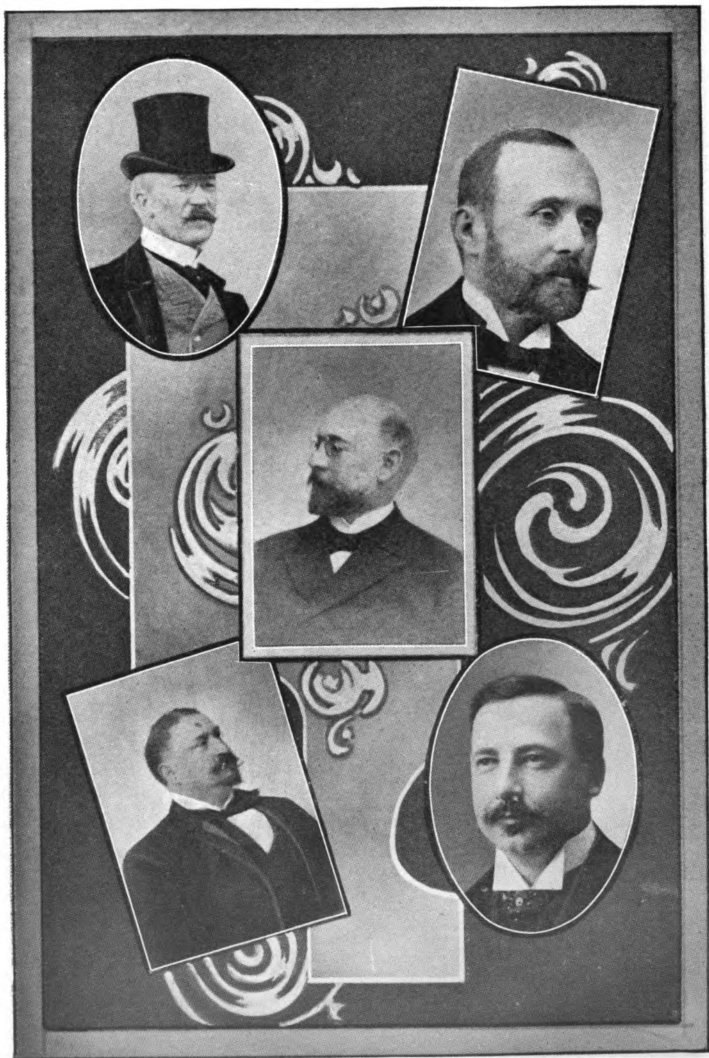
den amerikanske organisten Charles Galloway, Härpå uppläste dr Ludvig Holmes ett af honom med anledning af dagens festlighet författadt högtidskväde, benämndt "Sverige i Amerika." Sedan därefter tal på svenska hållits af dr Andreen och redaktör Gustaf Gullberg, afslutades festen med gemensamt afsjungande af "America." I programmet var tryckt ett af redaktör Joh. A. Enander författadt poem, "Svensk-amerikansk midsommar."

FRÅN "SVENSKARNAS DAG" I ST LOUIS.
En svensk-amerikansk förening i St Louis i processionen.

På kvällen samma dag gaf Lunda-kören stor konsert för utsåldt hus å Music Hall vid hörnet af Olive och 13:de gatorna.

Festligheterna på "svenskarnas dag" bevistades af landsmän ej blott från St Louis och Missouri för öfrigt, utan äfven från andra stater.

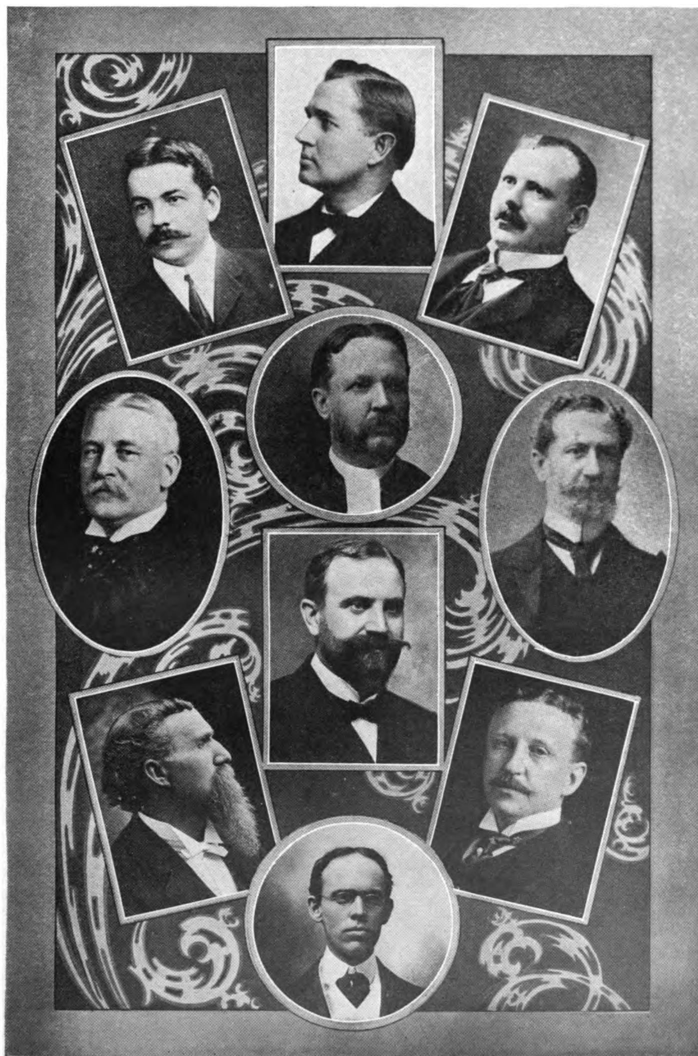
SVERIGE I ST LOUIS.

SVENSKA BYGGNADSKOMMITTEEN.

Ferdinand Boberg. **Carl Jansson.**

Frih. Carl Carlson Bonde.

Gustaf Gu[illegible]berg. **John Hammar.**

SVERIGE I ST LOUIS.

SVENSK-AMERIKANSKA BYGGN[illegible]MMITTEEN.

Ernst Lundblad. C. A. Smith. A. Schön.
J. A. Ockerson. Carl Swensson. C. W. Kohlsaat
C. J. A. Ericson. Gustav Andreen. Dan. C. Nugent.
Ernst Pihlblad.

Nu några ord om de respektiva utställningarna samt om Sveriges hus.

FRÅN "SVENSKARNAS DAG" I ST LOUIS.
Svensk-amerikanska och svenska tidningsmän.

Svenska konstutställningen.

Denna utställning var visserligen ej vidare stor — endast 120 taflor af 44 konstnärer och därjämte ett antal skulpturer, alltsammans inrymdt i sex små rum i Palace of Fine Arts — men kvaliteten ersatte här, hvad som felades i kvantiteten. Sanningen var, att den svenska konstutställningen var en pärla bland konstutställningarna. Det första intrycket — och detta var rent af öfverväldigande — man fick, då man från Tysklands och Hollands närbelägna konstutställningar med deras grått i grått hållna taflor inträdde i de åt den

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstutställningen. *Taflor af Anders A. Zorn.*

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstutställningen. *Skulptur af prof. J. Börjeson.*

svenska utställningen upplåtna rummen, var, att man kommit från kulen höst till jublande vår, från tung skymning till full och härlig dager. Och efter grundlig jämförelse mellan Sveriges konstutställning och de öfriga ländernas fick man klart för sig, icke blott att Sverige i denna stund äger en fullt nationell konst, utan äfven att denna står på höjden af allt, hvad modern konst heter.

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstutställningen.
Porträtt af mr Deering, af Anders L. Zorn. Tafla af Carl Larson.

Bland de på utställningen representerade svenska konstnärerna intogo utan gensägelse Zorn och Liljefors de främsta rummen, den förre med sina mästerliga liffulla porträtt, den senare med sina oöfverträffliga djurmålningar. Hvad de öfriga utställarnas taflor beträffar, kan som allmänt omdöme sägas, att en så jämn och god konstutställning torde man få

länge leta efter. Men så lär också den utväljande juryn haf- va varit ytterst noggrann i sitt arbete.

Det skulle blifva svårt äfven för en fullt opartisk konstnär att afgöra, hvilken eller hvilka af de öfriga konstnärerna utom Zorn och Liljefors höjde sig öfver de andra, så genomgående präktig var hela den svenska konstutställningen.

De af professor J. Börjeson utställda skulpturerna voro att hänföra till de bästa af detta slag på utställningen.

Det begränsade utrymmet nekar oss att ingå i detaljer. Vi inskränka oss därför till att konstatera, att Sverige har alla skäl att vara stolt öfver sin konstutställning i St Louis.

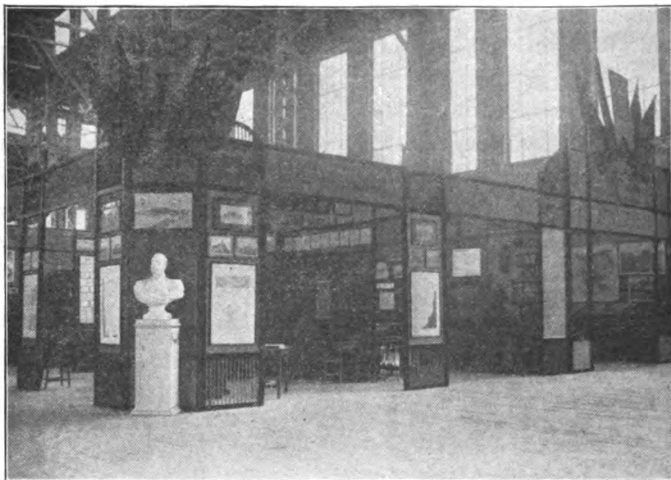

Svenska skolutställningen

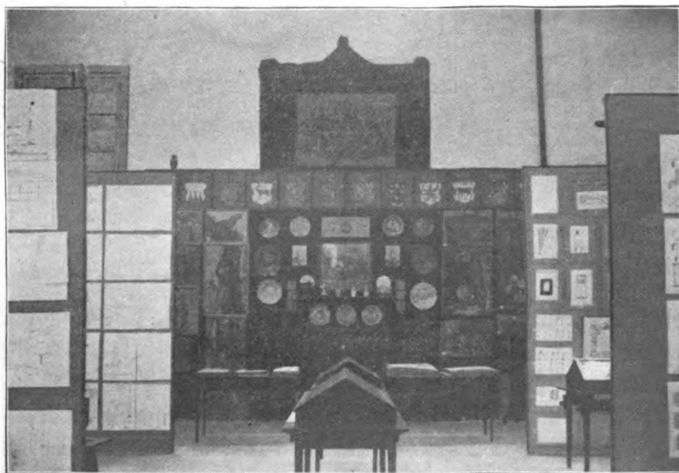
var inrymd i Palace of Education och var anordnad på ett lika anslående som öfverskådligt sätt.

Utställningen i fråga var uppdelad i nio afdelningar. Den första af dessa omfattade folkskolan, den andra folkhögskolorna, den tredje Gymnastistiska centralinstitutet, den fjärde skolböcker, skönlitteratur och vetenskapliga arbeten från P. A. Norstedt & Söners förlag, den femte Nääs slöjdlärareseminarium, den sjätte allmänna läroverken, den sjunde flick- och samskolor, den åttonde pedagogiska biblioteket och den nionde tekniska skolor.

Den intressantaste afdelningen var måhända den första, folkskoleafdelningen. Med undantag af några fotografier förskref sig denna afdelning från Stockholms folkskolor och vittnade mycket fördelaktigt om den höga ståndpunkt, till hvilken dessa skolor hunnit. Med afseende på den yttre utvecklingen äro de jämförliga med de bättre bland de amerikanska folkskolorna. Afdelningen var på ett synnerligen förtjänstfullt sätt ordnad och uppsatt af hr Carl Lidman.

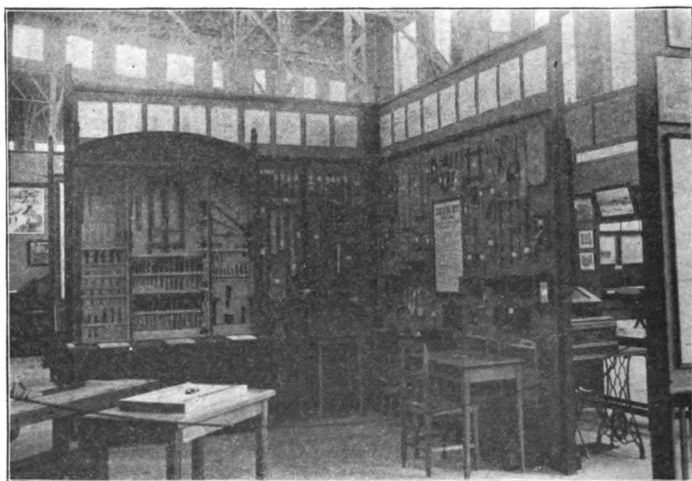
SVERIGE I ST LOUIS.
Skolutställningen. Exteriör.

SVERIGE I ST LOUIS.
Skolutställningen. Tekniska skolans i Stockholm utställning.

Fackmän från olika länder uttalade också sin beundran såväl öfver uppställningen som öfver de skolor, afdelningen representerade.

Folkskoleutställningen upptog fem små rum, utgörande nära hälften af den svenska skolutställningen. Det första föreställde ett klassrum med kateder och skolpulpeter, svarttafla med tillbehör samt en vacker samling undervisningsmateriel. Dessutom sågs här ett skåp, inrymmande ett lärjunge-

SVERIGE I ST LOUIS.
Skolutställningen. Folkskolan (slöjdafdelningen).

bibliotek. Det andra af rummen var ägnadt åt teckningen i Stockholms folkskolor. På golfvet fanns en pulpet af det slag, som användes i teckningssalarna, och utefter väggarna funnos glasskåp med en fullständig serie af föremål, utgörande förebilder för den systematiskt ordnade teckningsundervisningen. I det tredje af rummen mötte oss ett väl ordnadt skolkök. Där fanns en verklig kokspis från Bolinders gjuteri,

ett köksbord med lådor innehållande knifvar, gafflar, skedar m. m., en svart tafla, på hvilken matsedeln skrifves, äfvensom namnen på de vid matlagningen använda ingredienserna och deras pris. De båda återstående rummen voro ägnade åt flick- och goss-slöjden och voro försedda med alla för ändamålet erforderliga verktyg och materialier. På utsidan af skolutställningens väggar funnos uppsatta åtskilliga bilder, tabeller och grafiska framställningar, som gåfvo intressanta upplysningar om Sveriges folkskoleväsen.

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstindustriutställningen. Rörstrands porslinsfabrik, Stockholm.

Svenska konstindustriutställningen

hade till följd af bristande utrymme i Palace of Liberal Arts, där den rätteligen hörde hemma, fått sin plats i Palace of Manufactures och upptog här en yta af 3,000 kvadratfot. Den gjorde ett trefligt och harmoniskt intryck med sina gråblå

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstindustriutställningen. Gustafsbergs porslinsfabrik, Stockholm.

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstindustriutställningen.
Aktiebolaget De förenade kristallglasbruken, Stockholm. Aktiebolaget Gamla Santessonska Tenngjuteriet, Sthlm. Aktieb. Förenade Konstgjuterierna, Sthlm.

SVERIGE I ST LOUIS.

Sveriges hus; exteriör.

SVERIGE I ST LOUIS.

Sveriges hus; interiör.

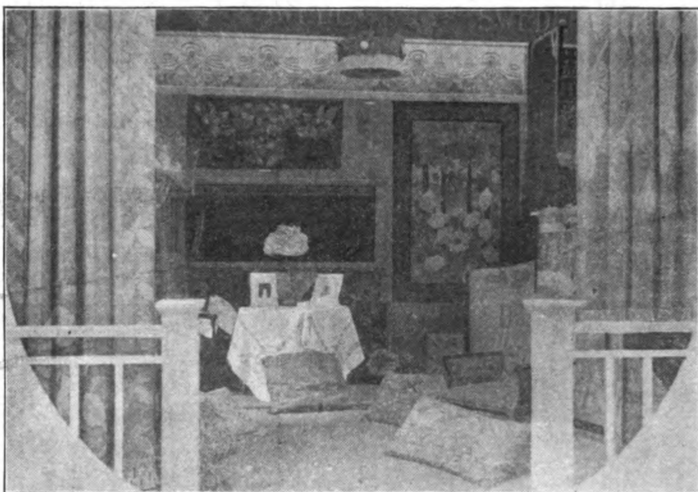
väggar, krönta af en fris med ordet "Sweden" och de tre kronorna omväxlande anbragta i förgyllning på mörkblå grund. (På liknande sätt voro äfven de åt den svenska konstutställningen upplåtna rummen dekorerade).

På denna afdelning sågos artistiskt utförda porslinssaker af enklare och dyrbarare slag från Rörstrands och Gustafsbergs välkända fabriker; vackra kristall- och glasvaror från

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstindustriutställningen. Törnblom & Hedengren, Eskilstuna.

Kosta och Reymyre glasbruk; hederliga gammaldags tennstop och andra tennföremål från gamla Santessonska tenngjuteriet i Stockholm; afgjutningar af konstverk från Förenade konstgjuterierna i Stockholm; finare smiden från "Sveriges Sheffield", Eskilstuna, samt slutligen smakfulla slöjdalster från Nordiska kompaniet och Svensk konstslöjdsutställning i Stockholm.

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstindustriutställningen. Aktiebolaget Svensk Konstslöjd, Stockholm.

SVERIGE I ST LOUIS.
Svenska konstindustriutställningen. Aktieb. Nordiska Kompaniet, Stockholm.

Ehuru begränsad var denna afdelning ägnad att gifva en ganska god föreställning om hvad våra dagars Sverige kan åstadkomma på det konstindustriella området. Också var denna liksom öfriga svenska utställningar flitigt besökt, och långa rader visitkort på föremålen vittnade om huru begärliga de voro för köpare.

Sveriges hus.

Denna byggnad var uppförd i den ytterst hemtrefliga gammaldags svenska herrgårdsstilen med brutet tegeltak. Huset var gulmåladt, med hvita lister och gröna fönsterluckor. För att byggnaden än mer skulle gifva intryck af gammaldags herregård, voro fönsterna uppdelade i små rutor. Hufvudingången var genom en vacker förstugukvist med balkong, den sistnämnda prydd med svenska riksvapnet. På byggnadens framsida framsprungo tvenne något lägre flyglar, uppförda i samma stil som hufvudbyggnaden. Den rymliga gårdsplanen, å hvars midt var rest en af bruksägare C. A. Smith skänkt hög smäcker flaggstång af järn, var omgifven af ett trästaket med vackra grindar.

Byggnadens inre utgjordes af en stor sal med ryggåstak och dekorerad hufvudsakligen i hvitt. Från långväggarna framsprungo korta tvärväggar, medelst hvilka salens sidor uppdelades i hemtrefliga, framtill öppna smårum. Konung Oscars i en nisch midtemot hufvudingången uppställda byst påminde med ens besökaren om att man befann sig i Sveriges hus. Från taket nedhängde väldiga ljuskronor af brons, och mellan deras öfre del och vapensköldar å de öfre väggfälten voro anbringade vackra blomstergirlander, hvilka gåfvo intryck af högtid och fest. Rödmålade möbler, utförda efter ritning af arkitekt Boberg, vaser från Rörstrand och Gustafsberg, massor af böcker, fotografier och kartor samt blå mattor

med tre kronor i guld fulländade inredningen. Det var med desto varmare känslor man inträdde i denna vackra, stilfulla byggnad, som man visste, att den var svenska allmogens gåfva till svensk-amerikanerna. Dessa äro förvisso skyldiga lika mycket företagets upphofsmän som de många gifvarna ett det hjärtligaste tack.

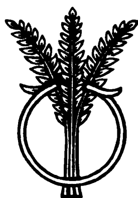
I östra flygeln voro lokaler för svenska generalkommissarien och sekreteraren och i den västra dylika för pressens män anordnade.

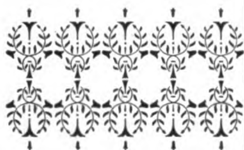
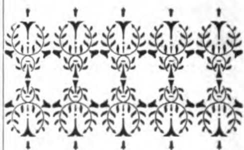

Ehuru ej så omfångsrik som sina tvenne föregångare i Amerika fyllde dock den svenska utställningen i St Louis på ett förträffligt sätt sitt ändamål. Utan öfverdrift kan sägas, att densamma var en af de mest bemärkta på hela världsutställningen. Detta visas också däraf, att den eröfrade ej mindre än fem stora pris samt en mängd guld-, silfver- och bronsmedaljer.

Var den svenska utställningen sålunda med rätta bemärkt, så var Sveriges officiella representant i St Louis, dr Lagerstedt, det icke mindre. Med intresse och sakkunskap, parade med värdighet och takt, skötte denne framstående skolman sitt ansvarsfulla uppdrag och tillvann sig erkännande af alla, med hvilka han på ämbetets vägnar kom i beröring. Utnämnd till Sveriges representant vid åtskilliga af de vid utställningen hållna vetenskapliga kongresserna förde han äfven här sitt fosterlands runor med ära. Dessutom förvärfvade han sig såväl vid utställningen som under resor i olika svenskcentra genom sitt öppna, vänsälla väsen svensk-amerikanernas obegränsade aktning och förtroende. Sekreterare Lundblad och specialkommissarierna Schultzberg, Lidman och Stein utgjorde en medarbetarestab, som var sin ypperlige, omtyckte chef fullt värdig och hvars medlemmar hvar på sitt område bidrogo att göra det svenska namnet aktadt och äradt.

Som slutomdöme om den svenska utställningen i St Louis kan sägas, att den ej blott på ett utmärkt sätt fyllde sitt ändamål att visa Sveriges höga ståndpunkt på konstens, skolans och konstindustriens områden, utan ock att den — ej minst genom Sveriges hus — mäktigt bidrog till hvad som ur svensk- och svensk-amerikansk nationell synpunkt måste anses högeligen önskvärdt: Sveriges och Svensk-Amerikas närmande till hvarandra.

Vunnet mål.

Han stod och såg
mot sitt präriehem med tankfull håg.
Hvar sten han själf med möda brutit,
och hvarje fåra med egen hand
han sedan plöjt på sitt åkerland.

Sitt hus han byggt
vid den skuggrika skog, där stod det tryggt.
Se'n dess re'n månget år förflutit;
när bortom bergen nu sol sjönk ned,
på rika skördar sitt guld den spred.

Gladt tänkte han:
"Om min möda var svår, mitt mål jag vann,
och glömdt är allt, som motigt varit,
hur skönt att äga en torfva här,
och egna hemmet, hur kärt det är!"

"Herr grefvens son",
hur förnäm först han kom där hemifrån,
med stora planer ut han farit,
ungdomligt spänstig, med mössa hvit
och mycken lärdom, så kom han hit.

Han tänkte då:
"Här skördas det guld helt lätt också,
när man som jag har stolta anor
och mycken kunskap, det är ju klart,
och förlig vind bär mig framåt snart."

Han lära fick
som så mången förut, att det ej gick
att finna redan röjda banor,
men vill man vägen till framgång nå,
man måste sträfva med allvar då.

Snart brynt den blef,
den rödlätta kind, men arbetet skref
i hvita pannan runa mången,
och hård blef handen, så fin en gång,
men ljus blef blicken och frisk hans sång.

Nu log han gladt:
"Åh, hur tacksam jag är, hur glad för att
den ungdomsdrömmen är förgången,
då framtidsplanerna hvälfde sig
oändligt stora kring lifvets stig.

"Ja, allt besvär
och arbete ärligt, det nyttigt är,
det kraften danar, adlar anden.
Hur skönt här ute! Min skog och allt
på vida heden har kär gestalt.

"Dock kärast väl
är mig präriens dotter, hvars rena själ
band min själ med ljufva banden.
All lifvets lycka hon mig beskär,
min maka kärast af allt mig är!"

Anna Hallander.

Minnesota-konferensens tidigare skolverksamhet.

En återblick af K. A. Kilander.

Liksom mycket annat har verksamheten för den högre skolbildningen inom Minnesota-konferensen haft en ringa begynnelse. Detta är så mycket mindre underligt, som verksamheten går tillbaka ända till år 1862. Då voro, såsom vi alla veta, förhållandena inom vår konferens särdeles blygsamma: församlingarna små och medlemmarna fattiga. Men i fattigdomen och enigheten fanns ett uppoffrande sinne och en vaken blick för tidens kraf. Alla kände djupt behofvet af män, som ägde icke blott villighet, utan äfven förmåga att taga hand om den andliga verksamheten och bringa den allt vidare framåt. Men hvar finna dessa män? Till moderlandet sände man förgäfves bud om hjälp, ingen var villig att komma hit öfver och under faror och försakelser blifva de förskingrade landsmännens andliga ledare i de indianska vildmarkerna. Ej ens från Illinois fick man någon vidare handräckning; få paxtoniter vågade sig upp till Minnesota, "som hade blott is och vargar" samt "nio månaders vinter och tre månaders kallt." Få af sina egna söner kunde de fattiga ban-

brytarna skicka till det gemensamma läroverket i Paxton. Hvad var att göra under sådana ogynnsamma förhållanden? Den enda utvägen syntes vara att följa den gamla, väl bepröfvade regeln "hjälp dig själf!" och Minnesota-borna började själfva gripa verket an.

Tanken på egen skolverksamhet föddes i nästan hvarje församling; men det var församlingen i Red Wing förbehållet att kläda denna tanke i handlingens dräkt. Dess lärare, dr E. Norelius, den väldige banbrytaren på det kyrkliga området häruppe i "Amerikas Sverige", bröt mark äfven för den kristliga skolan inom vår konferens. Redan under vintern 1861 hade dr Norelius börjat hålla kristlig hvardagsskola i sin församling. Vid årsstämman följande maj anslog man $20 till skolans underhåll, och den blef äfven då utvidgad, "så att äldre elever, äfven från andra håll, mottogos och erhöllo undervisning för att sedan kunna fortsätta med högre studier." Den blef sålunda en kristlig folkhögskola, och härifrån ledde konferensens elementarläroverk sin upprinnelse.

På hösten 1862 sammanträdde konferensen till möte i Marine, då frågan om egen skola allvarligt dryftades, och med hvilket resultat visa följande ord: "Då i våra församlingar behofvet af skollärare är så stort, att vi icke längre kunna bära det, så blef det beslutadt, att br Norelius anmodas att åtaga sig undervisa sådana ynglingar, som församlingarna kunna sända till honom, att de genom sådan undervisning måtte varda skickliga att hålla skola på svenska och engelska språken. Br Norelius åtog sig detta uppdrag." Härigenom öfvergick den ombeslutade församlingsskolan i Red Wing till konferensskola.

Omedelbart efter sin återkomst till Red Wing gjorde dr Norelius anstalter i och för den nya skolans öppnande. Såsom lokal beslöt man använda församlingens kyrka. Denna är ännu i behåll, fast ombyggd till boningshus. Närstående bild visar oss kyrkan i sitt ursprungliga skick — en restaura-

tion på papperet. Den var icke stor — 26 fot bred, 30 fot lång och 12 fot hög — men befanns vara tillräckligt rymlig både för gudstjänst och skola. Man kan lätt få sig en föreställning om den oerhörda utveckling, Minnesota-konferensens verksamhet haft under 40 år, om man jämför denna kyrka med församlingens nuvarande ståtliga tempel. Dock menade en och annan, att den gamla kyrkan blifvit väl stort tilltagen, ett tydligt bevis för att man ej hade minsta tanke på en dylik utveckling. Men så hade man ej heller någon aning om den blifvande immigrationsströmmens väldiga dimensioner.

Redan i oktober kunde skolan taga sin början. Dr C. A. Swensson berättar om begynnelsen af Bethany College sålunda: tvenne lärare och ingen elev. Vår skolverksamhet här uppe i Norden begynte något blygsammare i fråga om lärare, men också något förhoppningsfullare i fråga om elever: en lärare och en elev. Denna elev var en tjuguårig yngling, som några år förut hitkommit från det natursköna Blekinge. Hans namn var J. Magny, den sedermera så välkände pastor Magny, nu bosatt i Volga, Wis. Men elevantalet ökades snart med ungdom från skilda håll, såsom Vasa, Red Wing och East Union.

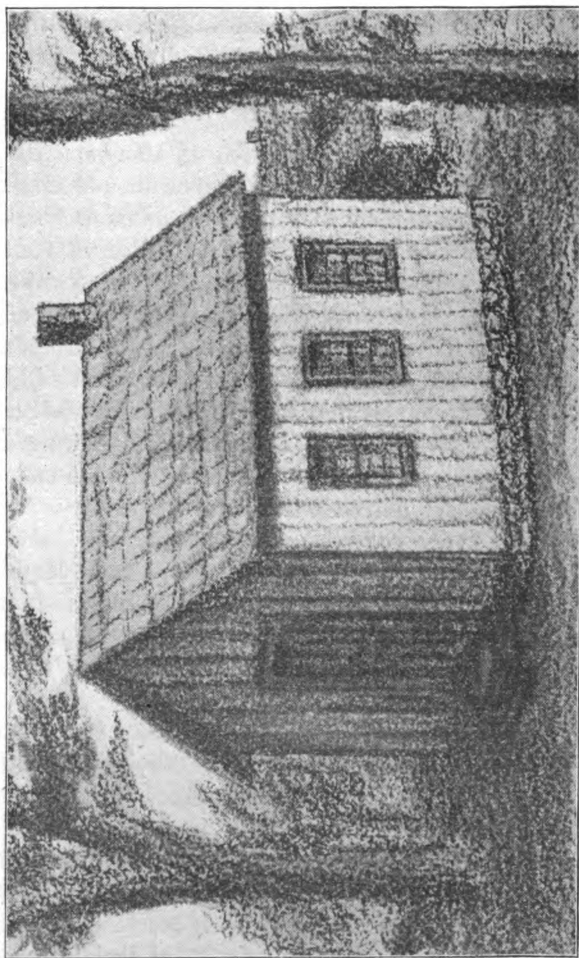
De första dagarna af december ser man tvenne skjutsar med fem unga personer — två ynglingar och tre jungfrur — och hvarjehanda förnödenheter lämna East Union. Hvart gäller färden? Efter ett par dagars besvärlig resa äro de vid målet: skolan i Red Wing. Namnen på dessa fem vilja vi bevara åt historien: de båda ynglingarna äro John Olson, en trogen kyrkans medlem, nu affärsman i Sioux Falls, och John Engquist, död 1901 i St Paul; och de trenne jungfrurna äro Anna Paulson, nu mrs J. J. Frodeen i Spring Garden, Mary Olson, nu mrs John Carlson i East Union, och miss Mary Randahl här i St Peter. Den sistnämnda är min sagesman i fråga om både ett och annat i denna artikel. Till den lilla ungdomsskaran i den helgade skollokalen sällade sig J. Lager-

ström och J. S. Nelson, äfven de sedermera ledande män inom kyrkan, samt tre andra, hvilkas namn jag ej lyckats få reda på. Vid höstterminens slut var elevantalet således elfva. Enligt min sagesmans uppgift tredubblades antalet under vårterminen. Tillökningen kom hufvudsakligen från Vasa och Red Wing.

Under hela läsåret var dr Norelius ensam lärare. Då han därjämte förestod församlingarna i Red Wing och Vasa, var han öfverhopad med göromål. Kunna vi, nutidens bortskämda barn, förstå, hvilket arbete och hvilka umbäranden våra banbrytare måst hafva underkastat sig? Jag tror det knappast. Så mycket åtminstone böra vi förstå, som njuta frukterna af deras mödosamma sträfvanden, att plikten fordrar, det vi i ord och handling tacksamt erkänna hvad de varit för oss. På dem kan med full sanning tillämpas Tegnérs ord om den gustavianska skolans män: "Hvad vore vi, om *de* ej varit till." Från tisdagsmorgon till fredagsafton hvarje vecka ledde läraren sina lärjungar omkring på vetandets fält. Kristendom, svenska, engelska, historia, geografi och räkning tillhörde lässchemat. Religionsundervisningen var hufvudämnet.

Lifvet vid skolan var under detta första år i det stora hela exemplariskt. Läraren kunde med lätthet hålla sina lärjungar i lydnad och ordning, ty "de voro alla snälla och de äldre bland dem besjälade af en djupt religiös anda." I hemmet hade de fått vänja sig att med tillbörlig vördnad se upp till sina öfverordnade: föräldravördnaden satt ännu i orubbadt bo.

Vårterminens arbete fortsattes till slutet af april 1863, då ungdomen hemförlofvades. Grundläggningsåret i vår högre undervisningshistoria var sålunda genomkämpadt: ringa till det yttre, men icke desto mindre af epokgörande betydelse för den svensk-amerikanska bildningen här i nordvästern. Min

RED WINGS GAMLA SV. LUTH. KYRKA.

sagesman försäkrade, att både lärare och elever kunde blicka tillbaka på ett efter dåtida förhållanden framgångsrikt skolår.

Från början hade man ej bestämdt afgjort, hvarest skolan skulle permanent förläggas. Det blef i Red Wing af det enkla skäl, att dess förste lärare där hade sitt hem. Frågan om läroverkets framtida läge diskuterades fördenskull redan på mötet i Scandian Grove i januari 1863; och då kom man till den slutsatsen, att församlingarna borde själfva först få uttala sin mening. Vid sommarmötet i Christiania samma år visade resultatet, att dessa voro delade mellan East Union, St Paul och Vasa. Ett nytt konferensbeslut bestämde, att en omröstning inom församlingarna rörande dessa tre platser skulle afgöra saken, och att den lyckliga församlingen måste förbinda sig att utbetala $300 till skolan. Då man vid höstmötet i Chisago Lake räknade rösterna, befanns East Union hafva erhållit 409 röster, St Paul 278 och Vasa 242. East Union var således den segrande, och man beslöt att omedelbart vidtaga mått och steg i och för skolans flyttande till denna plats.

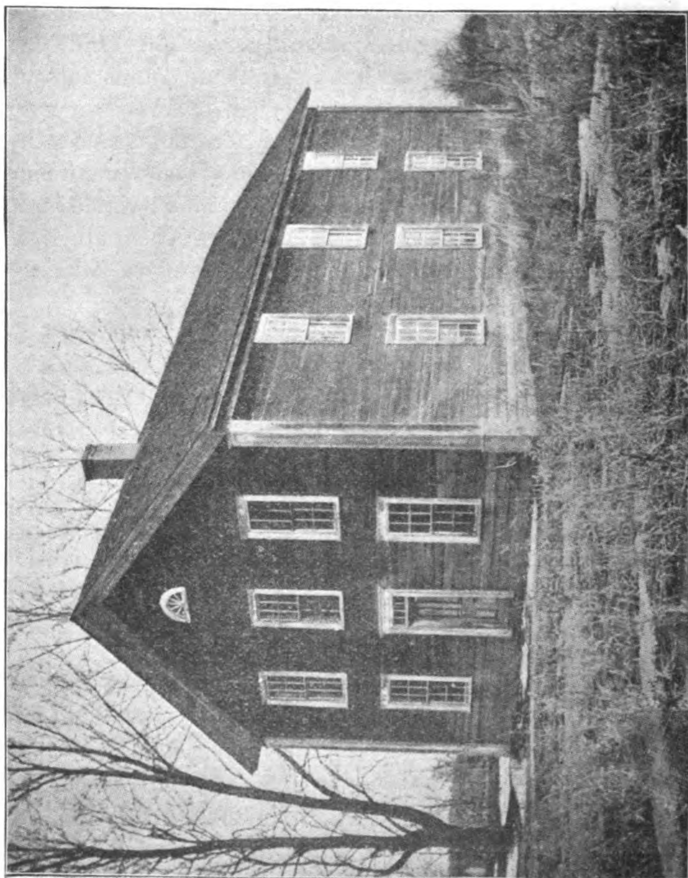
Nog kan det synas underligt, att man icke behöll skolan i dess födelsestad hellre än att flytta den ut på rama landsbygden — East Union ligger tre mil från Carver, närmaste järnvägsstation. En i förhållandena väl hemmastadd pastor angaf som orsak härtill följande: Red Wings läge var icke nog centralt — för mycket på konferensens utkant; såsom mera ofarligt och stillsamt för det unga släktet var landtlifvet att föredraga framför stadslifvet; de för East Union intresserade lära hafva utvecklat en icke obetydlig kyrko- eller rättare skolpolitik.

Pastorerna P. Carlson och J. C. Boreen samt hr Håkan Olson bemyndigades att verkställa flyttningen och anskaffa lämplig skollokal på den nya platsen; dr Norelius och pastor John Pehrson att ordna studiekursen. En skolordning antogs, och en styrelse af åtta medlemmar tillsattes. Redan vid sommarmötet hade en kommitté fått i uppdrag att anskaffa

lärare "med instruktion att i första rummet kalla dr A. Jackson." Det hade nämligen ej varit meningen, att dr Norelius, enligt hvad han själf säger i en af sina publikationer, skulle någon längre tid fortsätta med skolverksamheten. Som dr Jacksons församlingar genom indianupproret föregående år blefvo nära nog utplånade, var han i tillfälle att kunna antaga kallelsen. Tiden före skolarbetets början använde den nye föreståndaren med att resa omkring i församlingarna och samla fonder för skolan. Denna, som under Red Wing-tiden varit namnlös, hade nu fått ett ordentligt namn: "Minnesotas elementarskola", som sedermera, vid inkorporationen, utbyttes mot det lagliga: "St. Ansgars Academy." Vanligen kallades den dock "skolan i Carver."

På senhösten började det andra läsåret. Äfven i East Union fick den gamla församlingskyrkan tjäna som skollokal. Med kraft och fart grep nu dr Jackson arbetet an. Det första året härute på landet var särdeles framgångsrikt. Matrikeln angifver, att elevantalet hade ökats till 68. Förvisso var det ingen lätt sak att ensam undervisa dessa i det enda rum, kyrkan hade. Men "viljan drager halfva lasset." Villighet hos lärare och elever fick ersätta hvad som brast i bekvämlighet. Och säkert är, att ungdomsskaran därute i East Unions landtkyrka var mera belåten med sina små förhållanden än våra dagars ungdom med alla möjliga bekvämligheter.

Efter någon tid fick den gamla kyrkan lämna plats för ett nytt och mera ändamålsenligt hem åt den tillväxande församlingen, och då inköpte konferensen skolkyrkan, flyttade denna till en plats i närheten, där fem acres land blifvit inköpta af ett antal soldater vid kompaniet H., nionde regementet af Minnesota frivillige och såsom gåfva öfverlåtna till skolan. Den, som verkställde flyttningen, var hr O. Wahlström, dr M. Wahlströms fader. Kyrkan tillbyggdes nu på framsidan, gjordes två våningar hög och inreddes på följande sätt: på den första våningen tvenne lektionsrum, biblioteksrum, mat-

ST. ANSGAR ACADEMY I EAST UNION, MINN.

sal och kök; på andra våningen åtta boningsrum. Köket fick ock tjäna som hushållerskans rum. Vi ha åt historien bevarat namnet på skolans första lärare och första lärjunge; rättvisan fordrar nu, att eftervärlden också får veta, hvem som först beredde den materiella kosten åt de studerande: Skolans första matmor var mrs Olson, pastor J. O. Cavallins moder. Då byggnaden i sitt nya skick endast var omkring 40 fot lång och 30 fot bred — höjden är mig obekant —, kan läsaren själf räkna ut, att de respektive rummen — 13 till antalet — varit skäligen små. Denna skolbyggnad, som under hela East Union-tiden begagnades för samma ändamål, har såsom ett intressant historiskt minnesmärke fått i oförändrad gestalt stå kvar ända till våra dagar. Tyvärr lär nyttighetsintresset helt nyligen förvandlat det inre till en stor samlingssal för ungdomen. Det yttre bär dock ännu, enligt hvad jag hört, sitt gamla utseende. Här angifna bild lämnar oss en god idé om vår skolas hem i East Union.

I likhet med sin företrädare var dr Jackson en präktig föreståndare och duglig lärare. "Under ganska små villkor och stora försakelser fortsatte han här en trägen, men välsignelserik verksamhet", ända till dess skolan flyttades hit till St Peter. Under två år var han dock befriad från föreståndareskapet, i det att pastor J. J. Frodeen handhade detta från juni 1873 till september 1875. De många personer, som under dessa år åtnjutit förmånen att vara dr Jacksons lärjungar, hafva intet annat än godt att säga om honom; och nog torde de alla instämma i hvad en af hans forna gossar, pastor O. Paulson, yttrat: "Dr Jackson var en allvarlig man, på samma gång sträng och mild, en god lärare och en grundlig predikant. Han kunde aldrig tåla slarf och ohöfviskt skämt; men på samma gång var han ingen tvärvigg, som höll hufvudet på sned och skyldrade med ett surmulet ansikte. Han var en sann evangelisk kristen, som gladdes med de glade och grät med de sörjande. Han var ett mönster för sin hjord; en till

hvilken eleverna sågo upp med aktning och kärlek. Sådan lärde jag känna honom då, och jag har aldrig haft orsak att ändra min mening sedan.” Detta är ju en vacker minnesruna, och lycklig den lärare, som efter fullbordadt lifsarbete välförtjänt erhåller en sådan!

Det begränsade utrymmet medgifver ej någon utförligare redogörelse för dr Jacksons vidtomfattande verksamhet, men den, som närmare önskar lära känna denne banbrytares lefnadsöden, mångåriga arbete och ädla personlighet, hänvisa vi till dr Norelii öfver honom så sympatiskt tecknade dödsruna i KORSBANÉRET 1902. Hela vår konferens står i största tacksamhetsskuld till honom för det väldiga banbrytarearbete, han utfört i kyrkans och skolans tjänst.

Såsom redan nämndt var pastor J. J. Frodeen föreståndare för Ansgars Academy under tvenne år. Äfven han är värd allas vårt erkännande för det utmärkta och samvetsgranna sätt, hvarpå han skötte denna maktpåliggande befattning. Som hans håg emellertid stod mera åt den prästerliga än lärarebanan, utbytte han, efter ordinationen 1875, magisterkäppen mot herdestafven; och han har allt sedan dess varit en af kyrkans trogna och duglige vårdare.

Det ligger i sakens natur, att icke föreståndarna ensamma kunde handhafva all undervisning vid skolan. Biträdande lärare måste därför anskaffas. Såsom sådana tjänstgjorde under längre eller kortare tid följande personer: pastor O. Paulson, James Lindgren, Lars Anderson, Israel Magnuson, A. S. Mellgren, dr M. Wahlström och pastor J. H. Randahl.

Många unga män och kvinnor bevistade “skolan i Carver.” Första året var det 68 studerande, men medelsiffran uppgick ej till mer än 54. För hela tiden — från 1863 till 1876 — visar matrikeln 700 namn. Flera af dessa namn äro bland oss väl bekanta, såsom dr M. Wahlström, ex-guvernören John Lind, domaren A. Holt, majoren John Lundeen, pastorerna Paulson, Cavallin, Randahl, m. fl.

Lifvet inom skolvärlden förflöt i stillhet och lugn. Hvar och en skötte med trohet sina göromål. Studiekursen inbegrep de för en "academy" vanliga ämnena: kristendom, historia, engelska, svenska, sång, aritmetik, välskrifning, latin, grekiska, tyska och naturlära. Äfven i norska språket lämnades undervisning, enär icke få norska ynglingar studerade vid vår skola. Dr Jackson och hans medhjälpare fingo då efter bästa förmåga bibringa "de norske gutarne" en nöjaktig kunskap i deras modersmål. Som skolan i första rummet åsyftade att utbilda präster och lärare för vårt svensk-amerikanska folk, lade man stor vikt vid studiet af kristendomen och svenska språket, de tvenne ämnen, för hvilkas skull våra samfundsskolor kunna sägas existera. De blifvande pastorerna och lärarna måste också taga för sig en god portion af de döda språken, latinet och grekiskan. De första "latinarna" lära varit dr M. Wahlström och pastor J. H. Randahl. Hvilka som först vandrade in uti grekernas skönhetsvärld, är mig obekant.

Klockan åtta på morgonen började skolarbetet och fortsattes till kl. fyra på eftermiddagen. En timme var åsidosatt till middagsrast. Morgonbön hölls kl. 8 och varade en timme. Både dr Norelius och dr Jackson plägade då hålla grundliga bibelförklaringar. Enligt läsordningen skulle man sluta kl. fyra, men det hände ej sällan, att den nitiske och grundlige läraren höll på till fem och ibland ännu längre. Han släppte sina lärjungar icke förr, än de fått sina läxor väl genomgångna. Noggrannhet och grundlighet var alltid dr Jacksons regel, och i hans pedagogik ingick ej att helt hastigt genomslarfva läxan. Och säkert är, att det rykte för grundlighet, som Gustavus Adolphus College haft och ännu har, hade det redan förvärfvat sig under barndomsåren i East Union.

Vår tids ungdom jäktar efter förströelser, och tanken ilar så lätt från allvaret till lekarna och spelen. Sant är, att dessa måste förekomma vid en skola, men det är lika sant, att de

måste hållas inom väl reglerade gränser, om de ej skola menligt inverka på de ungas utbildning. En hälsosam gymnastik — utan fara för lif och lem, ej en sportsmässig öfning för några få — gifver vår studerande ungdom den kroppens harmoniska utveckling, som är af nöden. Vid Ansgars Academy hade man ej mycken tid till andra nöjen än dem boken beredde. De gymnastiska öfningarna voro ännu af enklaste slag; nutidens bollspel med fot och arm var ännu främmande för dem där borta på East Union-slätten. De enda bollarna, man handterade, voro — snöbollarna, och snöbollskrig, ett arf från skolvärlden i Sverige, kunde nog en och annan gång afbryta vintertidens yttre enformighet. Nöjena voro dock vanligen af mera andlig art. Särskildt älskade man de ej sällan förekommande debatterna, hvari ung och gammal med lif och lust togo del, och där de bokkunniga pröfvade sin duglighet i praktiken.

En skola på landet utan nödiga "dormitories" är utsatt för stora svårigheter. Detta fick man erfara i East Union. Det var visst ingen lätt sak att där finna lämpliga hem för de studerande, då endast några få kunde bo och spisa på skolan. De flesta måste inackordera sig i granngårdarna och låta sig nöja med farmarens enkla förhållanden i logi och kost. Många hade ganska långt att gå morgon och afton. Middagsrasten tillbragte man vanligen i lektionsrummen och förtärde med god aptit den medförda matkorgens kalla innehåll. Vid resan hemifrån hade mor skickat med sin gosse eller flicka rikligt förråd af farmens produkter, såsom smör, kött, ost, fläsk m. m., och dessa läckerheter utgjorde nog för mången hufvudämnet i den materiella kosten under terminen. Mångt och mycket påminner om gammaldags seder och bruk vid läroverken i Sverige för en femtio år sedan. Man fick icke vara så särdeles sparsmakad, om smöret och fläsket tilläfventyrs fått en härsken bismak. Men "tiderna förändras och vi med dem." Bjud våra dagars studerande ungdom på en dylik kost, och

hotelser att lämna matstället ljuda genast i värdinnans öron. Men hvarför anklaga de unga? Hela vår tid är ju annorlunda; landtbons så väl som stadsbons fordringar på lifvet äro nu mycket större än de gamla banbrytarnas. Och ungdomen följer ju gärna med sin tid.

Ett af de största hindren för våra svensk-amerikanska läroanstalters lugna utveckling har varit kampen mot ekonomiska svårigheter. Inkomster och utgifter hafva ej velat motsvara hvarandra, och tyngande skulder hafva blifvit följden. Äfven Minnesota-konferensens elementarskola måste under grundläggningstiden utstå samma ekonomiska kamp. Understödet från församlingarna var ringa, ty dessa voro svaga i medel och medlemsantal. Dock torde dåtidens kyrkomedlemmar gifvit mera i sin fattigdom, än nutidens gifva i sitt öfverflöd. Våra dagars läroanstalter skulle sannerligen ej behöfva anropa andra om hjälp, därest *vi själfva* besjälades af större offervillighet och mera skärpte vår blick för deras lifsviktiga betydelse i fråga om vår nations framtid i detta land.

För att kunna i längden öfvervinna dessa svårigheter måste våra läroverk skaffa sig tillräckliga grundfonder. Dagens mest brännande fråga inom skolvärlden gäller ju också samlandet af dylika fonder. Så är förhållandet vid Augustana och Bethany Colleges; så äfven vid Gustavus Adolphus College. Men detta är ej något säreget för vår tid. Äfven under vår tidigare skolverksamhet i East Union lade man ut planer i samma syfte. En af dessa planer känner jag mig manad att här omtala.

Pastor P. Carlson, som under skoltiden i East Union var därvarande församlings lärare, själf en praktisk man, sökte på ett praktiskt sätt lösa fondfrågan, d. ä. skaffa skolan en säker årsinkomst. Han föreslog, att man skulle uppsätta en kvarn. I ungdomen mjölnare till yrket visste han, att kvarnindustrien lönade sig bra. Planen vann gehör, ett kvarnbolag bildades, och allt kom i god ordning. Folket behöf-

de mala, mjölnaren tog nödig tull, och tullinkomsten skulle, sedan de lagliga afbränningarna ägt rum, tillfalla Ansgars Academy. Idéen var tydligen god, och man fäste stora förhoppningar vid det nya företaget. Det kunde kanske med tiden blifva en verklig "Grottekvarn", som likt den forntida malde guld så mycket man önskade. Till en början aflopp allt till belåtenhet, och tvifvelsutan hade fortsättningen kunnat likna början, om man blott fått vara i fred. Men så kom konkurrensen, denne förfärlige buse, som hjärtlöst tillämpar den darwinska satsen om "survival of the fittest" d. v. s. af dem, som hugga bäst för sig.

Pillsbury började, äfven han, att mala där borta i Minneapolis; andra följde hans exempel. Mjölet kunde köpas mycket billigare i den hastigt tillväxande "kvarnstaden" än i East Union, och den nya "Grottekvarnen" kom att föra ett tynande lif. I de årliga rapporterna omnämnes ännu en tid en ringa inkomst från kvarnen, men sedan blir det alldeles tyst: kvarnen stod stilla. Dock äro vi de män tack skyldiga, som i ädelt syfte satte sig i spetsen för kvarnföretaget, äfven om detta på grund af ändrade industriella förhållanden med nödvändighet måste gå under. Nu är den där beryktade skolkvarnen, som länge stått kvar, fast overksam, som ett historiskt märke från skoltidens nybyggarelif, — ett minne blott.

Men kassabristen var icke den enda svårighet, männen på 60- och 70-talen hade att dragas med. Synodens ställning till vår skolverksamhet här uppe i Minnesota var ej heller ägnad att påskynda denna. Omsorgen om det gemensamma läroverket medförde fruktan för "att den lilla skolan i East Union skulle blifva allt för stor." För att belysa detta inskränker jag mig till att anföra hvad dr P. Sjöblom vid ett tillfälle yttrade: "Angående skolan i East Union skall jag blott anföra slutet af ett tal, som en Minnesota-pastor höll 1873 vid synodalmötet i Paxton: 'Den skolan har kostat bekymmer, bön, arbete och penningar, och vill synoden fatta sådana beslut,

hvarigenom den skulle strypas, så kan den besluta hvad den behagar'. Pastor Jonas Swensson, som då var president, lutade sig öfver bordet till mig, som var sekreterare, och sade: 'Det där var en independensförklaring.' Jag svarade: 'Icke ännu; men om synoden är lika oförståndig som den engelska regeringen, då den vill hindra koloniernas utveckling, så kan det blifva det'." Häraf framgår, att sympatien för Minnesotas fostringsanstalt var tämligen svag bland synodens ledande män. Äfven senare tider hafva bevittnat samma brist på sympati, men det sista årtiondet har härutinnan medfört ett bättre samförstånd till gagn för både synod och konferens.

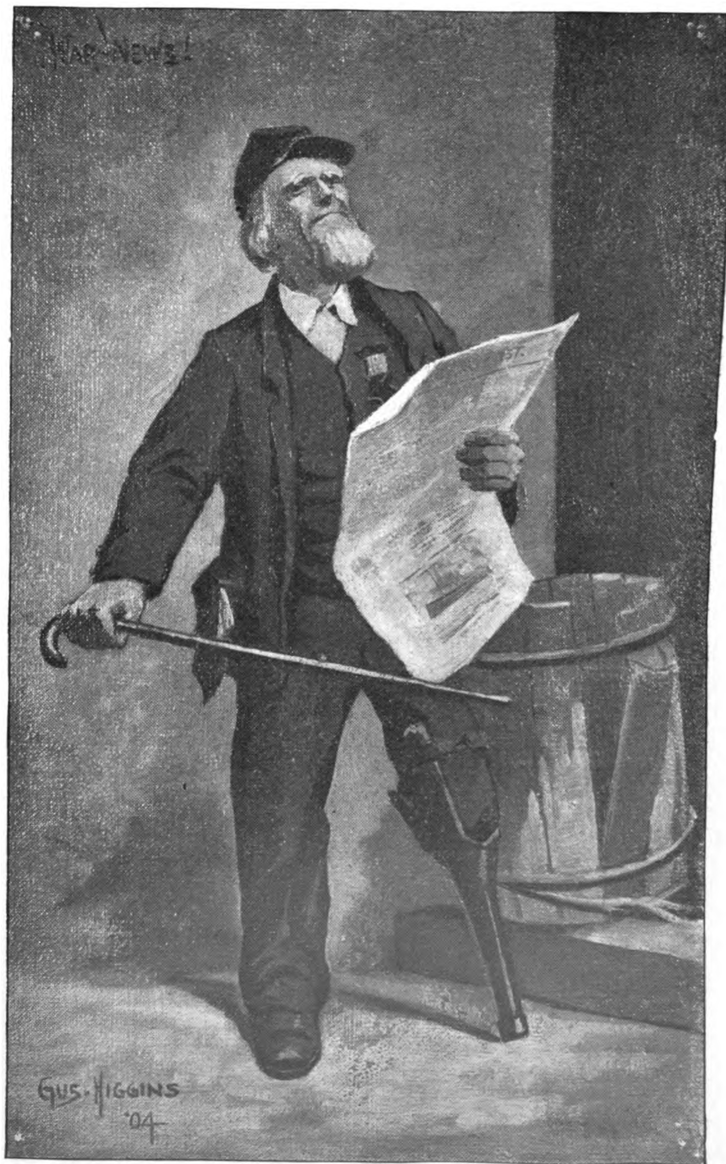
En annan stor svårighet, som speciellt "Carver-skolan" hade att bekämpa, låg i dess isolerade läge ute på landsbygden. Var det kinkigt för många studerande att komma dit, så var det ännu kinkigare att efter ditkomsten finna lämplig boningsplats, då skolan blott kunde hysa ett fåtal. Ej heller kunde man påräkna något vidare lokalt understöd, hvarken i fråga om medel eller elever. Det ena med det andra medförde bekymmer för verksamhetens framtid, och man började allt mer inse, att man begått ett stort misstag, då man förlagt läroverket på en isolerad plats. Skulle detta kunna utvecklas i samma grad som konferensen, måste det erhålla ett mera passande läge. Flyttningsfrågan trädde ånyo i förgrunden, och redan på februarimötet i East Union 1873 beslöt man om flyttning.

En plan afsåg att förlägga skolan till Minneapolis och ställa den i samband med statsuniversitetet. Denna plan vann konferensens godkännande. Den för undersökning i flyttningssaken tillsatta kommittéen rapporterade vid mötet i Cannon Falls följande maj, att man kunde tämligen säkert erhålla nödig lokal helt nära universitetet och en summa af $10,000, de för flyttningen bestämda villkoren. Under dylika förhållanden beslöt man flytta skolan till Minneapolis. Den skulle på den nya platsen heta "Gustavus Adolphus Literary

and Theological Institute." En ny styrelse tillsattes med fullmakt att verkställa flyttningen, såvida villkoren för densamma blefvo uppfyllda. Men oförutsedda svårigheter från flera håll yppade sig, hvadan vederbörande ansågo planens realiserande för omöjligt.

Så tedde sig skolsaken vid konferensmötet i St Peter på hösten 1873. Man tillsatte då en kommitté, bestående af pastorerna E. Norelius, P. A. Cederstam och C. A. Evald samt herrar C. P. Stark i St Peter, A. Thorson i Scandian Grove och A. J. Carlson i East Union, och denna kommitté blef ålagd att se sig om efter lämplig plats och jämväl mottaga anbud från skilda håll. Den minsta summan man ville taga i betraktande var $10,000 samt 10 acres land. Hr A. Thorson grep genast verket an, och med fleras tillhjälp lyckades han inom kort anskaffa den erforderliga penningsumman jämte det begärda landområdet. "Då man från andra håll endast fick obestämda löften", beslöt konferensen på mötet i Minneapolis följande år att på grund häraf förlägga inrättningen till St Peter. Man uppförde en präktig skolbyggnad, och läroverket öfverläts åt en lagligen inkorporerad förening, "The Lutheran Board of Education", till en början bestående af konferensens pastorer och sedan af hela konferensen. Hösten 1876 började skolan sin verksamhet på den nya platsen under namn af "Gustavus Adolphus College". Och härmed inträdde vår skolverksamhet i ett nytt skede, hvars mångsidiga arbete kräfver sin egen artikel.

SVENSK-AMERIKANSKA MÅLARES TAFLOR.

Krigsnyheter. Oljemålning af Gus Higgins.

"Ja minns 'at så grannt, sôm ôm dä hade vat i går."

Teckning ur det svensk-amerikanska folklifvet.

Af Anna Olsson (Aina).

Här ä en tiggare — du ma, har du lite kaffe te trit'an te?"

"Å pa, vi ha allarean hatt två trämps här i da — — — vänta — si, här sa han få lite luns te ta mä se —"

"Men sir du, ma, detta hära ä ingen redi trämp, — han ä kômmen ifrå côlledgen."

"Å maj, ä han kômmen ifrå côlledgen! — be 'an kômma in! — han sa få ble här i åtte da, ôm han vell — — han måtte la allri ha hört, hva ja sae —"

"Dä va la dä ja vesste — — kôm in, kôm in!"

"Kôm för all del in! — han får äxcusa — pa han ä så möe för te tisa — han bler la inte för gammel te plä tricks, ôm han så lefver te han bler nittie år."

"Gå du å fixa i årning kaffet, ma, ja sa ta cär å den främmate. — — D'ä markelitt hva tien han går — — dä sa la va en allertan nittan år, sänna ma å ja vi va nere i Råck Islann, dä va —"

" 'Allertan' sär du pa, — dä ä tjuje så vesst sôm ett — dä va allertan hunnre å åttietri."

"Dä slôr in, dä, du ma — jämnt tjuje år va dä i höstase, sänna jubelfästen va där nere. — Så länge ja har de, ma, behöfver ja inga almenacka, — du har så väl rede på, nôr allting ha häppnat. — Sôm sagdt va — dä va tjuje år i höstase, sänna ma å ja vi va nere ve côlledgen. Dä va dä år't, sôm Jubeli Hall bledde böggder. Ja minns 'at så grannt, sôm ôm dä hade vat i går. — Manda ho sjongde mä i den store kören — d'ä dotera, Manda, ho sôm ä gefter mä paster Björkman — — sôm ho satt ve symaskinen en da — —"

"Yes, ja sir 'at så grannt för mia öja nu — sôm ho satt ve symaskinen å sydde på en pallane,* sôm ho sulle ha te kônserten, Manda, så sä'r ho: 'D'ä så gôtt att I går mä', sä'r ho te pa å me. Pa han tittade på me. — 'Hva sä'r du, ma?' töckte pa han, 'sulle vi kanse ut å trävla, vi mä?' — Vi hade, kan vetta, inte vat på tränet, sänna vi kôm ifrå Sverjet." —

"Då begynte ma på å tala ôm sia tänner — kan vetta, ho hade vat å latt dra ut alla sia framtänner veka föråt. — 'Hur sulle ja konna gå dit bôrt tannalöser?' töckte ma ho. — 'D'ä la inte tännera en sa gå mä, utan föttera', svarte ja, 'kôm, du ma, sa går vi mä.' — Å varkelien, vi geck." — —

"Du pa, kômmer du ihôj den döra lelle, sôm sjongde bas?"

"Vänta — ja ä inte kômmen dit än. — Lätt me tala ôm detta härа nu — hade du inte nôra nya besketts? — å stråbäris? — säj te Fränk, så pickar han å ôss lite stråbäris. — — — Lätt si, hvar va ja nu? — å yes, en vacker da så satt ma å ja vi på tränet te Råck Islann. Manda ho hade gått lite i förväg, ättesôm den dära kören sulle praktisera nôra da, inna fästen sulle ble. — Maj, hva di tritade ôss najst där nere ve côlledgen! Nôr vi kôm dit, så va flere å stodentera nere ve dipoten å sulle ta emot di främmate sôm kôm. Å en å dôm bar våran sätsel. Ja sa säja, han va tonger, sätslen, för ma ho hade stôppt ner en ost i 'an, sôm ho sulle gi te skolen. — Flere å stodentera ga ôpp sia romm te di främ-

* "Polonaise."

mate. Ma å ja vi feck va i ett romm, sôm va belångs te Björkman, måjen min — ja, dä va han inte då, förståse. Manda ho sôf nôr nôra flecker i Moline.* Di hade en stor bädd på gôlfvet, å där sôf di fem flecker i e ra. Manda ho plä tala ôm hur mö' fônn di fleckera hade — än i da så talar ho ôm 'at iblann, Manda. — Vi va öfverallt å sulle si på skolen, ma å ja, daen ätter vi va kômna dit. I den store dajninghallen å i bäkingrommet va vi, å så va vi inne i deres mjuseum** — där sôm di har så mö' tings te si på. Böcker hade di så gamla, så di så' ut, sôm ôm di hade vat belångs te Noack, — å ôrma, sôm så' så lefvane ut, sôm ôm di hade vat redia te jompa på ôss — å en villkatt — maj, hva ma va rädder för den katten! Ho velle inte tro, att han bara va ôppstôppater. — — Ma! — — hvar bledde ho å? — — Ho ä la bôrte i stråbäripätchen, kan ja tro. Ja sulle lika te si den, sôm ma sulle betro te picka å sia stråbäris.— Mandas barn förståse — di finge la vänna ôpp å ner på så mö' sôm finns, å ho sulle inte säj så mö' sôm ett or te dôm, ma. — Han sa tro, di likar te va nôr gränma. Gränpa den ä di liasôm litegrånna rädda för — å nå, rädda för me ä di då precis inte, men kan vetta, en har te va lite strickter iblann te barna, ellans så skämmer kvennfôlka bôrt dôm. Ja likar te si barna, ha fônn, men ja vell di sa behäva. — — Lätt si — hvar va ja nu igen? — i Jubeli Hall — nå, dä va så rätt, dä, vi va inte kômna dit än. — Björkman han hade vat skoletitcher i våran pläs en sômmer, så hônôm va vi la lite bekanta mä, ella så hade vi inte nôra kvinntens i Råck Islann. — På môran ätter vi va kômna dit, geck vi ôpp tidit, ma å ja. Vi ha allri konnt slipa länger än te klåcka säx. Så geck vi ikring där före bräckfästen å tittade ätter Jubeli Hall. Men vi konne inte si nôt, sôm så' ut te va den böngninga. Så feck vi si nônting på annra sia hillen, sôm vi trodde va en stor stäbel. Förfälit stort va dä, dä dära huset. — 'Di måtte ha månge

* Trestafvigt ord. ** Accent på första stafvelsen.

hästa här', säjer ja te ma, 'men di behöfver la ha en stor stäbel, ôm profässorera 'sa få pläs för alla sia hästa där inne.' — 'Profässorera', svarte ma ho, 'ha du inte hört, att di ä fattia allihop, — inte har di nôra hästa, inte.' I däsamme så kômmer dä en å stodentera å lägger å bôrtôt den dära stäblen mä e stor tromma, sôm han bar på. — 'Kipar di trommer i stäblen?' tänkte ja. Å i däsamme kômmer dä en te stodent, å den frågte ja, hvar Jubeli Hall va. — 'Dätta hära dä ä Jubeli Hall', svarte han å pekte på dä dära, sôm ma å ja vi tänkte va en stäbel. Så geck vi in. Å maj, hva dä va najst där inne! Rätt på sluttninga å hillen hade di böggt 'at, så di sôm kôm te å setta i den bôrteste bänken, di sulle konna si lia bra sôm di, sôm satt änna fram. En stor plattfôrm utå lomber hade di fixat i årning för den store sångkören å orkestran, å på den plattfôrmen sto' dä en slajs prädikestol. Nôt gôlf va där inte annars, utan bara sadôst öfverallt. Å här å där i sadôsten stack dä ôpp huven — stodentera, sôm hade gitt ôpp sia romm te di främmate, kan vetta, di feck lôf te å nônstans va di mä — å di mäste å dôm, tror ja, så slipade di i Jubeli Hall ôm nättera. — På påstera å på fäncet, sôm va ôppe på gällerit, hade di hängt ôpp röer calico å en heler mängd mä löfkvesta, sôm stodentera hade vat ôt skojen ätter. Å så fajrade di i en stor ståv, så där va varmt å najst på alla vis. Ve prädikestolen lå' dä två stackare å slipade. Di hade svept ikring se sia öfverråcka, å en å dôm hade si myssa på huvet mä. Ma ho ynkade dôm — 'di fryser säkert', tôckte ho te me — 'ôm ja bara hade ett par å mia tjåcka täcken här!' — Å profässorera å stodentera di tritade ôss så najst. En å dôm, profässorera menar ja, han kôm allti å frågte han, ôm vi leddes ve, å ôm vi hade fått nôt å äta. Han va inte så onger, den dära, men han sprang ikring på hillen sôm en säxtan års pôjk. Han va så glaer å lifvater, den dära profässarn. — Å så va vi mä på den store kônserten. En orkestra hade di också. Å maj, hva di spelde!

— Små pôjka va där, sôm spelde på fiolera — sômlia å dôm va inte stort stôrre än Mandas älste pôjk, å han bler fjortan år i sektember —"

"Nå, pa, han bler fämtan år den siste julaj."

"Så, du ä kômmen te byss nu, ma!"

"Vell du ta den främmate mä de, pa, — sôpper ä redi — — — han får äxcusa — besketta bledde inte så najsa, sôm di hade konnt vat — dä ha inte villt se för me i da. Men han får va så goer å hôlla te goe mä 'at, sôm vi har 'at. — — Kômmer du ihôj den där a kvällen, pa, den dära kvällen, sôm Björkman kôm å talte ôm att han å Manda —"

"Vänta, vänta, vi sulle ju tala ôm kônserten nu. — Fôrst så spelde di på den dära orkestran — maj, hva di spelde! — di dära, sôm hade fiolera, di geck på å såjade, så en konne mäst ble rädder för att di sulle såja armara ur le. Å nôra å dôm hade svarta, smala sticker, sôm di blåste i den ene ännen på. Pit Nelsens älste pôjk han blåste bastromma, han."

"Nå, pa, nu mäkar du en misstäk — Nelsens pôjk han va mä i bandet, han, å han hade ett utå horna. — Men kômmer du ihôj den dära store långe mä cörlitt hår? — den dära, sôm hade basfiolen?"

"— — dä har du rätt i, ma, — ja bler lite ôppmixater iblann. — Pit Nelsens pôjk han hade ett horn, han — den dära lelle, sôm sjongde bas esammen, han va då inte stort länger än Mandas Osker. Ja tänkte, ja, nôr han kôm ôpp å sulle sjonga: 'dä kan la inte va mö' ljud i den dära', tänkte ja. Men ja feck si på aent — dä va ljud i 'an, å dä redit mä. — Å så kôm den gamle dôkter Haslakvest ôpp å sulle sjonga — maj, hva han sjongde najst! Bå ma å ja to' te å gråta — dä va änna sôm e prädikan te hör'an. — — Yes — sôm sagdt va — — så va dä. — Ta å häll klim på stråbärisa, ella så bler di inte goa. — — En kväll — ja minns 'at så grannt, sôm ôm dä hade vat i går — dä va så vackert ôm kvällen, å

stodentera di sprang där ikring mä sia horn — di sulle spela, inna dä annra begyntc —"

"Yes, å pa å ja vi sto' å väntade på att dä sulle begynna på i Juveli Hall —"

"'Juveli Hall', sär du, ma, — du sa inte säj Juveli Hall — Jubeli Hall va dä."

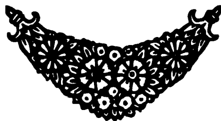
"Dä kvettar, hva dä hetade — ljuflitt va dä där i alla fall — —"

"Sôm då ma å ja vi står där å tittar ôss ikring, så kômmer Björkman, han, å har vår Manda mä se, å mä ens så begynner han på te mäka en långer spitch — han talte ôm hur fattier han va, å hur möe han likade Manda. Ho va den enda flecka på hela jora, han nônsinn hade cärat för — si, så düra geck han på, Björkman. Så begrep ja då te sist, hva dä va han velle — han velle ha Manda förståse. — Väll, vi va inte emot på 'at. — 'Han behöfver la ingen aen rekômdation, än att han sa ble präst — dä ä la rekômdation nock dä', tôckte ma, ho — 'ja vet, att han bler snäller ve Manda' — si, så düra geck ho på, ma. Ja vet inte, hur dä va vulet mä me — ja kôm me inte för te skålla flecka för dä ho hade gått, å förlôfvat se utan te säja ôss te. — Si, Björkman å ho di hade, kan vetta, mäkat ôpp, inna han frågte ôss, ma å me. Hade dä vat hemma på farmen, så hade ja la inte latt henni å så düra isit, Manda, men allting va så fästlitt, å den düra musiken hade la mjuknat ôpp mett gamla hjarta. Nôr di spelde å sjongde allihop på en gång — den store kören å orkestran, menar ja, då filade ja, sôm ôm ja inte hade vat på jora länger. — — Så räckte han fram näfven, Björkman, — 'Tack', sa ja i hastiheta, — ja feck inte taj på nôt aent or. — 'Sa du tack'an för han tar Manda ifrå ôss?' tôckte ma, ho, å så begynte ho på te gråta, sôm kvennfôlka allti sa göra, så fort dä ä nônting —"

"Än du då, pa?"

"Å Manda ho sto' å tittade ôppôt hillen på Jubeli Hall, sôm ôm ho inte hade hört ett endeste or å hva Björkman han sa. — I däsamme så kôm den dära profässarn, han sôm allti frågte ôss, ôm vi hade fått nônting te äta. Den kvällen frågte han inte dä, utan han to' taj i näfven på ma, å så sä'r han: 'Less I ve, mor', sä'r han, 'less I ve ätter di små där hemme?' — 'Nå', svarte ma, ho, å försökte å smila, 'di hôlls å sa ta Manda ifrå ôss.' — Å Manda å Björkman di geck in i Jubeli Hall, å ja äxplänade te 'an, hva sôm hade häppnat. — 'Jo jo män, så ä dä', tôckte han då, den dära profässarn, å så tittade han ôppôt hillen, han mä — 'jo jo män — — nôr di ha växt ôpp, barna, så en sulle ha lite nötte å dôm, då går di ifrå ôss.' — Han hade la hatt 'spiriens,* kan ja tro. Så geck vi in i Jubeli Hall allihop, å midt i en spitch, så poshte ma te me mä armbôjen, å så sä'r ho: 'Dä va la däför han va så påpasslier på alla vis', sä'r ho. — 'Hvecken han?' tôckte ja. — 'Björkman', svarte ho me, — 'dä ä la dä han ha gått å gronnat på hele tien, å dä va la däför han va så påpasslier — för dä han sulle få Manda.' — — 'Vi ha vat onga, vi mä, du ma', svarte ja henni, ja. — — — 'Hva bledde dä å Jubeli Hall? — Maj, ha di refvet ner 'an! Dä va tu bäd! Di hade la konnt jus'an te nônting, tôcker ja. — — — Emellerti så va dä najst på den dära fästen, den najsaste fäst ja ha vat mä ôm, å ja minns 'at alltihop så grannt, sôm ôm dä hade vat i går — ma mä, för si, ho ä då e redi almenacka."

* Spiriens = "experience".

I dream.

By Ella Wheeler Wilcox.

Oh, I have dreams. I sometimes dream of Life
In the full meaning of that splendid word.
Its subtle music which few men have heard,
Though all may hear it, sounding through earth's strife.
Its mountain heights by mystic breezes kissed,
Lifting their lovely peaks above the dust;
Its treasures which no touch of time can rust,
Its emerald seas, its dawns of amethyst.
Its certain purpose, its serene repose,
Its usefulness, that finds no hour for woes,
This is my dream of Life.

Yes, I have dreams. I ofttimes dream of Love
As radiant and brilliant as a star.
As changeless, too, as that fixed light afar
Which glorifies vast worlds of space above.
Strong as the tempest when it holds its breath,
Before it bursts in fury; and as deep
As the unfathomed seas, where lost worlds sleep,
And sad as birth, and beautiful as death.
As fervent as the fondest soul could crave,
Yet holy as the moonlight on the grave.
This is my dream of Love.

Yes, yes, I dream. One oft-recurring dream
Is beautiful and comforting and blest.
Complete with certain promises of rest,
Divine content, and ecstacy supreme,
When that strange essence, author of all faith,
That subtle something, which cries for the light,
Like a lost child who wanders in the night,
Shall solve the mighty mystery of Death,
Shall find eternal progress, or sublime
And satisfying slumber for all time.
This is my dream of Death.

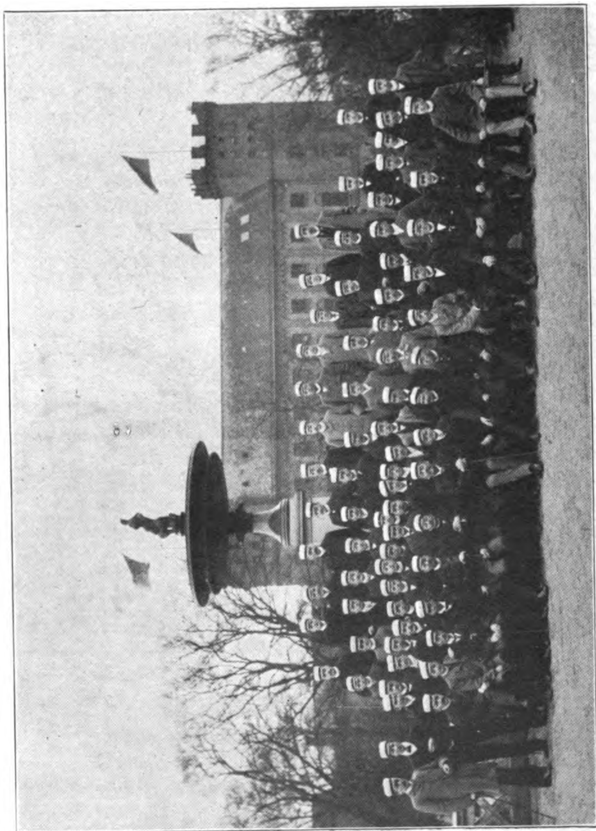
Jag drömmer.

Öfversättning af Gustaf Wicklund.

Jag drömmar har. Om lifvet drömmer jag
ibland i ordets fulla mening ock;
om dess musik, som få ha hört, ändock
den spörjs i jordens äflan hvarje dag.
Dess berg, af vinden kyssta, hvilka stå
med sköna toppar, höjda ofvan jord;
dess skatter, där ej tidens rost var spord,
dess gröna haf, dess bergkristaller blå,
dess vissa ändamål, dess lugna frid,
dess nytta, som för sorgen ej har tid —
det är min dröm om lifvet.

Uti min dröm jag ofta kärlek ser,
likt stjärnan lysande och prålande,
orubblig som den ljuskraft strålande,
som glans åt rymdens vida världar ger.
Stark liksom stormen, förr'n du hör dess dön,
och vred den rasar; djup liksom det haf,
som åt försvunna världar grafven gaf.
Som födseln sorgsen och som döden skön,
så varm som känslig själ sig önskat re'n,
men helig som på grafven månens sken —
det är min dröm om kärlek.

En dröm, som ofta återkommer, är
välsignad och hugsvalande och skön
med säkra löften städs om hvilans lön,
gudomligt lugn, hänryckning, ytterst kär,
när detta under, ursprung till all tro,
det kloka ting, som efter ljuset trår
likt vilsna barnet, som i natten går,
mysterier löser, som i döden bo,
och finner evig framgång eller blid
och ljuf, behaglig hvila för all tid —
det är min dröm om döden.

LUNDASÅNGARNAS AMERIKA-KÖR.

PROF. CLAES LINDSKOG,
körens ordförande.

D:R. ALFRED BERG,
körens dirigent.

OPERASÅNGAREN JOHN FORSELL,
körens solist.

HR GUSTAF THALBERG
körens impressario.

LUNDASÅNGARNAS AMERIKA-KÖR.

Till Lundasångarna.

En tid jag minns, fast allt är länge se'n,
då i oktoberkvällens bleka sken
där drog ett tåg fram öfver Lunda-gården
och sången tonade kring vigda vården. —
Den store skalden stod där, hög och skär,
med blicken lyftad emot himlens sfär.
Begrundande med stilus uti handen
han skådar, siarn, emot höga landen.
Från Saxos stad ett bud han kanske bär
ifrån sin Alma Mater, evigt kär. —
Han ser den samlas, hvita sångarfloden,
och snart den gjuter sig kring helga stoden:
"Heimskringlas panna" ljuder hög och klar;
"Högättad höfding" då från sidan drar
sitt trogna slagsvärd, och den gode gångarn
ur högen eldigt gnäggar upp mot sångarn. — —
Lyss, lyss till tonerna i kvällen!
De stiga brusande mot himlapällen

och dallra hän mot dômen, som så skön
sin hjässa reser emot himlens krön.
Men djupt i kryptan Finn, den gamle jätten,
står lyssnande till sång från unga ätten. —
Jag glömmer aldrig den oktoberkväll;
som ung student jag kände mig så säll
bland ynglingsskaran med de friska sinnen. —
Men allt det där är nu blott minnen, minnen.
Dock innan jag i fjärran land fått sluta
min lefnadsban', jag än en gång fått njuta
af toners välljud ifrån gamla Lund,
och mig ånyo vardt en högtidsstund. — — —
Hit öfver styrer sångarskaran färden,
gör sitt triumftåg genom Nya världen;
hon kommer, sjunger och med toner slår
en värld med tjusning, där den häpen står.

* * *

De kommo, sångens kungar.
Hör! Klangrik sången ljungar,
så det i salar rungar:
ett eko ifrån Lund.
Från Sveas land gick färden
hit till den nya världen,
och oss då blef beskärd en
så salig sångens stund.
De kommo, och de sungo;
de kommo, och de svungo
sitt sångarsvärd, då klungo
de toner raskt i takt.
Det var en fröjd, som glöms ej,
det sångarminne göms ej,

och toners välljud töms ej
i glömskans djupa schakt.
Den kom, den sångarskara,
med toner underbara;
från öst till väst de fara,
de ljusa stjärnemän.
Och hur då sjöngs, vet mången,
som lyssnade till sången
och i förtrollning fången
kanske där stândar än.
Det var för Augustana,
som Lundas sångarfana
sig höjt på långvägsbana
till fjärran land i väst.
Och broder såg sin broder,
och sonen såg sin moder,
och far, familjens roder,
sig gladde kanske mest.

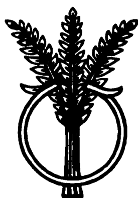
* * *

Eriksgatan vardt gjord. Som konungar kröntes de alla.
Hell eder, sångare, I! Gläds, svensk-amerikan!
Fastare bandet blef knutet vid sångens strömmande toner,
hämtad från hemlands jord, tolkad på fjärran strand.
Svea, ej glöm oss, vi glömma ej dig. Om moder ooh dotter
skola förgäta hvarann, hur kan ditt rike bestå?
Sången är himmelens gåfva, som skänk från ofvan vi fått den.
Tagom, vårdom den ock, gåfvan ofvan ifrån.
Skilda äro vi visst från hvarann med miltal af tusen
— hafvenas vidd dock för oss släcker ej känslornas glöd.
Fastare bandet är knutet, som binder det gamla och unga
Sverige, hvarhelst vi bo, hvar på sin hemisfär.

* * *

Sångare, I, mitt hopp var till sist, när Lundagård åter
kärligt I skådat, att då hälsning I bragten Tegnér,
konung, om ej i tonernas värld, så dock uti diktens,
oförgätlig i sång, Lundagårds vårdare hög.

Nils Mannow.

Professor Anders Olof Bersell.

Minnesteckning af E. A. Zetterstrand.

Då jag mottog uppmaning från Prärieblommans redaktör att skrifva en biografi öfver min forne lärare och sedermera kollega vid Augustana College, professorn och fil. doktorn A. O. Bersell, tillade han: "Professor Bersells lifsgärning var sådan, att man ej gärna kan göra rättvisa åt densamma i en enkel dödsruna af det slag, jag brukar skrifva för kalendern." När jag nu ämnar tillmötesgå hans begäran, sker det ej därför, att jag tilltror mig kunna göra full rättvisa åt Bersells lifsgärning. En så beskaffad minnesteckning känner jag mig ur stånd att skrifva, äfven om hela kalendern stode mig till buds. Detta kommer sig dock ej däraf, att hans lifsgärning var så ovanligt långvarig, vidtomfattande eller lysande, utan beror fasthellre därpå, att när min tanke går tillbaka till Bersell, så träder alltid den personlige, älskvärde och trofaste vännen i förgrunden och bortskymmer för min blick den offentlige mannen. Därför må efterföljande teckning betraktas mera såsom en vänskapens minnesgärd än som en allsidig objektiv framställning af professor Bersells förtjänster.

DR A. O. BERSELL.

De yttre konturerna af Anders Olof Bersells lefnadslopp höra ej till de mer ovanliga och äro snart omtalade. Han föddes i den historiskt märkvärdiga Utmelands by i Mora socken, Dalarne, den 16 maj 1853. Han var den fjärde i ordningen af fem syskon, af hvilka blott den äldsta systern, bosatt i fädernehemmet, öfverlefver honom. Hemmet var torftigt, hvarför Anders tidigt fick vänja sig vid tarflighet och umbäranden, liksom han ock redan som gosse fick biträda i på gården förekommande sysslor. Sin första undervisning erhöll han i folkskolan, där han uppmärksammades för sin mindre vanliga begåfning. Här väcktes ock hans håg för vidare studier, hvilka till en början bedrefvos vid ett skollärareseminarium, hvarifrån han utexaminerades vid endast femton års ålder. Efter att sedan under fyra års tid hafva verkat såsom skollärare i sin hembygd ingick han vid nitton års ålder i Fjellstedtska skolan i Uppsala. Här skötte han nu sina studier med en sådan flit och framgång, att han fem år därefter eller på våren 1877 kunde aflägga en hedrande studentexamen vid Uppsala högre elementarläroverk. Under ett års tid innehade han sedan kondition såsom privatlärare dels hos generalkonsul Tottie i Stockholm, dels hos bruksdisponenten Tamm i Västmanland och förberedde sig samtidigt för teologisk-filosofisk kandidatexamen, hvilken han aflade vid Uppsala universitet på hösten 1879. Hans studietid hade alltigenom varit en kamp med ekonomiska bekymmer, men, tack vare den fäderneärfda dalkarls-ihärdigheten, hade han lyckats kämpa sig igenom svårigheterna, så att nu ett efterlängtadt mål uppnåtts. Ifall nödiga medel funnits, hade han nog fortsatt sina akademiska studier för att inträda i den svenska kyrkans tjänst, men, såsom det nu var, antog han en kallelse till lärare vid Evangeliska fosterlandsstiftelsens missionsinstitut i Johannelund, nära Stockholm. Här stannade han dock endast en kort tid. Kallelse hade nämligen anländt från styrelsen för Augustana College i Rock

Island, hvilken erbjöd Bersell professuren i grekiska språket och litteraturen vid nämnda läroverk. Han beslöt sig för att antaga kallelsen och afreste till Amerika sommaren 1880 samt tillträdde på hösten samma år sin professorsbefattning, hvilken han sedan innehade ända till sin död den 16 dec. 1903.

Det var i nyssnämnda befattning, Bersell utförde sin egentliga lifsgärning. Under sin tjugutreåriga verksamhet som lärare vid Augustana College har han inlagt stor förtjänst om det svensk-amerikanska uppfostringsväsendet. Huru många äro ej de, som under dessa 23 år mottagit undervisning och lifslånga intryck af honom, hvilka nu arbeta i kyrkans och skolans tjänst eller inom andra verksamhetsområden! Och dessa intryck voro ej blott från lärosalen. Många fingo under sin studietid lära känna Bersell äfven i det mera privata umgänget såsom antingen den faderlige rådgifvaren, den ädelsinnade vännen eller den deltagande brodern. Såsom lärare var Bersell synnerligen begåfvad, skicklig och dugande. Han förenade i sin undervisning den svenska grundligheten med den amerikanska praktiskheten. I Sverige var undervisningen så "grundlig", att vi, såsom jag minnes, ofta ej hunno med att explicera mer än fem @ sex rader i Xenofon. Bersell förstod att drifva läsningen af de grekiska författarna med fart, så att man hann med att genomgå vidlyftiga kurser, men detta skedde ingalunda på grundlighetens bekostnad. Han hörde ej till dem, som tro, att den klassiska litteraturen är till hufvudsakligen för att tjäna som "exempelsamling på de grammatiska figurerna", men på samma gång höll han strängt på ett grundligt studium af grammatikens hufvudstycken såsom en nödvändig förberedelse till läsningen af författarna. Målet för honom var att kunna göra gällande den grekiska litteraturens bildande inflytande på lärjungen, att sätta honom i stånd att uppfatta den tankarnas klarhet, formens skönhet och renhet samt framställningens storartade enkelhet, som äro utmärkande för denna litteratur.

Bersell gjorde en viktig insats i Augustana Colleges utveckling ej blott genom den förträffliga undervisning, han meddelade, och hvarigenom han bidrog till läroverkets goda anseende, utan ock genom sitt verksamma deltagande i collegefakultetens sammanträden och göromål. Hans inlägg åhördes alltid med uppmärksamhet och voro tungt vägande. Bersell var ingen briljant talare eller debattör. Han uttryckte sig något långsamt, särskildt när det gällde att kläda anförandet i engelskans dräkt, hvilket språk uteslutande användes vid förhandlingarna under den tid, jag var medlem af fakulteten, men hans bevisföring var alltid klar och skarpt logisk. Hans sympatier för det svenska voro starkt prononcerade, och han sökte alltid att häfda Augustana Colleges uppgift att vara en *svensk-amerikansk* läroanstalt. På samma gång som han därför medgaf nödvändigheten af att till en del ackommodera sig efter kurser, metoder och andra förhållanden vid de amerikanska läroverken, var han bestämdt emot att steg för steg utplåna det för Augustana College säreget svenska. Han höll strängt på ordning och tukt och var en afgjord fiende till all humbug. Utom den logiska rèda, som kännetecknade hans anföranden, utmärktes de ock af hofsamhet och lugn, hvarför opponenten sällan genom dem retades.

Bersell var en framstående prosastilist, hvarom de många uppsatser i svensk-amerikanska tidningar och tidskrifter, som flutit ur hans penna, bära vittne. Dessa uppsatser kännetecknas af ideell åskådning, varm religiös känsla, klar och redig tanke samt en korrekt och fint utmejslad språkform. Beträffande arten af hans litterära verksamhet må nämnas, att han i två års tid redigerade missionsafdelningen i *Augustana,* hvarförutom han varit biträdande redaktör för *Ungdomsvännen, Hemvännen* och ungdomsafdelningen i *Augustana.* Han har utgifvit en större läsebok för folkskolan ("Församlingsskolans läsebok") samt en bok för mindre barn ("Barnens andra bok"). Dessutom har han redigerat fyra

årgångar af kalendern "Vid Juletid, vinterblommor samlade för de små", från tyskan öfversatt ett par längre berättelser för barn, till engelskan öfverfört några andliga sånger samt till grekisk vers öfversatt psalmen "Vår Gud är oss en väldig borg". På engelska språket har han ock utgifvit en handledning för studiet af den grekiska grammatiken ("Notes to Greek Grammar"), som utmärker sig för god uppställning och koncist innehåll. Mindre kändt torde vara, att Bersell lagt sista hand vid en del andra författares arbeten, hvilket visserligen varit dem till icke ringa båtnad.

Anmärkningsvärd är den lätthet och snabbhet, hvarmed Bersell satte sig in i amerikanska förhållanden. Jag har knappast träffat någon, som blifvit så fort "amerikaniserad" som Bersell, och detta oaktadt han ständigt bibehöll en innerlig kärlek till Sverige och allt svenskt fosterländskt. Utan att bekläda något politiskt ämbete visade han dock stort intresse för de politiska ärendena och deltog med lif och lust i förekommande val samt de här i landet vanliga förberedelserna därtill. — Äfven med våra kyrkliga förhållanden blef Bersell snart förtrogen. Han var varmt tillgifven Augustanasynoden, var såsom lekmannadelegat närvarande vid flera af dess årsmöten och tog liflig del i förhandlingarna. Han deltog verksamt i stiftandet af den svenska lutherska Sions-församlingen i Rock Island, var under många år medlem af dess kyrkoråd, innehade flera andra förtroendesysslor inom densamma, liksom han ock, så vidt ej de svaga krafterna lade hinder i vägen, alltid sågs på sin plats vid församlingens gudstjänster tillika med maka och barn.

Oaktadt sin duglighet såsom lärare möttes Bersell ofta af allt annat än tacksamhet och förståelse från sina elevers sida. Däremot ägde han förmånen att åtnjuta läroverksstyrelsens fulla uppskattande och förtroende, och fick han därför mottaga flera bevis på styrelsens välvilja. Bland dessa må näm-

nas hans utnämnande år 1894 till filosofie doktor, en utmärkelse, som var väl förtjänt.

Bersell var en mångsidigt bildad man. Hans skol- och universitetsstudier hade varit grundliga, och det i ungdomen inhämtade kunskapsförrådet bibehöll och ökade han genom trägna självstudier. Hans egentliga undervisningsämne var, som sagdt, det grekiska språket och litteraturen, hvari han ock efter hand blef mer och mer hemmastadd. Men han undervisade ock vid uppkommande vakanser, eller när förhållandena annars kräfde det, under längre eller kortare tid i olika klasser äfven i flera andra ämnen, såsom latin, tyska, franska, svenska, kristendom och filosofisk propedeutik, och hvilket ämne han än åtog sig, skötte han det med samvetsgrannhet. Han hade särskildt lätt för att lära sig språk, och därför dröjde det ej heller länge, förrän han satt sig in i engelskan så, att han kunde både tala och skrifva den korrekt samt använda den såsom undervisningsspråk i lärosalen.

Strax före sin afresa från fäderneslandet ingick Bersell äktenskap med fröken Uma Botilda Lagerlund från Uppsala. Deras äktenskap var synnerligen lyckligt och välsignades med tolf barn, nämligen sju gossar och fem flickor, af hvilka det yngsta ännu ej fyllt två år vid faderns bortgång. Såsom make och familjefader var Bersell ett mönster. Sträng ordning och disciplin uppehölls alltid i hans hus, men aldrig så, att icke också faderskärleken framlyste. Bersell sökte uppfostra sina barn i *kristlig* tukt och förmaning, och själf var han för dem det bästa föredömet. Han ägde en synnerlig hemkärlek; ingenstädes trifdes han så väl som i kretsen af de sina. För att kunna draga försorg om sin stora familj och befordra dess väl ansträngde han sig till det yttersta, kanske stundom mer än hans krafter tilläto.

I den trängre vän- och umgängeskretsen var Bersell en ovanligt sympatisk personlighet. Hans vänskap var sann, trogen och pålitlig. Få har jag sett kunna deltaga, såsom

han kunde, i vännens både glädje och sorg. — Man behöfde aldrig hafva tråkigt i hans sällskap. Hans samtal var spirituellt, glädtigt och underhållande. I hans hem möttes man alltid af gammaldags svensk gästfrihet från såväl hans egen som hans älskvärda makas sida. Det var ett hem, där kärlekens sol lyste och värmde, där lycka och trefnad slagit ned fasta bopålar, och där okonstlad hjärtlighet alltid kom den besökande till del. Också trifdes man så innerligen väl i "Grekland", såsom vi skämtsamt plägade kalla Bersells hem, och den bersellska gästfriheten anlitades också flitigare än någon annans bland de öfriga professorsfamiljerna.

Uppväxt i en af Dalarnes mest natursköna bygder ägde Bersell ett öppet sinne för naturens skönhet. Han tyckte om att ströfva omkring i skog och mark och begaf sig gärna ut på jakt- och fiskturer, när tid och krafter tilläto det. Om vintern såg man honom stundom på skridskobanan, glad och liflig som en yngling, och bicykelåkare var han så god som någon. Nämnas må ock hans färdighet att utföra kroppsarbeten af hvarjehanda slag. Det arbete, till hvilket de flesta andra i hans ställning måst påkalla snickaren, smeden eller någon annan handtverkare, verkställde han ofta själf.

Bersell var ock med sitt utpräglad estetiska sinne en älskare af skön konst, särskildt musik och poesi. Flera af de äldre svenska skaldernas dikter funnos i hans rikhaltiga boksamling och ägde i honom en entusiastisk beundrare. De nyare dikterna däremot, särskildt målsmännen för den moderna realismen och naturalismen, kunde han ej med. En ansenlig del af vår poetiska skönlitteratur kunde han utantill, och det var en njutning att höra honom på sitt känsliga sätt föredraga något af våra odödliga svenska skaldestycken, såsom jag flera gånger hade tillfälle till i en liten krets, som vi tillsammans med några andra vänner af svensk poesi och sång bildade i Rock Island.

Bersells angenäma, glada och hurtiga väsen var så mycket

mera beundransvärdt, som han under de tio senaste åren af sitt lif bar på ett svårt kroppsligt lidande, en tärande bröstsjukdom, för hvilken han förgäfves sökte bot först genom en tids vistelse i södern och sedan genom en resa till Sverige under sommaren 1897. Hans ovanligt starka viljekraft och ihärdighet hjälpte honom dock att trots sjukdomen i det längsta fortsätta med arbetet i lärosalen. Först under de senare åren nödgade honom den tilltagande svagheten tid efter annan till overksamhet. Det var i synnerhet detta, att han ej längre kunde sköta sitt kall, liksom känslan af att han mer och mer närmade sig det oundvikliga, då hans stöd skulle beröfvas den ömma makan och de många oförsörjda barnen, som på sistone gjorde honom vemodig och nedtryckt under den sjukdomsbörda, hvilken han annars bar med sant kristligt tålamod och undergifvenhet. I ett bref, dateradt den 8 oktober 1902, skrifver han: "Det synes oförsvarligt — och vore det äfvenså under vanliga omständigheter —, att jag ej på denna långa tid låtit höra af mig. Men, min käre Bror, jag har haft så föga af glädjande nyheter att meddela, att ingen impuls från det hållet gifvits. Och så orkar jag just ingenting; allt kurage och all företagsamhet äro gångna. — — — — Under sommaren har jag kunnat vara uppe i medeltal åtminstone hälften af dagarna och mera, ehuru hufvudet stundtals plågat mig mer eller mindre. Skolarbetet har jag upptagit, ehuru under stor svaghet, och hvarje dag, jag lyckats sträfva igenom, förefaller det mig, som hade jag vunnit en stor seger, och är det mig ett särskildt ämne till tacksamhet." — Det må ursäktas mig, att jag i detta sammanhang anför de sista raderna, jag fick mottaga från honom. De äro visserligen af helt och hållet privat natur, men de gifva dock bättre, än alla mina ord förmå, en inblick i den vänfaste broderns hjärta och hans lyckliga hemlif. Brefvet är dateradt julaftonen 1902 — den sista han fick upplefva — och lyder, som följer:

"Våra oförgätliga vänner Z—d!

Ära vare Gud i höjden!

Samlade i lyckligt familjesamkväm just efter dopp-middagen sända vi Eder våra innerligaste hälsningar med tack för det hjärtliga och kärkomna brefvet, som just anlände för några timmar sedan.

Lycka till en god fortsättning på en välsignad julhögtid och till ett godt nytt nådeligt Herrens år är den välönskan och bön, som för Eder af hjärtat samfälldt uppsändes och afsändes från hela skaran omkring

den Bersellska julgranen."

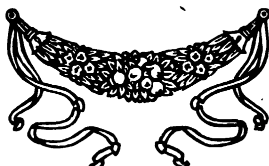
Under det nästföljande året, eller 1903, aftogo Bersells krafter mer och mer, så att sorgliga aningar, att slutet hastigt närmade sig, intogo såväl honom själf som hans anhöriga och vänner. Ur de själsstrider, han under denna tid hade att utkämpa, gick han segrande, så att han med kristligt hopp och sinneslugn kunde möta slutet samt åt Herren anförtro omsorgen om de kära, som skulle lämnas efter.

Dödsbudet kom ändtligen den 16 dec. nyssnämnda år; närmaste dödsorsaken var en förkylning, som åtföljdes af lunginflammation. En högtidlig sorgegudstjänst hölls den 19 dec. i läroverkets kapell under ett ovanligt stort tillopp af deltagande vänner, hvarefter den aflidnes stoft nedmyllades på Rock Islands kyrkogård att där hvila till uppståndelsens morgon.

Det har för mig varit kärt att få teckna bilden af Anders Olof Bersell, emedan jag därigenom än en gång fått rätt lifligt erinra mig den varmhjärtade vännens älskvärda personlighet. Annars är det understundom svårt att rista dödsrunan öfver en vän, hvilken man under hans lifstid stått särskildt nära. Vänskapens och dödens helgd bjuder en ju att säga endast godt om den bortgångne, men härigenom kommer man stundom i konflikt med sanningskänslan. En sådan konflikt behöfver ej den befara, som skildrar professor Bersells

personlighet. Väl hade äfven han sina brister — han var ju blott en *människa* -- men dessa synas mig vara så försvinnande, när jag nu, tre år efter vår skilsmässa i Rock Island, frammanar hans bild för min hågkomst, att de ej äro värda att tala om.

Tack, oförgätlige broder, för det ljusa minne, du efterlämnat! Tack för din trofasta vänskap! Farväl till återseendets dag!

I min lilla garden.

En liten fågel sitter
i morgonsolens sken
och sjunger gladt bland hvita blom
uppå katalpans gren.
Det är en sång om lifvet,
om dagars fulla fröjd,
allt medan solen tager in
den blåa himmelshöjd.

Kvivirrivitt! Han sjunger
och gungar upp och ner.
Hur dock Guds ljusa värld är skön,
hvarhelst han kring sig ser!
Och bland all denna fägring
hvad fröjd att vara till!
Kvivirrivitt! Han tömmer ut
sin fröjd i drill på drill.

Har nattens ängel slitit
itu sin pärlerad?
Se, gemmer ligga strödda kring
på hvarje blom och blad.

En österlandets drottning,
när hon till festen går,
är ej så'prydd som minsta träd
med daggen i sitt hår.

Rabattens rundel lyser
i många färgers prål.
Där skimrar morgonstjärnors hvitt
och vallmons röda skål.
Där mellan bladen tittar
med ögon himmelsblå
convolvulus, som arlatid
att blomma passar på.

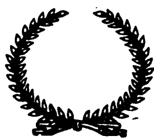
Det doftar från resedor
och skär nasturtium,
och rosors anda vaggar ut
i luftens klara rum.
Den jungfruhvita fjäril,
som nyss i puppan låg,
till alla blommors hjärtan står
alltren hans falska håg.

Ja, sol och sång och sommar,
när allting står i blom,
de bringa till hvart jordegrand
en lifvets rikedom.
Och aldrig sjunger fågeln
så ur sitt hjärtas grund,
och aldrig doftar ros så sött
som i en morgonstund.

* * *

Af sömnlös natt och vånda
vardt lifvet grått och tungt,
men nu så är det ljust igen
och varmt och rikt och ungt.
Här i min lilla garden
fann läkedom jag fritt,
och lilla fågeln doktorn var
med sitt kvivirrivitt.

O. A. Linder.

Den nuvarande svensk-amerikanska pressen.

Af Gustav Andreen.

Vid mitt första besök i kungliga biblioteket i Stockholm visade mig bibliotekarien den samling af i Amerika utgifna svenska tidningar, som där ligger förvarad, utan tvifvel den mest fullständiga i sitt slag. Med stort intresse kom jag att forska åtskilligt i denna samling och gladde mig däröfver, att vi här hafva en källa till vår tidigare svensk-amerikanska historia. Då grefve Snoilsky senare anhöll, att jag skulle åtaga mig samlandet af denna tidnings- och tidskriftslitteratur i Amerika — ett arbete, som dr T. N. Hasselquist var den förste att utföra — kände jag mig redan så intresserad, att jag ej ville neka. Under detta år har jag sökt efterkomma denna begäran, och på detta arbete grundar sig denna artikel.

Med svensk-amerikanska pressen menar jag de tidningar och tidskrifter, som utgifvas här i Amerika på svenska; ett mera logiskt namn vore kanske den amerikan-svenska pressen;

men det förra namnet synes dock vara fastslaget i det gängse språkbruket.

Den svensk-amerikanska pressens historia återstår ännu att skrifva. Ej heller vill jag i denna korta uppsats söka åtaga mig detta uppdrag. Därför nämner jag intet om de många tidningar, som vuxit upp i hvarje större svensk-amerikanskt samhälle blott för att duka under. Namnen på dessa skulle utgöra en lika lång rad som listan öfver de nu förefintliga medlemmarna af denna hedervärda press. Endast en öfverblick öfver denna press' nuvarande läge är det, som jag vill söka gifva läsaren.

Det ligger dock något af historia äfven i denna framställning, synnerligast som jag ordnat denna lista öfver tidningar och tidskrifter i tidsföljd, börjande med dem, som framkommo under tidigaste nybyggaretiden, och slutande med dem, som ännu liksom ligga i sin linda.

Här kunna vi följa immigrationen från plats till plats i Mississippi-dalen, mot Östern och till Stilla hafvet. Vi kunna ock skönja i stort dragen af de inflytanden, som gjort sig gällande i dessa nya samhällen, vi kunna spåra kulturella krafter samt rörelser på det religiösa, politiska och sociala området. Listan öfver våra svenska tidningar i Amerika blir från denna synpunkt ej längre torr, den står i innerlig förbindelse med hela vår historia, och viktiga skeden i vår femtioåriga utveckling blifva lefvande för vårt sinne, då vi blicka igenom raden af den press, vi kalla svensk-amerikanernas. Denna press ter sig för närvarande, som följer:*

*** I denna lista har jag gjort bruk af följande förkortningar: gr. = grundlagd, utg. = utgifvare, red. = redaktör eller redaktörer, den förstnämnde af flera är då hufvudredaktör, aff. = affärsföreståndare, sp. = spalter, sid. = sidor, progr. = program. En stjärna (*) står framför namnen på de tidningar, som ej besvarat de frågor, jag ställt till dem, hvadan uppgifterna stundom blifvit rätt ofullständiga. Med afseende på tidningarnas storlek är den 8-spaltiga 19x25 tum, de 7-spaltiga, hvilken storlek är den vanligaste, 18x24. de 4-spaltiga 11x16, kvartsformat 9x12, oktav 6½x9½ eller mindre.**

1. Veckotidningar.*

1855.

Hemlandet, Chicago, Ill., gr. jan. 1855 af T. N. Hasselquist i samråd med Erland Carlsson; utg. Hemlandet Co., A. E. Johnson, pres.; red. Joh. A. Enander, A. Schön, Aron Edström; aff. C. Th. Strandberg; 7 sp., 12 stundom 16 sid.; republ. nyhetstidning, "är ej organ för något särskildt samfund, men intager en vänlig hållning gent emot Augustana-synoden samt för öfrigt alla samfund, som satt landsmännens nationella lyftning som ett af sina mål."

1856.

Augustana, Rock Island, Ill., gr. juli 1856 af T. N. Hasselquist; utg. ev. luth. Augustana-synoden; red. S. P. A. Lindahl, C. J. Bengston; aff. A. G. Anderson; kvarto, 16-sidig; Augustana-synodens organ; progr. uppbyggelse, missionen, kyrkliga nyheter och meddelanden, afdelningar för hemmet och ungdomen.

1862.

Sändebudet, Chicago, Ill., gr. 1862 af svenska metodisterna; utg. General-konferensen; red. Wm. Henschen, Magna Höckert; aff. Alfred Anderson; kvarto, 16 sid.; "organ för svenska metodisterna i Amerika, ser politiken ur moralisk och religiös synpunkt; innehåll kristligt, litterärt, allmänna nyheter."

1870.

Svenska Tribunen, Chicago, Ill., gr. 1870 under namnet *Nya Verlden* af C. F. Peterson och Andrew Chaiser i Galva, Ill.; flyttades 1871 till Chicago, där den 1877 fick namnet *Sv. Trib.;* ut. och aff. J. E. Norling; red. E. W. Olson, A. G. Gyllenhaal, Anders Toft; 7 sp., 12 sid., liberal republikansk veckotidning för svenskarna i Amerika.

1873.

**Vårt Land*, Jamestown, N. Y., gr. 1873; red. C. Thunstrom; aff. S. A. Carlson; 7 sp., 8 sid., republ., allmän nyhetstidning.

**Sions Väktare*, College View, Nebr., gr. 1873; utg. International Publishing Association; red. A. Swedberg; kvarto, 16 sid.;

---

* Hvartill läggas de få, som utgifvas två gånger i månaden.

adventistisk; "en kristlig veckotidning, ägnad åt biblisk religion, vetenskap, hemtrefnad, frihet, missionsverksamhet, hälsa och nykterhet, dagens viktiga frågor, allmänna nyheter o. s. v."

1874.

Missionsvännen, Chicago, Ill., gr. 1874 af Missionssynoden; utg. The Mission Friends Publ. Co.; red. Otto Högfeldt, D. Marcelius och A. F. Bring; aff. C. G. Petterson; 7 sp., 8 stundom 12 sid.; självständig republikansk med stark lutning åt prohibitionen; "organ för missionsvännerna i allmänhet och för Missionsförbundet i synnerhet, ehuru den äfven i kyrkligt hänseende är självständig, intagande en allmänkristlig ståndpunkt, kämpande för bibehållandet af det gamla, enkla evangeliet, ett sant troslif och biblisk kyrkotukt."

1877.

**Chicago-Bladet*, Chicago, Ill., gr. 1877, 7 sp., 8 sid.; kristlig och politisk tidning; de "frie" missionsvännernas organ.

Minnesota Statstidning, St Paul, Minn., gr. 1877 af Hans Mattson, tidningen sedermera sammanslagen med *Skaffaren*, gr. 1879 af A. P. Montén; utg. Minn. Statstidning Publ. Co.; red. John A. Alander, Berndt Anderson; aff. A. P. J. Colberg; 7 sp., 12 el. 10 sid.; independent republ., luthersk, verkar för att "vi svensk-amerikaner må behålla allt det goda, som vi ärft af moder Svea, och därjämte rätt fatta vår uppgift som amerikanska medborgare och lutherska kristna."

Nya Veckoposten, Chicago, Ill., gr. 1877 af J. A. Edgren; utg. E. Wingren, bitr. red. H. Helmer; aff. W. B. Wingren; 7 sp., 8 sid.; organ för svenska baptistförsamlingarna.

**Svenska Amerikanaren*, Chicago, Ill., gr. 1877; utg. The Swedish American Printing Co.; red. F. A. Lindstrand, Jakob Bonggren, O. A. Linder, Emil Amelin; 7 sp., 12 sid.; republ., "liberal politisk folktidning för svenskarna i Amerika."

1878.

Den Lille Missionären, Chicago, Ill., gr. 1878; utg. The Mission Friends Publ. Co.; red. A. F. Boring; stor oktav, 8 sid., halfmånatlig.

1881.

Svenska Folkets Tidning, Minneapolis, Minn., gr. 1881 af Swedish Publ. Co.; utg. Swedish Printing Co. of Minnesota, N. O.

Werner, pres.; red. Gudm. Åkermark, Victor Nilsson och M. Martinson; aff. Carl Ekman; 7 sp., 12 till 20 sid., republ., allmän nyhetstidning.

1882.

Nordstjernan, New York, N. Y., gr. 1882 af ett bolag; utg. A. E. Johnson och C. K. Johansen; red. C. K. Johansen, W. Berger, J. Rosen, H. Johansen; 7 sp., 16 och 12 sid.; ind. republ. nyhetstidning.

1883.

Svenska Amerikanska Posten, Minneapolis, Minn., gr. 1883 af ett aktiebolag; utg. och aff. Swan J. Turnblad; red. Hjalmar Nilsson, Gustaf Wicklund, Emil Meurling; 7 sp., 20—28 sid.; oberoende demokratisk; med hvarje nummer följer barntidningen *Posten Junior;* prog.: "en regering af folket, genom folket och för folket."

1884.

Fosterlandet, Chicago, Ill., gr. 1884 af Carl A. Swensson; utg. och aff. J. E. Norling; red. J. A. Nyvall; 7 sp., 8 sid.; republ. luthersk tidning för kyrka, hem och stat.

Svenska Kuriren, Chicago, Ill., gr. 1884 under namnet *Kurre*, ändrades till *Sv. Kur.* 1887; utg. The Swedish News Publ. Co., Alex. J. Johnson, pres. and treas.; red. Alex. J. Johnson, Johan Person, Erik Westman; 7 sp., 12 sid.; republ. nyhetstidning af allmänt innehåll; prog.: "upplysning; *för* svenskarnas fullständiga amerikanisering."

1885.

**Minneapolis Veckoblad*, Minneapolis, Minn., gr. 1885; 7 sp., 10 sid.; missionsvännernas organ; "kristlig och politisk tidning för svenskarna i Amerika."

Söndagsskolvännen (halfmånatlig), Minneapolis, Minn., gr. 1885 af Minneapolis Veckoblad Publ. Co.; red. Anna L. Swanson; aff. O. L. Bruce; kvarto, 8 sid.; missionsförsamlingarnas söndagsskoltidning.

1886.

Barnens Tidning (halfmånatlig), Rock Island, Ill., gr. 1886 af S. P. A. Lindahl och H. P. Quist; utg. Augustana-synoden; red. C. J. Bengston och O. V. Holmgrain; aff. A. G. Anderson; kvarto, 4 sid.; luthersk söndagsskoltidning.

Skandinavia, Worcester, Mass., gr. 1886 af Eric Knutson; utg. Eric Knutson, Herman Schervee; red. Axel J. L. Tode, Sigurd Hollender; aff. Eric Knutson; 7 sp., 20 sid.; oberoende nyhetstidning med prog. "att vara tidningens läsare till upplysning och nöje."

**Vestkusten*, San Francisco, Cal., gr. 1886; utg. Alex. Olsson; 7 sp., 8 sid.; republ. "liberal politisk veckotidning för svenskarna å Stilla hafs-kusten."

1887.

**Omaha-Posten*, Omaha, Nebr., gr. 1887 under namn af *Svenska Journalen* af C. E. Elving; nuv. red. F. E. Anderson; 7 sp., 8 sid., republ., luthersk; allmän nyhetstidning.

Superior-Posten, Ishpeming, Mich., gr. 1887 af Superior Posten Co.; utg. och aff. A. A. Lind; red. G. Falkenström; 6 sp., 8 sid.; republ. nyhetstidning.

1888.

Duluth-Posten, Duluth, Minn., gr. 1888 af The Swedish Publ. Co.; utg. The Interstate Swed. Publ. & Printing Co.; red. Uno Lindstrom, K. A. Östergren; aff. G. Bergquist; 7 sp. 12 sid.; republ. politisk nyhetstidning.

Svensk-Amerikanska Vestern, Denver, Colo., gr. 1888 af Gust W. Swanstrom och Mauritz Lundin; utg. J. R. Newton; red. Nels Forsberg; aff. E. W. Norlin; 7 sp., 12 sid.; republ. nyhetstidning.

1889.

Pacific Tribune, Seattle, Wash., gr. 1887 af Swedish Publ. Co., B. A. Anderson, pres., utg. Pacific Tribune Publ. Co., John Erikson, pres.; K. John Egardh, T. Sandegren; aff. David Johansson; 7 sp., 8 sid.; republ.; "självständig politisk veckotidning för skandinaverna på Stilla hafskusten; ingår i dess program, att åstadkomma bättre förståelse mellan svenskarna i Amerika och svenskarna i Sverige."

**Skördemannen*, Minneapolis, Minn. (halfmånatlig), gr. 1889; kvarto, 18 sid.; "ägnad åt jordbruket och boskapsskötsel samt allmän upplysning bland landsmännen i Amerika."

**Svenska Romanbladet*, Minneapolis, Minn., gr. 1889; utg. C. E. Peterson; kvarto, 16 sid., hvaraf 10 fyllas af följetonger, de andra af allmänna nyheter etc.

1890.

Svenska Veckobladet, McKeesport, Pa., gr. 1890 af dess utg. Oscar E. Lindblom; bitr. af A. A. Anderson; aff. O. E. Lindblom; 7 sp., 8 sid.; republ.; "den första svenska tidning i staten Pennsylvania; verkar för politiskt erkännande åt svenskarna."

Svenska Nyheter, Chicago, Ill., gr. 1890 under namnet *Humoristen* af Gus Broberg, blef nyhetstidning 1899; utg. Gus Broberg; red. Frithiof Malmquist, Nils Mannow, Karl G. Fredin; aff. C. F. Erikson; independent nyhetstidning, som vill "föra små-folkets talan i kampen för tillvaron, lära detta folk lita på sig själft, tänka fritt och rätt."

Svensk-Amerikanska Tribunen, Superior, Wis., gr. 1890 af N. L. Bendz; utg. The Interstate Sw. Publ. & Printing Co.; red. Uno Lindström, Peter Ackerson; aff. P. Ackerson; 7 sp., 12 sid.; republ. politisk nyhetstidning.

**Utah-Korrespondenten*; Salt Lake City, Utah, gr. 1890; utg. Otto Rydman; mormonistisk; häfdar de mormoners, som äro af svensk härkomst, rätt att bruka svenska språket vid sina gudstjänster.

1891.

**Medborgaren*, Escanaba, Mich., gr. 1891; red. och aff. Louis Johnson; republ.; allmän nyhetstidning.

Stridsropet, New York, N. Y., gr. 1891 af Frälsningsarmén; red. Karl Bergh; aff. frälsningsarméns handelsdepartement; kvarto, 8 sid.; prog. frälsningsarméns arbete och religiös uppbyggelse.

1892.

Förposten, Marinette, Wis., gr. 1892 af James M. Enstrom; utg. Swedish Printing Co.; red. och aff. G. L. Forsen; 6 sp., 8 sid.; republ. politisk nyhetstidning.

Österns Härold, New Britain, Conn., gr. 1892 af C. G. Norman; utg. The Österns Härold Publ. Co.; red, och aff. Carl Ebbesen; 7 sp., 8 sid.; republ. nyhetstidning.

1893.

**Rockfords-Posten*, Rockford, Ill., gr. 1893; utg. Rockfords-Posten Publ. & Printing Co.; red. G. Albert Linden; aff. V. Hawkinson; 7 sp., 14 sid.; republ. allmän nyhetstidning.

**Svenska Monitoren*, Sioux City, Iowa, gr. 1893; utg. Otto E. Jacobson; 6 sp., 8 sid.; republ. nyhetstidning.

1894.

Canada, Winnipeg, Manitoba, gr. 1894 af K. Flemming och S. Udden; utg. och aff. K. Flemming; red. J. E. Forslund; 7 sp., 8 sid.; allmän nyhets- och jordbrukstidning för svenskarna i Canada.

Marinette-Tribunen, Marinette, Wis., gr. 1894 af Swedish Publ. Co.; utg. Swedish Printing Co., red. G. L. Forsen; 6 sp. 8 sid.; republ.; allmän nyhetstidning.

**Vikingen*, Omaha, Nebr., gr. 1894; utg. Vikingen Publ. Co.; 5 sp., 8 sid.; republ.; liberal politisk nyhetstidning.

1895.

Arbetaren, New York, N. Y., gr. 1895 af Skandinaviska Socialistiska Förbundet i N. Y.; utg. Scand. Soc. Publ. Ass'n; red. U. Funke, A. H. Lyzell; aff. Arvid Olson; 7 sp., 8 sid., socialist; progr. Arbetarnas upplysning. "Vi begära inga nådesmulor, icke någon slags barmhärtighet. Hvad vi begära, är vår fulla rätt: hela frukten af vårt arbete. Vi begära full rättvisa, och vi skola veta att skaffa oss den genom Socialist Labor Party."

1896.

Baneret, Minneapolis, Minn., gr. 1896 af E. Rosen, G. A. Hagstrom, E. J. Nordlander m. fl.; utg. och aff. A. A. Holmgren; red. A. Gordh, C. A. Sandvall; 7 sp., 8 sid.; organ för svenska baptistsamfundet och dess ungdomsföreningar.

Nya Österns Veckoblad, Worcester, Mass., gr. 1896 af A. Olofson; utg. New Eastern Weekly Publ. Co.; red. A. Olofson, J. A. Hultman, O. G. Norseen; aff. E. Thompson; 7 sp., 8 sid.; republ.; missionstidning, innehållande uppbyggelseartiklar, för läsekretsen, religiösa och politiska nyheter etc.

Texas-Posten, Austin, Texas, gr. 1896 af Richard Johnson; utg. M. J. & H. T. Knabe; red. J. M. Ojerholm; 7 sp., 12 sid.; liberal politisk nyhetstidning.

1897.

Finska Amerikanaren, Brooklyn, N. Y., gr. 1897 af svensk-finnar i Worcester; red. och aff. E. J. Antell; 7 sp., 12 sid.; nyhets-

tidning med särskild uppgift att tillgodose svensk-finnarnas i Amerika intressen.

**Lindsborgs-Posten*, Lindsborg, Kans., gr. 1897 af Carl A. Swensson; 6 sp., 8 sid.; republ., allmän nyhetstidning, särskildt för lutherska Kansas-konferensen.

**Svea*, Worcester, Mass., gr. 1897 af dess utg. H. Trulson; red. C. G. Norman; 8 sp., 16 sid.; politisk nyhetstidning.

1898.

Medborgaren, Lindstrom, Minn., gr. 1898 af C. A. Victor; red. och aff. Arvie Queber; 6 sp., 8 sid.; självständig republ., politisk nyhetstidning; har i sitt "county" större spridning än alla de engelska tidningarna tillsammans.

1899.

**Nordvesterns Härold*, Superior, Wis., gr. 1899; utg. N. L. Bendz; självständig veckotidning.

1900.

Ashland-Bladet, Ashland, Wis., gr. 1900 af The Scand. Publ. & Print. Co.; utg. The Interstate Swed. Publ. & Print. Co.; red. Uno Lindstrom, Geo. Johnson; aff. Geo. Johnson; 7 sp., 12 sid.; republ., politisk nyhetstidning.

Kansas City-Tribunen, Kansas City, Mo., gr. 1900 af Tribune Publ. Co.; red. och aff. A. P. Nelson; 7 sp., 8 sid.; republ. nyhetstidning. Den enda svenska tidning i Missiouri.

Monitor, Iron Mountain, Mich., gr. 1900 af dess utg. James M. Enstrom; bitr. red. Selma Larson, A. Wermelin; aff. D. Anderson; 6 sp., 8 sid.; republ.; "nyhets- och annonstidning för landsmännen i norra Michigan."

**Utah-Posten*, Salt Lake City, Utah., gr. 1900; utg. L. Dahlquist "lessce"); 6 sp., 8 sid.; mormonistisk, nyhetstidning.

1902.

**Calumet Posten*, Calumet, Mich., gr. 1902; 6 sp., 10 sid.; "nyhetstidning för den svensktalande befolkningen inom koppardistriktet."

Columbia, Denver, Colo., gr. 1902 af Albert H. Aronson; utg. Columbia Printing Co., A. H. Aronson, pres.; red. A. H.

Aronson, G. R. Ohlin och Eric Lindhult; 5 sp., 8—12 sid.; demokratisk lokaltidning.

**Nordvesterns Handelstidning*, Duluth, Minn., gr. 1902; utg. N. L. Bendz; 7 sp., 8 sid., republ.; "nyhetstidning för handel, sjöfart och industri."

Svenska Farm Journalen (halfmånatlig), Omaha, Nebr., gr. 1902 af Swedish-American Publ. Co.; utg. och red. O. M. Nelson; aff. J. T. Helgren; 7 sp., 16 sid.; "en tidning för svensk-amerikanska jordbrukare och hem."

**Väktaren*, Seattle, Wash., gr. 1902; utg. Väktaren Publ. Co., Wm. C. Berg, pres.; red. John F. Lindblom; 7 sp., 8 sid.; republ. nyhetstidning.

1903.

Canada-Posten, Winnipeg, Manitoba (halfmånatlig), gr. 1903; red. J. M. Florell; "kristlig tidning för skandinaverna i Canada."

Iowa-Posten, Des Moines, Iowa., gr. 1903 af Carl L. Oleson, A. T. Linderholm, J. A. Sandell, C. E. Benson; red. Carl L. Oleson; 7 sp., 8 sid.; independent republ.; luthersk; religiös nyhetstidning.

Michigan Veckoblad, Iron Mountain, Mich., gr. 1903 af Swedish Publ. Co.; red. och aff. Theo. Mori; 6 sp., 8 sid.; republ.; oberoende politisk nyhets- och annonstidning.

1904.

Svenska Pressen, Omaha, Nebr., gr. 1904 af The Swedish Publ. Co.; red. Henry Lindeman, J. A. Axelson, Erik Dahlhielm; aff. J. A. Axelson; 6 sp., 8 sid.; tidning "devoted to religion and independent politics."

**Svenska Verlden*, Chicago, Ill., gr. 1904; utg. F. A. Lindstrand; 7 sp., 8 sid.; "litterär och politisk tidning för svenskarna i Amerika."

Odalmannen, Minneapolis, Minn. (halfmånatlig), gr. 1904 af dess utg. Swedish Printing Co. of Minn.; red. G. Åkermark; aff. Carl Ekman; 7 sp., 20 sid.; "landtbruks- och familjelektyr."

2. Månatliga tidningar och tidskrifter.

1879.

Ungdomsvännen, Rock Island, Ill., gr. af föreningens Ungdomens vänner; utg. Augustana Book Concern; red. S. G. Youngert,

L. Homes, S. M. Hill, E. A. Zetterstrand, A. Schön, N. G. Swan; aff. A. G. Anderson; kvarto, 32 sid.; "illustrerad litterär tidskrift på kristlig och kyrklig basis, innehållande uppbyggelse, poesi, biografier, konst, litteratur, berättelser och vetenskapliga uppsatser."

1888.

Qvinnan och Hemmet, Cedar Rapids, Iowa, gr. 1888; red. Ida Hansen, Magnhild Anderson; aff. W. A. Hansen; kvarto, 48 sid.; "en månadsskrift för den svenska kvinnan i Amerika."

1889.

Svensk Familj-Journal, Minneapolis, Minn., gr. 1889; utg. C. Rasmussen Publ. Co.; 4 sp., 16 sid.; "Amerikas äldsta illustrerade romantidning."

1890.

Templar-Bladet, Orange, N. Y., gr. 1890 af Wm. Ager; utg. Templars of Temperance (Amerikas östra National-tempel), red. Axel W. Landstrom, T. A. Thoren-Hedman; aff. A. Pearson; kvarto, 4 sid.; "helnykterhet för individen och rusdrycks-trafikens undertryckande."

1892.

Gittit, Minneapolis, Minn., gr. 1892 af dess utg. A. L. Skoog; "för spridning af religiös körmusik", hvarje nummer innehålande 8 sid. körmusik.

1895.

Zionstjärnan, Lowell, Mass., gr. 1895 af dess utg. P. E. Åslev; oktav, 8 sid.; luthersk; mål: "mormonismens bekämpande i Utah och Sverige."

1897.

Linnea, Minneapolis, Min., gr. 1897 af Hjalmar Sundquist; utg. Minneapolis Veckoblad Publ. Co.; red. Anna L. Swanson; aff. O. L. Bruce; oktav, 32 sid.; "familje- och ungdomstidning", innehållande reseskildringar, karaktärsskizzer, kortare berättelser, meddelande från missionsfälten, historiska och naturvetenskapliga uppsatser, för hemmet etc.

Valkyrian, New York, N. Y., gr. 1897 af dess utg. Chas. K. Johan-

sen; red. Edward Sundell; oktav, 68 sid.; "illustrerad månadsskrift, innehållande skönlitterära alster."

1900.

Columbia, Moscow, Idaho, gr. 1900 af dess utg. N. J. W. Nelson; kvarto, 12 sid.; luthersk; "att befrämja Columbia-konferensens och dess församlingars andliga och kyrkliga intressen."

Silverhill Nyheter, Silver Hill., Ala., gr. 1900 af C. A. Vallentin; annonstidning för Silver Hill-kolonien.

1901.

Hemmets Vän, Chicago, Ill., gr. 1901; utg. The Home Press Publ. Co.; red. E. Schmidt, J. Rosén; kvarto, 96 sid.; illustrerad tidskrift för svenska hem.

Missions-Posten, Minneapolis, Minn., gr. 1901 af dess utg. P. Benson; kvarto, 8 sid.; missionsorgan för inre och yttre missionen.

1902.

För Svenska Hem, Minneapolis, Minn., gr. 1902; utg. The Swedish Homes Publ. Co.; red. A. Nordin; aff. A. Melin; kvarto, 16 sid.; illustrerad familjetidskrift.

Luthersk Tidskrift för Hednamissionen och Diakoni, St Paul, Minn., gr. 1902 af Tvillingstädernas hednamissionssällskap; red. A. F. Almer, C. A. Hultkrans; aff. B. Westerlund; luthersk; prog.: befrämjandet af hednamissionen och diakoni.

1904.

Väktaren, Chicago, Ill., gr. 1904 af pastorer i Chicago; red. M. Noyd, A. Hult, H. O. Lindeblad, J. W. Swanbeck, A. P. Fors, G. K. Stark; aff. G. K. Stark; kvarto, 8 sid.; luthersk; prog.: uppbyggelse, mission, diakoni.

3. Kvartalsskrift.

1900.

Tidskrift för Teologi och Kyrkliga Frågor, Rock Island, Ill., gr. 1900 af teologiska fakulteten vid Augustana seminarium; utg. Augustana Book Concern; red. E. Norelius, N. Forsander; oktav, 64 sid.; "exegetiska, kyrkohistoriska och pastoral-teologiska uppsatser, redogörelse för teologisk litteratur

synnerligast inom den lutherska kyrkan så väl i Amerika och Tyskland, som i Sverige."

4. Årsskrifter.

1880.

Korsbaneret, Rock Island, Ill., gr. 1880 af O. Olsson och C. A. Swensson; utg. Augustana Book Concern; red. J. G. Dahlberg; aff. A. G. Anderson; bokform, 250—300 sid.; luthersk; "illustrerad kyrklig kalender, innehållande uppbyggelse, historia (samfund, mission o. d.), biografi, poesi."

1900.

Prärieblomman, Rock Island, Ill., gr. 1900 af sällskapet Vitterhetens vänner; utg. Augustana Book Concern; red. Anders Schön; aff. A. G. Anderson; bokform, 250—300 sid.; litterär illustrerad kalender.

Skogsblommor, Chicago, Ill., gr. 1900 af dess utg. Josephine Princell; "kristlig kalender för ungdom, innehållande poemer, skizzer, missionsberättelser, bibelbetraktelser, lefnadsteckningar etc."

1901.

Den Lille Barnavännen, Omaha, Nebr., gr. 1901 af utg. E. A. Fogelström; för barnhemmets befordran.

Barnens Kalender, Chicago, Ill., gr. 1901; utg. The Mission Friends Publ. Co.; red. A. F. Boring; aff. C. G. Petterson; 64 sid.

1902.

Vinterrosor, Chicago, Ill., gr. 1902 af Alfred Anderson, utg. Sändebudet; red. A. Anderson; kristlig kalender.

Aurora, Chicago, Ill.; utg. Missionsförbundet; red. A. Mellander.

Dalkullan, Chicago, Ill., Almanack och Kalender; utg. And. L. Löfström.

Dora, Chicago, Ill.; red. S. Bergstedt; "i nykterhetens intresse."

Hemåt, Chicago, Ill.; utg. O. Högfeldt.

Söndagsskolans Julbok, Rock Island, Ill.

Svensk Almanacka, Rock Island, Ill., utg. Augustana Book Concern.

Svensk Almanacka, Chicago, Ill., utg. Gus Broberg.
Svensk Almanacka, New York, N. Y., utg. Nielsen & Lundbeck.

Det gifves en grupp af tidningar, som under de senaste åren blomstrat i ovanlig grad, nämligen *församlingstidningarna*. Man må inrymma dem en plats bland pressens representanter eller ej, de utöfva dock ej ringa inflytande både med afseende på det arbete, för hvilket de äro förespråkare, och med afseende på svenska språkets bibehållande. För fullständighetens skull inryckes därför här äfven denna lista, i hvilken det dock torde finnas en och annan lucka, enär det varit svårt att få reda på alla blad af detta slag.

Församlingstidningar.

**Axplockerskan*, Omaha, Nebr.; utg. af Scand. Y. Women's Chr. Ass'n of America.
Barnhemsposten, Chicago, Ill.
Bekännaren, V. Tengwald, Chicago, Ill.
Bethel-Bladet, A. P. Fors, Chicago, Ill.
Bethesda, S. G. Hägglund, Chicago, Ill.
Bethlehems-församlingens Stadsmissionär, J. G. Hultkrans, Minneapolis, Minn.
Bethlehemsstjärnan, F. Jacobson, Brooklyn, N. Y.
Bethlehemsstjärnan, M. Noyd, Chicago, Ill.
**Brefdufvan*, New York, N. Y.
Budbäraren, L. G. Abrahamson, Chicago, Ill.
Budbäraren, J. A. Berg, Chicago, Ill.
**Budbäraren*, Denver, Colo.
Budbäraren, Eric Boman, Marinette, Wis.
**Budbäraren*, Omaha, Nebr.
Epworth-Baneret, Omaha, Nebr.
Ev. Luth. Kyrkotidning, C. E. Cesander, Bridgeport, Conn.
Fridsdufvan, Gottfrid Nelson, Chicago, Ill.
Församlingen och Hemmet, G. A. Hagstrom, Chicago, Ill.
Församlingens Väl, J. Lincoln, Jamestown, N. Y.
Församlingens Väl, S. J. Sebelius, Blue Island, Ill.
Församlingsbladet, C. A. Nyren, Chicago, Ill.
Församlingsvännen, Aug. Erikson, Boston, Mass.
Gustaf Adolfs Härold, J. W. Swanbeck, Chicago, Ill.
Helighetens Väg, G. A. Törnkvist, Minneapolis, Minn.

Hemåt, A. W. Edwins, Stillwater, Minn.
Hemåt, C. J. E. Haterius, San Francisco, Cal.
Husbesökaren, G. A. Brandelle, Denver, Colo.
Kyrkotidning för Cleveland-Distriktet, Edw. Stark, Youngstown, Ohio.
Ledstjärnan, A. F. Bergstrom, Chicago, Ill.
Linnéa, Julius Johnson, Malden, Mass.
Lutheranen, V. H. Hegström, Chicago, Ill.
Luther-Baneret, G. K. Stark, Chicago, Ill.
Luther-Bladet, C. F. Johansson, Boston, Mass.
Lutherska Härolden, C. Solomonson, Duluth, Minn.
Luther-Standaret, C. Christenson, Geneva, Ill.
Missionsbladet, New York, N. Y.
Olive Bladet, E. P. Olsson, Paxton, Ill.
Pilgrimen, New York, N. Y.
Salt Lake Bladet, E. Rydberg, Salt Lake City, Utah.
Svensk Kyrkotidning. M. Stolpe, New York, N. Y.
Tempelklockan, S. G. Öhman, New Britain, Conn.
Ungdomens Sändebud, L. A. Johnston, Moline, Ill.
Vingårdsarbetaren, A. W. Lindquist, Kansas City, Mo.
Vår Kyrkotidning, Vilh. Ljung, Brooklyn.
Vår Kyrka, Ph. Andreen, Pittsburg, Pa.
Vår Kyrkotjänare. C. J. Youngberg, Manistee, Mich.
Vår Nya Kyrkotidning, K. N. Rabenius, Pontiac, R. I.

* * *

Enligt ofvanstående lista är tidningarnas antal som följer: 1) veckotidningar 59, 2) halfmånatliga 6, 3) månatliga 15, 4) kvartalsskrift 1, 5) årsskrifter 14, summa 95. Om vi härtill lägga församlingsbladens antal, 46, hvilka i genomsnitt utgå i en upplaga af öfver 1,000 hvardera, blir hela antalet 141.

Denna press är fördelad på 21 stater; det stora flertalet af tidningar kommer dock på Illinois och Minnesotas lott. Medräknande alla tidningar och tidskrifter (utom församlingsbladen) erhålla vi följande siffror: i Illinois utgifvas 31 af dessa tidningar och tidskrifter; Minnesota 18; New York 7; Nebraska 6; Michigan och Wisconsin 5 hvardera; Massa-

chusetts 4; Iowa 3; Colorado, Utah, Washington och Manitoba 2 hvardera; Alabama, California, Connecticut, Idaho, Kansas, Missouri, New Jersey, Pennsylvania och Texas 1 hvardera.

Om vi se på städerna, där dessa tidningar utgifvas, ter sig antalet som följer: 22 i Chicago, Ill.; 13 i Minneapolis, Minn.; 8 i Rock Island, Ill.; 6 i New York, N. Y; 5 i Omaha, Nebr.; 3 i Worcester, Mass.; 2 på hvarje plats i Denver, Colo.; Duluth, Minn.; Iron Mountain, Mich.; Winnipeg, Manitoba; Marinette, Wis.; St Paul, Minn.; Salt Lake City, Utah; Seattle, Wash.; 1 på hvarje plats i Ashland, Wis.; Austin, Texas; Cedar Rapids, Iowa; College View, Nebr.; Des Moines, Iowa; Escanaba, Mich.; Ishpeming, Mich.; Jamestown, N. Y.; Kansas City, Mo.; Lindsborg, Kansas; Lindstrom, Minn.; Lowell, Mass.; McKeesport, Pa.; Moscow, Idaho; New Britain, Conn.; Orange, N. J.; Rockford, Ill.; San Francisco, Calif.; Silver Hill, Ala.; Sioux City, Iowa; och Superior, Wis.

Af de politiska nyhetstidningarna, som belöpa sig till ett fyrtiotal, förfäkta de allra flesta det republikanska partiets åsikter; tvenne äro till sin politiska bekännelse demokratiska och en socialistisk. Ett par af de kyrkligt politiska tidningarna luta åt "prohibition." En tidning gör befordrandet af nykterhet till sin hufvuduppgift, 3 åkerbruk, 2 söndagsskolan, 1 körsång.

De flesta tidningarna ställa sig "oberoende" eller "liberala", när det gäller religiöst och kyrkligt arbete; med få undantag är dock den politiska nyhetspressen vänligt, ofta sympatiskt, stämd emot denna verksamhet. Tonen i hela vår svensk-amerikanska press har med åren blifvit mera human, mera fördragsam mot olika tänkande. Då jag i kongl. biblioteket i Stockholm fick anledning att studera numera "utdöda" tidningar från femtio- och sextio-talet, förvånades jag öfver den bitterhet och hänsynslöshet, som ofta kännetecknade dem.

Äfven den religiösa pressen var understundom ej alldeles fri från detta fel. Elakheter och personliga anfall förekomma numera endast sporadiskt och anses som en dissonans, egentligen tillhörande en svunnen tid. Kanske dock denna liberalism ej alltid är något obetingadt godt; de skarpa motsatserna och tendenserna måste understundom rätt våldsamt bryta sig mot hvarandra.

Den religiösa pressen kan delas i tvenne grupper, dels den som uteslutande ägnar sig åt uppbyggelse, religiöst arbete och kyrkliga nyheter, dels den som kan benämnas politisk-religiös.

Den förra innesluter i sitt program uppbyggelse, predikningar, mission, religiösa poem, kyrkliga nyheter och meddelanden, afdelningar för hem och ungdom, understundom korta berättelser af kristligt innehåll. Den politisk-religiösa pressen lägger härtill allmänna nyheter, nyheter från Sverige, följetonger och allmännyttiga uppsatser. Af dessa (ej inberäknande årskalendrarna) finner jag de olika samfunden representerade som följer: lutheranerna ett dussintal, missionsvännerna ett sextal, de fria missionsvännerna 2, baptisterna 2, mormonerna 2, metodisterna 2, kongregationalisterna 1, frälsningsarmén 1, adventisterna 1, och 1 är till sin uppgift antimormonistisk.

Intressant vore det att veta, hvilken spridning alla dessa tidningar hafva. Af veckotidningarna hafva 33 besvarat min förfrågan rörande antalet af deras prenumeranter, varierande från 1,000 till 65,000. Hela antalet af abonnenterna på dessa tidningar är 331,940; således belöper sig medeltalet för hvarje särskild tidning till omkring 10,000. Uppgifterna från de öfriga 28 veckotidningarna skulle betydligt föröka slutsumman, under det att medeltalet antagligen något sänktes. Att samtliga prenumeranter på den svensk-amerikanska veckopressen utgöra en armé på minst en half million, synes ofvanstående siffror med säkerhet antyda. Vi hafva här ett slags indicium på den svensk-amerikanska befolkningens storlek.

Sant är ju, att mången familj abonnerar på mer än en tidning; stundom läses dock en tidning i mer än ett hem; säkert är, att antalet svensk-amerikaner måste vara mångdubbelt större än siffran på samtliga prenumeranter.

Af halfmånadsbladen utkomma söndagsskoltidningarna i större upplaga än ofvan angifna medeltal. De tio månadsskrifter, som besvarat min förfrågan, visa ett sammanlagdt prenumerantantal uppgående till 27,250, varierande från 400 till bortemot 7,000, med ett medeltal af 2,725. Årsskrifterna synas, enligt de ofullständiga uppgifter jag mottagit, hafva en ännu större spridning.

En omständighet har nästan förvånat mig. Att de äldre tidningarna nu äro mera omsorgsfullt redigerade, än i början var fallet, kunde man naturligen vänta; men mig synes ock, att den svenska, som nu skrifves i tidningarna, är ledigare och visar mera rykt, ej blott till innehållet, utan äfven till formen, än de första decennierna uppvisade, och detta fastän ett växande antal af redaktörerna äro fostrade, om ej födda här i landet.

De politiska veckotidningarnas innehåll angifves nästan typiskt, då en redaktör skrifver: "Veckans viktigaste händelser omfatta en tolftedel af tidningens utrymme; Sverigenyheter ungefär två tolftedelar; skönlitteratur två tolftedelar; redaktionsartiklar ungefär en tolftedel; svenskarna i Amerika en tolftedel; in- och utrikes notiser, börsunderrättelser, vetenskapligt hvarjehanda, bref från allmänheten, etc., tillsammans två tolftedelar; lokala nyheter en tolftedel; annonser två tolftedelar."

I jämförelse både med de amerikanska och de svenska veckotidningarna innehålla de svensk-amerikanska mycken läsning och gifva blott litet utrymme åt annonser, ty i månget svenskt-amerikanskt hem får tidningen intaga de svenska böckernas plats. Nyheterna om svenskarna i Amerika under rubriken *Vårt Folk, Svensk-Amerika, Nordbor i Amerika* etc.,

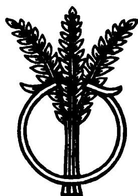
hålla de olika centra "en rapport" med hvarandra. I alla dessa tidningar ägnas en hel sida, ofta bortemot två, åt nyheter från fäderneslandet. Där får läsaren oftast en utmärkt öfverblick öfver händelsernas gång i Sverige. Då jag vistades i Uppsala, brukade jag just för denna allmänna *öfversikts* skull läsa de svenska nyheterna i min svensk-amerikanska tidning, och det fastän de voro fyra veckor gamla. Kunskapen om och kärleken till fäderneslandet hålles äfven på detta sätt frisk och lefvande i svensk-amerikanens medvetande.

Då jag själf aldrig läser någon följetong, hade jag fått för mig att denna del, som finnes i hvarje tidning utom de kyrkliga, ej mycket gouterades af publiken. Emellertid har jag nu å ämbetets vägnar gjort några förfrågningar och finner då, att läsekretsen fordrar, att denna del ej får utelämnas, och jag har låtit berätta mig, att mången anser följetongen som tidningens viktigaste afdelning. Hvad läses då i följetongs-afdelningen? Här möta oss välbekanta namn från Sverige och andra länder. Af J—n Brn finna vi *Vålnaden på Tyresö* och *Unga Frun på Kämpehög* i två tidningar; Starbäcks namn har alltid funnits i den svensk-amerikanska följetongsafdelningen och nu läses där hans *Engelbrekt Engelbrektson;* vid hans sida kommer instöflandes *Karl XII:s Drabant;* Cederborg's *Den siste Snapphanen* saknas icke heller; Styrbjörn representeras af *Mälarbruden* och J. Bruns *Näktergalen* låter höra sig i tre tidningar; Rydbergs *Den siste Athenaren* och *Singoalla* föra läsaren in i ren och hög luft; *Ödets lek* af Herman Bjursten är åter på tapeten; Elsters *Farliga Karlar* införas i den svenska dräkt Geijerstam gifvit dem; Hugo Wickströms *Sådan var vägen* är med i sällskapet, medan Topelius berättar sin *Sägner i Dimman.* Af icke-svenska författare möta vi Dumas *Grefven af Montechristo* i tre tidningar, *Den Flygande Holländaren* af Marryat, *Äfventyraren* af Eugene Sue, *En nihilist* af Stepniak, etc. Många andra kunde nämnas, men dessa må tjäna som exempel.

Skönlitteratur, som är originell, författad af svensk-amerikaner, torde nu oftast förekomma i de månatliga tidskrifterna och årskalendrarna. Veckotidningarna var dock denna diktnings ursprungliga hemort; där växte först den späda plantan af svensk-amerikansk litteratur fram, och allt fortfarande innehåller denna press alster af denna litteratur. Svensk-amerikaner hafva redan gjort en varaktig insats på detta område, mera hoppas vi framtiden skall skänka oss.

Svårligen kunna vi öfverskatta det inflytande, som den svensk-amerikanska pressen utöfvat på våra landsmäns sociala, religiösa, sedliga och intellektuella lif. Då man läser igenom listan på dem, som stått och stå i spetsen för denna press, möta vi namn, som äga den största betydelse för vårt folk.

Hvad är denna press' framtid? Liksom jag ej skrifvit denna press' förflutna historia, vågar jag ej inlåta mig på några profetior med afseende på framtiden. Att den kommer att frodas längre än de fleste tro, därom är jag öfvertygad. Alla tidningarna svara mig, att prenumerantlistan ökas. Ännu har denna press ett stort och ansvarsfullt värf att utföra. Lefve den!

SVENSK-AMERIKANSK BYGGNADSKONST.

Den nya ev. luth. Ebenezer-kyrkan i San Francisco, Cal.

Till invandraren.

Långt bort från höga norden,
från Svithiods väna strand,
från ängar, berg och strömmar
i älskadt fosterland
du kommit hit att söka
dig eget hem och hus,
att bryta dig en bana
så lofvande och ljus.

Hur skönt det är att lyssna
uppå ditt varma tal
om Sveriges vackra bygder,
om blomstersmyckad dal,
om tusen kära ställen,
där du så mången gång
fördrifvit sommarkvällen
med lekar och med sång.

Med hopp och ljuf förbidan
du skådar nu framåt;
du känner ej hvad tiden
må hopa på din stråt.

Det enda, som du äger,
är mod i ärlig barm,
förtröstan uppå Herren
och kraft i senig arm.

Välkommen, kära främling,
vi bjuda dig vår hand:
blif framgångsrik och lycklig
i detta nya land!
I hvarje ärlig sträfvan
må du belöning få:
i striden för det rätta
käckt uti ledet stå!

Var from och verka tåligt
för högt och ädelt mål:
haf glädje uti hjärtat
och uti viljan stål!
I ljusa dar och mörka
förblif det sannas tolk
samt älska högt och troget
ditt svenska namn och folk!

Karl Kraft.

Senhöst.

Glesa, små gula blad
hänga
på dufna grenar,
klänga
på murens stenar.

Sparfven i kyligt bad
doppar
det gråa dunet,
hoppar
i kapp med fjunet.

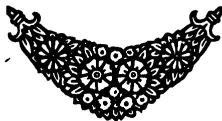
Molnet far raskt åstad,
gömmer
de blåa fläckar,
tömmer
sitt regn i bäckar.

Sol öfver land och stad
lyser
ju likt i våras,
myser,
fast töcknet tåras.

Slockna i tallös rad
strimmor,
när sorlen tiga,
dimmor
ur hafvet stiga.

Hviner, där trasten kvad,
ilen
kring lund och vatten.
Milen
är lång i natten.

Mauritz Stolpe.

DÖDSRUNOR

öfver mera bemärkta svensk-amerikaner, hvilka under det senaste året aflidit.

Dödsrunor.

A. Schön.

H. BEIJERLIEB.

I Brockton, Mass., afled den 24 juli 1903 f. d. löjtnanten vid Norra skånska infanteriregementet, Helidor Beijerlieb, 60 år gammal. Han hade på mer än ett slagfält sett döden i hvitögat och innehade utmärkelse för visad tapperhet.

Löjtnant B., som var född i Visby 1842 och son till bagaren A. P. Beijerlieb och hans maka, född Ruthberg, blef efter genomgången kurs vid Karlberg underlöjtnant 1863 vid Norra skånska infanteriregementet. Han deltog jämte flera andra gotlänningar i dansk-tyska kriget 1863—1864 och dekorerades med dannebrogskorset. Sedan deltog han äfven i fransk-tyska kriget 1870—1871. Han vistades, när kriget utbröt, utrikes. Han ingick då i fransk krigstjänst, erhöll afsked från sin officersbeställning i svenka armén och deltog i det energiska försvaret, tills han efter flera dagars blodiga strider vid Orléans blef tillfångatagen och förd till Munchen. Tack vare den omständigheten att kommendantens maka var svenska, bereddes honom väsentlig lindring i fångenskapen, och efter en tid utväxlades han samt följde vid freden de till Algier aftågande trupperna. Då han sedermera återkom till fosterlandet, fattade han beslut att bosätta sig i Förenta staterna, erhöll här plats på ett större handelskontor och dref sedan flera år tillbaka egna affärer.

Han hade dock icke helt och hållet öfvergifvit krigaryrket, utan var äfven anställd som kapten vid ett af Massachusetts milisregementen. Gift 1883, men änkling sedan 10 år tillbaka, sörjes löjtnant B. närmast af två minderåriga barn, en son och en dotter, samt af en i Visby bosatt syster, änkefru Laura Sillén.

Löjtnant B. var rättfram och sympatisk till sitt väsen och förvärfvade öfverallt dit han kom många vänner.

NILLA ANDERSON.

Denna kvinna var en svensk amerikansk nybyggarekvinna, som härute framlefde sin bästa ålder under arbete, mödor och försakelser, under oaflåtlig sträfvan för andra, blott sällan ägande tid att tänka på sig själf och sin egen bekvämlighet. Hon var en af dem, som gjort vårt Svensk-Amerika till hvad det är. Utan henne och hennes likar hade vår nationalitets i Amerika framgångar på det materiella och andliga området ej varit möjliga. Det är kvinnor sådana som hon, som genom sin kärlek, trohet, hängifvenhet, tålamod och uppoffrande sinnelag gjort sina män starka i det fattiga nybyggarefolkets hårda kamp för bröd och hem, för kunskap och bildning, för bevarandet af kristen tro midt i den dem omgifvande materialismen. Och det är på kvinnor, hvilka i likhet med henne födt och fostrat söner till dugande ansedda medlemmar af stat och kyrka, som vårt adoptivlands framtida bestånd och lycka bero. Heder åt nybyggaretidens kvinna, sådan hon framstår för oss i halländskan Nilla Anderson!

Sven Anderson och hans hustru Nilla, född Jepson, från Knäred i Halland, hade ämnat flytta till Australien på 1850-talet, men begåfvo sig i stället till Amerika 1853. Resan företogs med segelfartyg från Göteborg till Boston och drog en tid af sju veckor, under hvilka dricksvattnet surnade och maten tröt. I en storm, som varade i två dygn, höll den till följd af rullningen lossnade järnlasten på att skafva hål på fartygets sidor, och passagerare och besättning voro sålunda nära att omkomma midt på oceanen.

Familjen fortsatte resan från Boston till Chicago och därifrån till Sheffield, Ill., järnvägens dåvarande ändpunkt. Här var A. med om att tröska säd på svenskt vis med slaga, enär inga tröskmaskiner funnos. Efter en tids vistelse i Sheffield reste familjen med hästskjuts till Mississippi-floden och så med ångbåt utför denna till Rock Island. Vid landstigningen därstädes blefvo makarna bestulna på sina penningar och värdesaker och stodo sålunda utfattiga på jordiska ägodelar, men rika på tro och hopp. Dessutom hade de ju sina tre raska gossar, Carl, Johannes och Anders, vid hvilka många framtidsförhoppningar knötos. Medan "mor Nilla" stod där vid ångbåtens tilläggningsplats i Rock Island och, som naturligt var, grämde sig öfver förlusten af

deras redbara egendom, kommo tre svenska tjänsteflickor ned ifrån det då ännu obetydliga stadssamhället för att tillse immigranterna. Dessa undfägnades af de tre landsmaninnorna på bästa sätt, hvilket i sin mån bidrog att trösta dem öfver förlusten.

Moline, då ännu litet och oansenligt, blef familjens första hemvist. Här bodde den hos en metodist vid namn Ola Bengtson, hvilken bjöd till att värfva densamma för sitt samfund, dock utan att lyckas, enär hallänningen Anderson och hans maka voro rotfasta lutheraner.

Till en början sysselsatte sig A. med järnvägsarbete, men sedan entreprenören en vacker dag rymt med arbetarnas innestående aflöning, återvände A., med $5 som hela betalningen för flera månaders ansträngande arbete, till Moline och fick här anställning vid S. W. Wheelocks pappersbruk, där han snart blef förman för en afdelning. Härifrån flyttade han jämte familj till Spoon Timber, Knox county, Ill., 50 mil söder om Moline, och köpte här 40 acres kolförande jord. Men kollagret befanns vara tunt och så blef äfven A:s plånbok. Efter sex års vistelse i Spoon Timber återvände familjen till Moline 1862, hvarefter den på våren följande år flyttade till Paxton, Ill., dit Augustana College och Teologiska Seminarium det året förlades från Chicago. Fyra mil öster om Paxton arrenderade A. en farm af dr Hasselquist. Farmarna i Paxton bytte den tiden flitigt om ägare, och som A. saknade medel att köpa egen sådan för, måste han ofta flytta. Efter tre års tid bosatte sig familjen i Camden, söder om Rock Island, hvarifrån den 1869 flyttade till Eddyville, Ia., och senare till Bergholm (Munterville) i samma stat.

Under alla dessa flyttningar och sträfvanden att erhålla ett bättre lefvebröd hade han ett ovärderligt stöd i sin trogna maka, som förvisso gjorde hvad på henne ankom och litet till för familjens fortkomst. Men det oaktadt hade den verksamma och varmhjärtade gumman tid öfrig för deltagande i församlingsarbetet, för hvilket hon särdeles lifligt intresserade sig. Men än längre, till samfundet som ett helt, sträckte sig hennes liksom mannens intresse, och för dess väl och utveckling sträfvade de efter bästa förmåga. Enskildt sökte de genom läsning af goda böcker erhålla uppbyggelse och öka sitt vetande. Deras hem var gästfritt. Det var med den största glädje makarna under nybyggaretiden mottogo och undfägnade män, sådana som ban-

brytarne L. P. Esbjörn, T. N. Hasselquist, O. C. T. Andrén, M. F. Håkanson m. fl. och sedermera de pastorer och lärare, som kommo på längre eller kortare besök.

Makarna tillbringade sina sista år hos sin son Josef i Gowrie, Ia., och här afled Sven Anderson den 10 oktober 1899 i en ålder af 79 år. Jämnt på dagen fyra år senare eller den 10 oktober 1903 afsomnade hans maka i den höga åldern af 85 år.

Af deras nio söner och två döttrar afledo fyra söner och en dotter i späda år. Sonen Anders, handlande i Moline, drunknade i Mississippi-floden 1872. Dottern Nellie afled i prästgården i Des Moines, Ia., 1880. Sonen Theodor, den yngste, afreste från Gowrie 1899 mot Minnesota för att skaffa sig eget hem, men försvann här i okända öden. Sonen Carl är affärsman i San Francisco, Cal., Johannes är framstående prästman inom Augustana-synoden och Josef är landtbrukare i Gowrie, Ia. Samtliga bära de tillnamnet Telleen.

E. O. NATHORST.

Bland landsmän, hvilka i sydstaterna gjort det svenska namnet aktadt, var E. O. Nathorst, f. d. superintendent vid Tennessee Coal, Iron & Railroad Company. Han afled i Tracy City, Tenn., i början af januari 1904 i en ålder af 67 år.

Einar Osvald Nathorst var född i Stockholm den 22 maj 1836 och yngste son bland sexton syskon till den framstående jordbruksmannen, sekreteraren i landtbruksakademien J. T. Nathorst. Redan vid unga år kom Osvald Nathorst till Amerika med segelfartyg. Efter att de första åren af sin Amerika-vistelse hafva haft olika sysselsättningar fick han 1858 anställning hos en bokhandlare i Nashville, där han kvarstannade till 1865, då han flyttade uppåt bergen till närheten af Tracy City. Då Tennessee Coal Co. 1866 ingick som delägare i grufaffärerna här uppe, anställdes Nathorst i detta bolags tjänst såsom förste bokförare, hvilken plats han innehade från 1868 till 1882, då han blef superintendent för Tracy City Division af detta bolag, hvilken befattning han innehade i 21 år, tills han den 1 juli 1903 därifrån afgick, efter att hafva skött denna befattning till heder både för sig själf och bolaget. Han kunde, enligt ortstidningarna, vara stolt öfver att under mer än 35 år hafva tjänat i samma bolag, och när han afgick från sin befattning, fick han många bevis på sympati och högaktning, icke endast af sina medintressenter, utan äfven af alla, som kände honom.

Utom sin befattning som superintendent var han allmänt anlitad i alla stadens kommunala uppdrag, chef för stadens första bank, samt en hel mängd filantropiska företag, synnerligast skolornas utveckling, hvarför han mycket intresserade sig. Tracy City har hufvudsakligen honom att tacka för sin utveckling.

Sedan han afgått från sin befattning såsom superintendent, tog en längre tärande sjukdom så öfverhand, att han några månader därefter afled. Han efterlämnar änka, med hvilken han varit gift i 45 år, till börden tyska, och gjorde de sin första bekantskap, då de på samma fartyg reste ut till Amerika.

I Sverige sörjes han närmast af två bröder och fyra systrar, hvilka alla öfverskridit sjuttioålderstalet.

NILLA ANDERSON.

ERNEST YOUNGGREN.

PAUL ROMARE.

M:ME ELEONORE PETRELLI.

JOHN LANDBERG.

Vår i vida kretsar kände och afhållne landsman John Landberg, poliskapten vid sydsidans polisstation i Minneapolis, Minn., afled den 7 januari 1904 i sitt hem i nämnda stad af hjärtförlamning.

John Landberg föddes den 21 augusti 1845 i Norrköping. Efter att ha genomgått högre elementarläroverket därstädes, studerade han vid tekniska skolan i samma stad under tre års tid i afsikt att blifva civilingeniör. År 1864 ingick han som frivillig på dansk sida i kriget mot Tyskland. Här deltog han i flera bataljer.

Efter krigets slut utvandrade han 1866 till Amerika och kom till Quebec, Canada, där han i ett par år var anställd som tolk vid Grand Trunk-banans station. Därpå reste han till Minnesota och var under åren 1868—1869 anställd i klädesaffär i St Paul, flyttade 1870 till Minneapolis, där han ägnade sig åt handel, och bosatte sig 1876 i Stevens county i samma stat.

Sistnämnda år valdes han till sheriff i det distrikt, som omfattar Stevens, Big Stone och Traverse counties, hvilket ämbete han innehade i fyra år. Under borgmästare Ames' styrelse åren 1886—87 tjänstgjorde Landberg som biträdande polismästare i Minneapolis, valdes 1888 af statens demokratiska central-kommitté till dess sekreterare för en tid af två år, efter hvilkas förlopp han blef bokhållare och biträde åt sheriff P. P. Swensen. Då den senare frånträdde sheriffssysslan, fick Landberg anställning som inspekterande reseombud för Pabst Brewing Company i Milwaukee, och år 1899 öfvertog han posten som föreståndare för samma bolags filial i Minneapolis.

Den 7 januari 1901 blef han af borgmästare Ames utnämnd till poliskapten och öfvertog ledningen vid sydsidans station. Då stadsfullmäktiges ordförande, mr Jones, öfvertog borgmästarebefattningen under slutet af Ames' senare tjänstetermin, anmodades Landberg om att taga afsked, hvilket han också gjorde; men han återinsattes i ämbetet omedelbart efter det mr Haynes tillträdt borgmästarebefattningen.

Denna syssla behöll han sedan till sin död.

AUGUST ANDERSON.

Icke så få svensk-amerikaner hafva hedrats med inval i sina respektiva staters lagstiftande församlingar, och i regeln hafva de nitiskt och samvetsgrant skött sina senators- eller representantbefattningar. Sällan eller aldrig hör man talas om att en svensk-amerikansk legislaturmedlem är en "boodler" eller mutkolf.

En af dessa hederliga och aktningsvärda svensk-amerikanska lagstiftare var August Anderson, som den 22 januari 1904 afled i Stratford, Ia., efter en flera månader lång sjukdom.

Anderson föddes i Mörlunda, Småland, den 13 november 1836. Han emigrerade till Amerika 1854 och bosatte sig då i Burlington, Ia., men flyttade snart till Webster county, Ia., där han var bosatt till 1862, då han flyttade till Hamilton county, där han förblef bosatt till sin död.

Han var medlem af Iowas 21:sta och 22:dra legislaturer, därvid representerande Hamilton county, och gjorde sig under denna sin tjänstetid som lagstiftare särskildt bemärkt för sin redbarhet och rättrådighet. Under en tid af 20 år var han en af de ledande personligheterna i sin orts politiska lif.

År 1892 valdes han till direktör i Stratford State Bank, hvilken befattning han till sin död innehade.

ERNEST YOUNGGREN.

Denne landsman var en af veteranerna inom boktryckeriyrket i Svensk-Amerika och förtjänar fördenskull en enkel minnesruna. I ej mindre än 33 års tid tjänstgjorde han med aldrig sviktande plikttrohet å *Hemlandets* och det en lång tid med denna tidning förenade bokförlagets officin samt kvarstod vid tidningen, sedan denna i början af 1890-talet bytte om ägare och bokförläggare- och boktryckerirörelsen nedlades. Endast tilltagande sjuklighet förmådde honom att afgå från den post, han i så många år med heder beklädt.

Ernest Harald Mathias Younggren födes den 10 september 1346 i Nottebäck, Småland, och tillbragte sin barndom på åtskilliga af landskapets större herregårdar, där fadern konditionerade som trädgårdsmästare. Vid 15 års ålder reste han 1861 till Stockholm, där han inskrefs i lära hos boktryckare Axel Cedergren. Efter en femårig lärotid hos denne var han under en kort tid anställd hos boktryckaren Westrell, arbetade därpå ett år vid tryckeri i Hernösand och kom så åter till Stockholm, hvarest han erhöll anställning på Beckmanska boktryckeriet. Här kvarstannade han till 1870, då han reste till Amerika.

Efter att ett par månader hafva försökt sig på jordbruk i Galesburgs-trakten fick han anställning som sättare på *Hemlandets* tryckeri. År 1877 blef han tidningens faktor och tjänstgjorde såsom sådan, tills han lämnade *Hemlandet*. Då *Hemlandet* i maj 1897 började uppsättas medelst sättmaskin, blef hr Younggren dennas ägare. Vid årsskiftet 1903—04 sålde han sättmaskinen till hr Gust. B. Lindeskog och drog sig tillbaka från arbetet för att njuta en efterlängtad hvila. Hans hälsa, som aldrig varit stark, försämrades under det sista året alltmer, och i början af 1904 blef det för hans närmaste tydligt, att han ej hade lång tid kvar att lefva. Den 8 februari inslumrade han stilla i döden.

I stiftandet af den nu så blomstrande byggnads- och låneföreningen Skandia i Chicago tog han en verksam del och valdes

1891 till dess kassör, en befattning, till hvilken han tvenne gånger omvaldes.

Sedan den 10 maj 1873 i lyckligt äktenskap förenad med Sophia Holm från Mönsterås sörjes han närmast af henne samt af tvenne systrar.

PAUL ROMARE.

Den 8 februari 1904 afled i Atlanta, Ga., vid 75 års ålder en af denna stads mest bemärkta män, presidenten i Atlanta National Bank, Paul Romare. Med honom bortgick en svenskfödd man, som efter skiftande öden i yngre dagar arbetat sig fram till en ansedd och ledande ställning i sitt nya hemland, särskildt inom dess finansvärld, och som vid sin död efterlämnade ett aktadt namn och minnet af en lika dugande som varmhjärtad personlighet.

Det var som ung sjöman han kom till Amerika. Född i Torekov, Skåne, och tillhörande en gammal sjömanssläkt där skulle han naturligtvis också bli sjöman. Det var snart sagdt den enda lefnadsbana, som vid denna tiden på det lilla fiskläget stod en ung man till buds. Han var ej mer än 14 år gammal, då han gjorde sin första sjöresa som kajutvakt på ett skepp, där befälet fördes af hans far. Men han skulle ej i likhet med far och bröder sluta som kofferdikapten i svenska handelsflottan; omständigheterna förde honom in på en annan lefnadsväg. På en resa några år senare med ett fartyg från hembygden, hvars befälhafvare lär hafva varit ovanligt hård och illa behandlat den unge Romare, lämnade han i New York fartyget. Det blef en vändpunkt i hans lif. Han stannade kvar i Amerika, gjorde visserligen ännu några kortare sjöresor, men öfvergaf snart sjölifvet på allvar för att söka sin utkomst på land. Att han här hade att kämpa med svårigheter och fick försöka sig på litet af hvarje, är lätt att förstå.

Det är först år 1854, som han kommer in på den bana, där han sedan nedlade sitt lifs arbete. Han erhöll då anställning vid en bank i Chester. Här gjorde sig snart hans begåfning och förmåga gällande, och då efter inbördeskrigets slut en af delägarna i Chester-banken grundade en ny bankaffär i Atlanta, blef R. en af dess första tjänstemän. Åt utvecklingen och framgången af Atlanta National Bank, i hvars grundande han deltog och som hvars chef han slutade, ägnade han hela sitt intresse, sin förmåga och sina krafter. Under hans kloka och insiktsfulla ledning har banken tillvunnit sig stort förtroende och anses för närvarande som en af de solidaste i Sydstaterna.

R. var sedan 1863 gift med Lucy Fisher, tillhörande en af söderns äldsta familjer, och efterlämnar flera barn.

En amerikansk tidning i Atlanta gifver honom följande vackra eftermäle:

"Han var '*a man of men.*' Vi tänka icke blott på honom, sådan han framträdde i det offentliga lifvet, mannen med den skarpa blicken för människor och förhållanden, den enastående framgången af allt, som han lade handen vid, utan vi tänka än mera på hans rena, oförvitliga karaktär, hans oförfärade sanningskärlek, hans varma hjärta, hans anspråkslöshet och hans sällsynta hänsynsfullhet mot andra."

ELEONORE PETRELLI.

Få svenska kvinnor torde hafva haft en så växlande lefnadsbana som sångerskan m:me Eleonore Petrelli. På mödernet härstammande från en af Sveriges förnämligare grefliga ätter och besläktad med dess högadel, af en gifmild natur utrustad med ovanlig fägring i förening med stora musikaliska anlag samt undfående en vårdad uppfostran tycktes hon vara ämnad för ett lif af idel ljus och lycka. Men hennes mognare år höllo ej hvad barndomsåren lofvade. Utkommen i världen utsattes hon för dess lockelser, och dessa kunde hon ej motstå. Denna svaghet i karaktären blef skulden till hennes lifsväxlingar. Väl steg hon för en kort tid till den jordiska lyckans solbeglänsta höjder, men endast för att snart åter befinna sig i motgångarnas och de små villkorens skumma dalar. Här fick hon under hela sin återstående lefnad dväljas under ständiga, men fåfänga försök att åter komma upp, och i dessa dalars djupa skugga fick hon ock slutligen sin graf. En tröst för henne själf var måhända, att hennes lefnadssaga ej saknade smått romantiska drag.

Eleonore Louise Marianne Wigström — så lydde hennes flicknamn — föddes i Simtuna socken i Upland år 1835. Hennes föräldrar voro kaptenen vid Helsinge regemente Carl Gustaf Wigström — enligt samtida soldaters vittnesbörd en riktig "exercisdjäfvul" — och hans maka grefvinnan Louise von Schwerin, en dotter till den framstående politikern och finansieren, prosten i Sala, grefve F. B. von Schwerin, sjunde barnet i dennes äktenskap med den undersköna Louise af Petersens, till hvilken drottning Lovisa Ulrika, då Louise år 1781 som 15-årig presenterades vid hofvet, skall hafva utropat: "O, hvad ni är skön, min fröken!" Föremålet för denna biografi var sålunda systerdotter till den af Runeberg besjungne unge hjälten vid Oravais, underlöjtnanten vid Svea artilleri, Wilhelm von Schwerin. Hon var på mödernet befryndad med flera af Sveriges högaristokratiska ätter, såsom Hallenborg, Hamilton, von Schwerin, Ehrensvärd, Thott, Sparre af Söfdeborg, Peyron, Gyllenstierna, Stenbock, Kurck samt den ansedda göteborgssläkten Ekman m. fl.

Redan i helt unga år blef Eleonore faderlös, och modern bosatte sig då i Stockholm. Här erhöll dottern en mycket vårdad

uppfostran, särskildt i musikaliskt afseende. Men så visade hon också ovanliga musikaliska anlag, liksom hon uppväxte till en bländande skönhet. Första gången hon uppträdde offentligt var vid ett societetsspektakel i början af 1850-talet, då "Figaros bröllop" gafs, delvis af amatörer. Under ett spelår, 1856—57, var Leonore Wigström aktriselev vid Kongl. operan och uppträdde i flera smärre partier, bl. a. i "Kung Carls jakt." Hon åtnjöt därvid ett för en ung elev den tiden ganska stort gage, nämligen 900 rdr per år.

Hennes sceniska bana tedde sig ljus och blomsterströdd, då på en gång hennes öde vände sig. Till största öfverraskning för sina vänner gifte sig nämligen den unga, sköna, ståtliga och talangfulla Leonore Wigström med en liten obetydlig och ful herre vid namn Victor Planckh, utan förmögenhet, tjänst eller syssla, men med den själftagna titeln af notarie. Detta var allt, hvad *han* medförde i boet, och hennes tillskott utgjordes endast af hennes skönhet och musikaliska talanger. Det var också uteslutande till dessa talanger, det unga paret blef hänvisadt för sin existens. Fru Planckh tog på våren 1858 anställning som gäst vid gubben Elffors skådespelaresällskap och tjusade genom sin skönhet och sin vackra konstnärliga sång först publiken i Göteborg och sedan i flera landsortsstäder. Under denna turné uppträdde hon endast som Hulda i Kayers sångspel "Donaunymfen" samt som Preciosa, hvarjämte hon mellan akterna uppträdde med större sångpartier ur operor. Öfverallt väckte hon, som sagdt, förtjusning och var i sitt enskilda lif utan tadel samt väl ansedd.

Men så vände sig ännu en gång plötsligt hennes öde. Tillika med sin man hade hon åtföljt Delands trupp till Finland och här, i Viborg, gjorde hon en bekantskap, som med ens totalt förändrade hennes lefnadsförhållanden. En ryss vid namn Petroff med titeln kollegialråd och med en efter svenska förhållanden mycket stor förmögenhet fick se henne, fattade en lidelsefull kärlek till den vackra svenskan och gaf sig ej, förrän han fått henne till hustru, dock först efter det skilsmässa i vederbörlig ordning ägt rum mellan henne och Victor Planckh. Det uppgifves med anspråk på tillförlitlighet, att denne erhöll af Petroff en summa af 20,000 rdr för att han skulle hålla sig undan ett år, så att ett giltigt skäl till skilsmässa skulle kunna förebäras. Dessa penningar blefvo dock för Planckh en klen tröst och en ringa ersätt-

ning för hans sköflade lefnadslycka, ty de gingo lika fort som de kommit. Efter att i flera år hafva i Stockholm frestat en fattig obetydlig litteratörs bekymmersfulla tillvaro bar han i oktober 1877 hand på sig själf. Redan dessförinnan hade emellertid hans frånskilda och omgifta maka fått dyrt umgälla, att hon öfvergaf honom och gifte sig med en annan.

Kort efter sitt giftermål började Petroff och hans fru resa i utlandet, hvarunder hon fortsatte sina musikaliska studier för Lamperti i Milano, för fru Viardot-Garcia i Paris och uppträdde till och med på ett par italienska scener och detta med stor framgång. Hon tog äfven lektioner för Guiditta Pasta å dennes villa vid Como-sjön, men dessa afbrötos snart genom Pastas iråkade sinnessjukdom.

Om hennes vidare öden berättar den framstående svenska minnestecknaren Birger Schöldström följande:

"Sedan Petroffs återflyttat till Petersburg, blefvo deras salonger i flera år en samlingsplats för musikaliska och litterära storheter. Leonore fortsatte sina studier i sångens konst, numera dels för den utmärkta lärarinnan fru Henriette Nissen-Saloman, dels Felice Ranconi. Någon gång lät hon äfven i den ryska hufvudstaden offentligen höra sig jämte konstnärer af sådan rang som Wilma Neruda, Rubinstein och Alexander Dreyschock; den sistnämnda har tillägnat det enda häfte sånger, han från trycket utgifvit, Eleonore Petroff.

Men makarna kunde ej sammanhålla förmögenheten. Hon, snäll och öfverdrifvet godhjärtad, var opraktisk och oförståndig, och han drack, efter ryssens sedvana, drack allt värre och värre och dog så en dag med champagnebuteljen i hand. Detta var 1869. Förmögenheten, redan mycket reducerad, sammansmälte nu genom bedrägerier af förvaltare till ett intet. Fru Petroff grep åter på allvar till sångens konst och genomreste Ryssland, Kurland, Estland, Tyskland och Polen under flitigt konserterande. På så sätt uppehöll hon i flera år sig och enda barnet, en dotter, hvars fader Petroff var. Hon kallade sig under detta konserterande och allt framgent Petrelli. Äfven Sverige besökte mor och dotter i medlet af 1870-talet och gåfvo flera konserter å badorter vid västkusten.

Sedan dottern 1883 eller 84 gift sig med en rysk officer, Andreieff, numera öfverste och deltagande i rysk-japanska kriget, återvände Leonore Petrelli 1886 till Stockholm, där hon sökte

gifva lektioner i sång äfvensom i språk — hon var nämligen kunnig i ej mindre än 5 @ 6 europeiska tungomål; men försöken slogo ej fördelaktigt ut. Hon flyttade så till en nära släkting i Örebro för att sköta hushållet för denne. Hon var dock för flaxig för att trifvas i en småstad och i mera ordnade förhållanden och återvände därför till Stockholm. Här blef den ännu vid ett par och femtio år vackra och intagande kvinnan närmare bekant med journalisten Per Lärka, och paret begaf sig till Amerika att där söka större lycka än som kunde vinnas hemma."

Det var på hösten 1887 de ankommo till Amerika, och med Lärka som impressario började m:me Petrelli genast gifva konserter. Påföljande år erhöll hon anställning som sånglärarinna vid ett konservatorium i Canada, men hennes vistelse därstädes blef af kort varaktighet. Hon återkom nu till Förenta staterna och slog sig ned som sånglärarinna i Chicago samt lyckades få ett jämförelsevis stort antal elever. Med deras, under hennes ledning, uppnådda färdighet briljerade hon vid uppvisningarna, och vid dessa uppträdde hon äfven gärna själf, oaktadt hennes röst numera förlorat sin forna friskhet och behag. Vid dessa tillfällen i synnerhet kunde man i hennes klädsel och hållning spåra en kvarlefva från hennes glansdagar i Petersburg och på kontinenten på 1860-talet, så elegant och ståtlig var den forna firade opera- och konsertsångerskan.

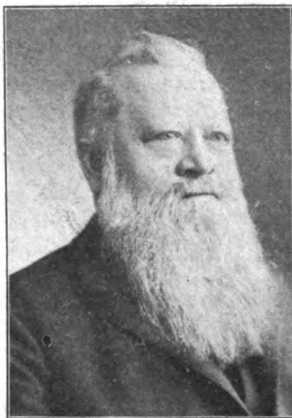
M:me Petrelli lade i Chicago särskildt an på undervisning och utbildning af musikaliska "underbarn", bland hvilka hennes efterlämnade elev Beulah West torde vara det märkligaste. Denna med den härligaste röst utrustade unga flicka upptogs såsom helt liten af m:me Petrelli som elev och gjorde under hennes ledning stora framsteg samt lofvar att om några år blifva en sångerska af rang.

Trots det understöd hon lär hafva åtnjutit från sin dotter i Ryssland, hade m:me Petrelli mot slutet af sin lefnad att tidtals dragas med ekonomiska bekymmer. Från de lidanden, som tilltagande fattigdom och ålderdom i förening skulle hafva medfört, förskonades hon genom en hastig död till följd af hjärtslag söndagsmorgonen den 21 februari 1904. Dödsfallet inträffade å National Hotel, 28 E. Van Buren street i Chicago, där hon under sin sista tid hade sin bostad.

Om hennes jordafärd kan sägas, hvad Runeberg säger om Munters begrafning:

LAWRENCE HESSELROTH.

C. J. STRÖMBERG.

A. F. LÖFVANDER.

OTTO PALLIN.

"Stor var eljest icke hopen
honom (henne) följde i det sista — —"
— — — — — — — — — — — — —

Sju personer utgjorde hela begrafningsföljet, då hennes jordiska kvarlefvor den 26 februari nedmyllades å Oak Hill begrafningsplats. Dessa voro den gamle skådespelaren och litteratören Albert Alberg, en hr Nyberg från Lake View, "underbarnet" Beulah West och hennes mor, en f. d. elev vid namn Elsie Fleschauer, aktören Henry Law och pastorn vid svenska missionsförsamlingen i Englewood Nyrén, hvilken förrättade jordfästningen.

Så slutade en lefnadssaga, hvilken mer än de flestas var rik på växlingar.

LAWRENCE HESSELROTH.

Med apotekaren Lawrence Hesselroth, som den 29 februari 1904 afled, bortgick en af Chicagos mest kända och aktade svensk-amerikaner. Både inom och utom sin profession förvärfvade han sig på grund af sin redbara, ädla och vänfasta karaktär talrika vänner, som uppriktigt sörja hans bortgång. På grund af sin skicklighet i sitt yrke, parad med stor företagsamhet, blef han tidigt fördelaktigt känd bland svensk-amerikanerna i landets olika stater, och "Hesselroths kronmediciner" funno, i synnerhet på 1870- och 80-talen, medan svenska apotek ännu voro sällsynta i Amerika, vägen till nästan hvarje svenskt nybygge i landet. Ganska många äro de svenska provisorer och farmaceuter, som efter att under längre eller kortare tid hafva tjänstgjort på Hesselroths apotek antagits till föreståndare på eller själfva upprättat sådana i andra delar af landet. Bland dessa erinra vi oss för tillfället A. F. Löfvander i Oakland, Neb., F. W. Uhrus i Moline. Ill., och Oscar D. Thorelius i Galesburg, Ill.

Lawrence Elof Fromholt Hesselroth föddes i Bråsäters prästgård i Dalsland den 25 november 1844 och var sålunda vid sitt frånfälle något öfver 59 år gammal. Redan vid tre års ålder förlorade Lawrence sin fader, som var pastor, och tre år senare afled äfven modern. Gossen blef upptagen af sin morbroder, som då var komminister och sedermera blef kyrkoherde i Grafva i Värmland. Af denne erhöll han privat undervisning, ungefär motsvarande fordringarna för inträde i sjätte klassen vid nutida elementarläroverk.

Unge Hesselroth hade emellertid visat särskilda anlag för naturvetenskaperna, hvarför morbrodern sände honom till apotekaren C. W. Weinberg i Åmål. Då denne senare sålde sin affär, erhöll Hesselroth anställning å J. A. Wallins apotek i Falköping, där han stannade till på nyåret 1864, då han aflade pharmacie studiosiexamen och blef provisor.

Samma år utvandrade han till Amerika och anlände på sommaren till New York, där han dock på grund af sin obekantskap med engelska språket ej kunde finna anställning i sitt yrke. hvadan han beslöt att ingå vid amerikanska flottan. Ombord å pansarbåten "Kenwood", tillhörande Mississippi-eskadern,

tjänstgjorde han sedan som apotekare, och ofta äfven som läkare, till inbördeskrigets slut, då han begaf sig till Chicago. Senare vistades han i Rockford, Ill., St Paul och Red Wing, Minn., på det sistnämnda stället i tre års tid, på alla tre ställena tjänstgörande som provisor.

År 1869 återkom han till Chicago och antog anställning hos en norsk apotekare å Chicago ave. Efter den stora branden 1871 ingick Hesselroth i januari 1872 kompanjonskap med Carl Weinberg från Åmål och öppnade apoteket Phœnix i n:r 53 E. Chicago ave. Detta var det första svenska apotek i Chicago. År 1879 sålde han detta apotek och öppnade därefter apoteket Kronan i n:r 107 Chicago ave., hvilket han med stor framgång alltsedan dref.

Den aflidne var republikan och har tagit verksam del i politiken. Han intresserade sig äfven mycket för den svenska sången och har tillhört Svenska Glee-klubben i Chicago alltsedan dess organisation.

Han efterlämnar maka, Sofia Mathilda, född Blom, med hvilken han sedan 1871 varit förenad i äktenskap.

NILS P. PETERS.

Bland mera bemärkta landsmän på Stilla hafs-kusten var Nils P. Peters, f. d. Lunda-studenten, sedermera hotellvärden, tidningsmannen och politikern, en. Någon större insats i svensk-amerikanernas offentliga lif gjorde han väl ej, men hans arbete saknade ingalunda sin betydelse för den ort, där han bodde och verkade.

Peters föddes nära Malmö den 11 september 1848, aflade studentexamen i Malmö och inskrefs sedan vid Lunds universitet, där han efter en tid aflade juridisk preliminärexamen. Den unge juristen angreps emellertid af Amerika-feber och lämnade Sverige 1886. Efter en kort tids vistelse i Chicago begaf han sig till Stilla hafs-kusten och nedslog sina bopålar i Seattle, Wash.

Här ägnade han sig till en början åt hotellrörelse och gjorde ytterst goda affärer. När en förhärjande eldsvåda år 1889 förstörde största delen af den dåvarande staden, var Peters en af de många, som förlorade nästan allt hvad de ägde. Han tappade emellertid ej modet. Snart öppnade han en större cigarraffär samt redigerade och utgaf, samtidigt med det han skötte affären, tvenne veckotidningar på engelska språket: *The Hot Boy* och *Moran Police Gazette*, hvilka på grund af sina af en bitande satir utmärkta uppsatser ådrogo sig stor uppmärksamhet. Sedermera öfvertog Peters redaktörskapet för tidningen *Vestra Posten* i Seattle och blef delägare i densamma. Under denna tid beklädde han äfven åtskilliga offentliga sysslor. Sålunda var han "deputy assessor" samt biträde vid countydomstolen i Seattle.

När de stora guldfynden gjordes i Alaska i senare hälften af 1890-talet, var Peters en af dem, som af dessa läto locka sig att lämna sina sysselsättningar för att söka få något med af den gula metallen, och begaf sig 1898 till guldfälten däruppe. Svag till hälsan kunde han ej uthärda de svåra försakelser, som voro förenade med guldgräfvarelifvet, och efter en treårig fruktlös vistelse i Alaska återkom han till Seattle bruten till själ och kropp. Hans af naturen så rediga hufvud visade mer eller mindre tydliga tecken till sinnesförvirring, och det var med sorg hans vänner

erforo hans tillstånd. Sina sista dagar tillbringade han i Tacoma, Wash., och här afled han den 9 mars 1904.

Peters afled som änkeman. Han hade varit gift i Sverige, men hans maka dog tidigt därstädes.

C. J. STRÖMBERG.

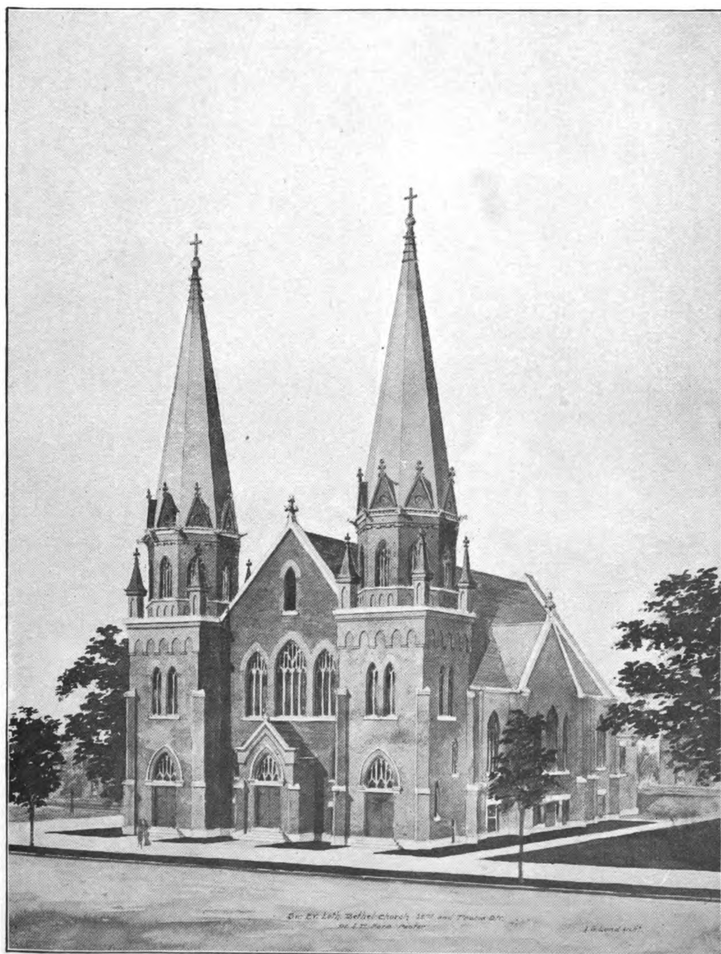
De gamla svensk-amerikanska "settlarnas" leder glesna med hvarje år. Nu har äfven den gamle hedersmannen boktryckaren Charles J. Strömberg i Chicago gått ur tiden. Han afled den 12 mars 1904 i Fairhope, Ala., där han under de sista fyra vintrarna uppehöll sig för att om möjligt erhålla lindring i den svårartade sjukdom, af hvilken han sedan flera år tillbaka led.

S. föddes i Karlshamn den 12 februari 1838. Fadern, Carl Strömberg, var målaremästare. Efter slutad skolgång erhöll sonen plats som elev på apotek, men afbröt denna bana och följde 1854 föräldrarna till Amerika. Familjen bosatte sig först i Westchester, Pa., och därefter i Lisleton, Mo. Härifrån flyttade den 1856 till Chicago, där S. sedan dess oafbrutet vistades. Fadern däremot flyttade på 1870-talet till Chattanooga, Tenn., där han 1877 afled.

Efter att i sju års tid hafva varit anställd hos firman W. B. Keen & Co., ingick S. 1864 i unionsarméns intendenturafdelning och tog efter erhållet afsked anställning hos firman J. M. W. Jones, tillverkare af skrifmaterialier, kontorsböcker, järnvägsbiljetter, blanketter m. m., eller allt som här i Amerika går under benämningen "stationery." S. gjorde här flera uppfinningar och förenklade betydligt produktionsmetoderna, allt till stor vinst för firman. Hans duglighet uppskattades, och han blef snart chef för en af afdelningarna samt därefter kompanjon i firman, hvas tillverkningar uppdrefvos till den grad, att omsättningen uppgick till $1,000,000 om året.

År 1889 bildade han under firma Stromberg, Allen & Co., egen affär i samma bransch och lyckades upparbeta densamma till en af de största i sitt slag i staden.

I synnerhet under de tidigare åren af sin vistelse i Chicago intresserade sig S. mycket för sin nationalitet och deltog i dess utvecklingsarbete. Sålunda var han en tid sällskapet Sveas president och var direktör i det bolag, som på den tiden utgaf tidningen *Svenska Amerikanaren.* Med åren drogos hans intressen dock alltmera öfver till det amerikanska.

SVENSK-AMERIKANSK BYGGNADSKONST.

Den nya ev. luth. Bethel-kyrkan i Englewood, Chicago, Ill.

S. var en hedersman i detta ords sannaste bemärkelse, ädel till karaktären, redbar i affärer, hjälpsam mot behöfvande och välvillig mot alla.

Sedan 1863 i lyckligt äktenskap förenad med Augusta J. Anderson från Ulricehamn sörjes han närmast af henne och en son, Charles J. Strömberg, Jr., sedan flera år medlem af firman.

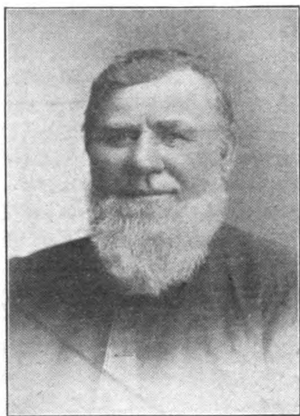

A. J. LÖFVANDER.

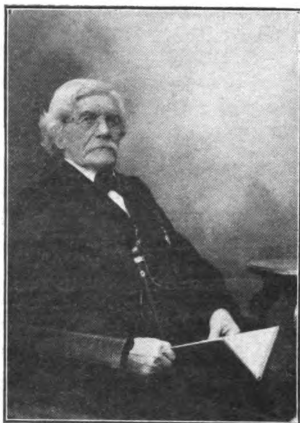
Stor förstämning och sorg väckte i Oakland, Nebr., och kringliggande landsbygd underrättelsen, att svenska apotekaren A. F. Löfvander i nämnda stad den 28 mars 1904 aflidit, efter att några timmar förut hafva träffats af ett slaganfall. Löfvander var ej blott en skicklig och samvetsgrann apotekare och angenäm umgängesmänniska; han var ock frikostig och hjälpsam och nekade aldrig understöd åt hjälpbehöfvande, som hänvände sig till honom. I synnerhet ömmade han för de sjuka och satt ofta hela nätterna igenom vid någon sjukbädd. Han intresserade sig också för svensk-amerikanernas bildningssträfvanden, något hvarom hans gåfvor till ett par af våra läroverk buro vittne.

Löfvander var född den 22 januari 1849 i Falköping, där hans far var diverse- och spannmålshandlare. Vid sex års ålder började han sin skolgång i Göteborg och inskrefs sedermera vid allmänna läroverket i Skara. Han slog in på apotekarebanan och aflade efter föreskrifven tjänstgöring å apotek provisorsexamen i Stockholm 1864. Han tjänstgjorde sedan å apotek i Falköping, Stockholm, Linköping och Uppsala, där han under 11 års tid hade anställning å akademiska apoteket och blef vida bekant i de yngre akademiska kretsarna. Sedan han i början af 80-talet emigrerat hit till landet, tjänstgjorde han å flera ställen. Sålunda hade han bland annat anställning hos den bekante, numera aflidne apotekaren L. Hesselroth i Chicago, på olika ställen i Omaha, Sioux City och Oakland. där han till sist blef egen apotekare för omkring 12 år sedan. I Oakland ingick han äfven 1895 äktenskap med fröken Lavinia Svenson, hvilken jämte en adoptivdotter efterlefver honom.

Löfvander var en ifrig samlare af naturföremål och en skicklig konservator. För några år sedan skänkte han en ansenlig samling däggdjur och fåglar, som han själf anskaffat och uppstoppat, till Luther Academy i Wahoo, Neb., och en liknande samling skänktes sedan till Bethany College i Lindsborg, Kans. Han var äfven en ganska skicklig målare och har målat flera större taflor.

HÅKAN OLSON.

JOHAN LIND.

CHARLES O. ENGSTRÖM.

J. F. ENEBERG.

OTTO PALLIN.

En af Chicagos äldre svensk-amerikanska tidningsmän har under året skördats af den obeveklige liemannen. Det var redaktören vid *Svenska Kuriren*, Otto Pallin, som den 20 maj 1904 afsomnade efter ett långvarigt, men tåligt buret lidande.

Otto Pallin hade bakom sig en särdeles skiftesrik lefnadsbana. Född den 29 februari 1848 i Karlstad, där fadern var lektor, aflade han i sin födelsestad studentexamen, hvarefter han studerade såväl i Uppsala som Lund för att utbilda sig till läkare. Af någon anledning slog han emellertid denna bana ur hågen och reste i början af 1880-talet till Amerika. Tack vare sina kunskaper kunde han här bli apotekare i ett grufsamhälle i Illinois och tjänstgjorde därstädes äfven som läkare.

Efter en tid vände han dock tillbaka till Sverige, endast för att inom kort återkomma hit. Efter återkomsten syntes han vara förföljd af den mest ihållande otur. Han försökte sig på en massa olika sysselsättningar. Sålunda var han efter hvartannat konsertsångare, skådespelare, groceryman, bartender, tillskärare, kock, handskmakare m. m., allt under loppet af några få år.

Under några månader af 1884 utgaf han tidningen *Rockfords Allehanda* i Rockford, Ill.

När tidningen *Kurre* i Chicago startades, fick han där en tillfällig anställning, som dock blef af kort varaktighet, men han fästades ånyo vid samma tidning 1888, då den förändrats till *Svenska Kuriren* och öfvergått i andra händer. Efter fyra års förlopp lämnade han nämnda tidning och ingick vid *Svenska Tribunens* redaktion. Efter en kort tid nödgades han dock lämna denna sin plats. Han fick anställning hos en vän i Aurora, Ill., som bokhållare vid en velocipedfabrik, där han kvarstannade i flera år, men flyttade för ett par år sedan åter till Chicago och antog plats vid Mills Novelty Co. I mars 1903 öfvergick han ånyo till *Svenska Kurirens* redaktion.

Under hela sin vistelse i Amerika var han flitigt anlitad såsom sångare vid offentliga och enskilda tillställningar. Han var en förträfflig gluntsångare, och hans föredrag af Dalgrens värm-

landsvisor var rent af mästerligt. Som skådespelare var han ingalunda oäfven.

I tidningsarbetet var han ovanligt duglig och mångsidig och i besittning af en omfattande humanistisk bildning samt ett sällsynt godt minne. Som människa var han en af de angenämaste man kunde träffa på, trofast, uppriktig, vänsäll och personligen anspråkslös. Han efterlämnar maka, född Ulrika Johnson, samt en dotter.

HÅKAN OLSON.

En af de män, som undfingo prästämbetet, då Augustana-synoden i juni 1860 stiftades i Clinton, Wis., och följaktligen en af nämnda samfunds banbrytare, har under året aflidit. Det var pastor Håkan Olson, som den 1 juni 1904 fick sluta sin verksamma lefnad.

O. var en "nybyggarepräst" af det äkta kärnfriska slaget. Själf en folkets son fick han under hela sin långa arbetsdag stå folket nära och i skilda trakter af vårt vidsträckta land taga en särdeles verksam del i svenska nybyggens såväl materiella som andliga utveckling. Härunder var han med om många äfventyr och faror, ur hvilka han dock alltid räddades, utan skador. Begåfvad med ovanligt stark hälsa och stora kroppskrafter uthärdade han strapatserna som få och kunde därför uträtta mycket. Under detta sitt rastlösa arbete erhöll han en vidsträckt erfarenhet, som kom såväl samfundet i gemen som hans församlingar till godo. O. har liksom de flesta andra af våra banbrytare på kyrkans mark härute sitt eget särskilda kapitel i vår andliga odlings historia. Det är några antydningar om detta kapitels innehåll vi här skola söka gifva PRÄRIEBLOMMANS läsare.

Håkan Olson föddes den 11 juli 1831 i byn Kullan af Jämshögs socken i Blekinge, där hans föräldrar Ola Jönsson och Elsa Svensdotter ägde ett litet hemman. O. hade 11 syskon. Då O. var omkring sex år gammal, byggde fadern ett brännvinsbränneri, men det dröjde ej länge, innan han under intrycket af en nykterhetspredikan, som den väldige väckelse- och nykterhetspredikanten Per Nyman höll i församlingens kyrka, stängde bränneriet och upphörde med verksamheten. Från den stunden var Ola Jönsson en annan människa.

Sedan O. genomgått socknens då nyss upprättade folkskola, påyrkade några af familjens vänner, att han skulle sändas till Lund för att studera, men fadern, som fruktade för kostnaderna, afböjde det. I stället fick han lära smedyrket, hvarunder hans kroppskrafter ytterligare utvecklades.

Sedan han uppnått myndighetsålder, 1852, fattade O. beslut att i sällskap med andra från hembygden utvandra till Amerika och

efter erhållna allvarliga förmaningar af sin gudfruktige fader begaf han sig på väg. Efter en sju veckor lång, besvärlig resa hamnade han slutligen i New York. Här fick han liksom de flesta andra invandrare den tiden höra metodistpastorerna O. G. Hedström och S. B. Newman predika på Bethelskeppet, deras gudstjänst- och söndagsskolelokal. Resan fortsattes till Chicago och därifrån till Joliet, där han under några veckors tid arbetade på en järnvägsbyggnad.

På eftersommaren sistnämnda år kom han till Knoxville, Ill., och detta blef vändpunkten i hans lif. Han gjorde här bekantskap med pastor T. N. Hasselquist från Galesburg, hvilken outtröttligt reste omkring i de närliggande nybyggena för att på fädrens tungomål predika för och i församlingar samla de spridda landsmännen. Genom hans och andra allvarliga landsmäns inflytande kom O. till sinnesändring, och hans hela lif fick nu en annan riktning.

Sommaren 1854 uppstod i dessa bygder en allmän andlig väckelse, dels till följd af pastorerna Hasselquists och M. F. Håkansons m. fl. verksamhet, dels till följd af den då svårt härjande koleran. O. var nu under flera veckors tid sysselsatt med att besöka de sjuka och begrafva de döde. Under den följande hösten och vintern ledde han stundom på pastor Hasselquists uppmaning de ofta återkommande andaktsstunderna.

Den skarpsynte pastor Hasselquist hade härunder upptäckt, att det hos den unge, kraftfulle smeden fanns bildbart material, och han beslöt att, helst som prästbristen var bland nybyggarna mycket stor, utbilda honom till präst. Till den ändan begynte han år 1855 undervisa O. i kyrkohistoria och andra ämnen. O. stod i sin smedja i Knoxville fem dagar i veckan; den sjätte gick eller rättare sprang han till Galesburg för att mottaga undervisning af pastor Hasselquist. På detta sätt fortgick det ett års tid. Men så intalade en from och förståndig man O., att han vore för gammal, fattig, utan underbyggnad och saknade de naturliga förutsättningarna för att gå prästvägen. O. trodde detsamma själf samt gick och sade pastor Hasselquist detta. Men då blef denne riktigt ond och förklarade, att dessa tankar voro af djäfvulen. Och för att taga dem ur O. följde han honom nära nog halfvägs till Knoxville samt rådde honom att flytta till Galesburg för att vara honom närmare. O. lydde rådet och kvarstannade

i Galesburg något öfver två års tid, hvarunder pastor H. fortfor med att meddela honom undervisning.

År 1857 sände pastor Hasselquist O. som kateket och bokspridare till New Sweden, Ia. Året därpå erhöll O. kallelse från därvarande församling att förestå densamma. Efter erhållen venia att förrätta prästerliga ämbetsgöromål flyttade han också dit i oktober 1858. Församlingen därstädes hade då ännu endast ett stockhus till kyrka och ett dito till prästgård. Denna bestod af ett enda rum på nedre bottnen; i ett hörn af rummet ledde en stege upp till pastorns studerkammare på vinden. Lönevillkoren voro $200 och fritt husrum.

Tillståndet i nybygget var på den tiden sorgligt. Krogar funnos och stor dryckenskap var rådande. När hemförrådet af spirituosa ej förslog, sände man efter sådan tunnvis från Burlington. O. var nära att förlora modet, men höll likväl ut, därtill uppmanad af pastor Hasselquist. Som ett exempel på det motstånd han rönte kan anföras följande. Vid ett tillfälle, då han kom till ett hus, hvarest en andaktsstund var utlyst, satt vid ingången en person med flaskor och glas på ett bord och bjöd alla som kommo på en sup. O. blef också bjuden och tillsagd, att han ej finge gå in, förrän han tömt supen. Detta var dock för mycket äfven för den fridsamme O. Han tog karlen, lyfte upp honom och satte honom sedan med sådan kraft i bordet, att flaskor och glas sprungo i bitar, hvarefter han gick in, läste, sjöng, bad och predikade som om ingenting händt. Ingen vågade störa honom. Hans flitiga utsäde bar emellertid så småningom frukt, huru hård marken än till en början föreföll.

Nybyggare från New Sweden och andra platser grundlade 16 mil öster om denna nybygget Swedesburg. Här uppstod inom kort en annexförsamling till församlingen i New Sweden. En tid betjänade han båda församlingarna, men flyttade 1869 till Swedesburg för att uteslutande ägna sig åt vården af denna.

Här erhöll han ett mera tacksamt fält för sin verksamhet, och här kvarstannade han till hösten 1876, då han erhöll och antog kallelse till Mariadahl och kringliggande församlingar i Kansas, där han var känd sedan han åren 1865 och 1866 verkade som resemissionär därstädes. Landsmännen därute voro på 1870-talet skringrade i andligt afseende, men O. lyckades, tack vare sina goda predikogåfvor, sin djupa erfarenhet och sitt vänliga, kärleksfulla umgänge samla och ena dem. I moderförsamlingen i Maria-

dahl med dess annexförsamlingar Wahlsburg, Waterville och Frankfort samt predikoplatserna Swedesborg, Scandia och Brantford längre västerut verkade han i 13 års tid eller till 1889.

Sistnämnda år flyttade han till Henderson Grove, Ill., där han kvarstannade i 10 års tid. På hösten 1899 flyttade han till Rice Lake, Wis., där han ämnade tillbringa sina sista lefnadsdagar i lugn och ro, utan någon bestämd verksamhet. Hösten och vintern 1900 förmåddes han emellertid af Minnesota-konferensens missionsstyrelse att företaga missionsresor i Minnesota, Wisconsin och Canada. Ehuru nu nära 70-årig, antog O. på våren 1901 kallelse till den lilla nybyggareförsamlingen i Port Wing, Wis., och verkade här, trots sin framskridna ålder, med nit och kraft. Här fick ock den gamle "nybyggareprästen" sluta sina dagar.

Någon tid före sin död hade han en egendomlig dröm, som förtjänar att i detta sammandrag anföras. Han drömde, att han befann sig på ett stort kyrkomöte. Så kom bud, att han skulle stiga upp i öfre våningen. Ditkommen träffade han doktorerna Hasselquist, Carlsson och Olsson m. fl., och de sade till honom, att han skulle fortsätta en liten tid till med att predika och arbeta som han gjort, så finge han snart komma till dem, där de voro. Denna dröm gick bokstafligen i fullbordan. Han var med vid Minnesota-konferensens årsmöte i maj 1904, var frisk och glad, predikade och diskuterade som vanligt, kom hem sista veckan i maj, och den 1 juni fick han "stiga upp i den öfre våningen."

O. var, såsom ofvan nämndt, utrustad med mindre vanliga kroppskrafter. Detta kunde man se redan af hans yttre. Han var ej högväxt, men mycket starkt byggd, med muskulösa armar och händer. Med sina kraftiga anletsdrag, sitt gråsprängda hår och yfviga hakskägg liknade han en viking från de blekingska skären, sådan man tänker sig en dylik. Han ägde rätt stora mekaniska anlag och grubblade ständigt på nya uppfinningar, mest inom landthushållningens område. Han lär också hafva erhållit patent på åtskilliga af sina uppfinningar.

Han ingick den 10 juni 1854 äktenskap med änkefru Petronella Peterson och sörjes nu närmast af henne, en son och tre döttrar, af hvilka en är gift med pastor C. J. E. Haterius i San Francisco, Cal., och en med pastor A. J. Rodell i Oakland, Cal.

CHARLES O. ENGSTRÖM.

Ehuru vid sitt frånfälle endast 29 år gammal hade Charles O. Engström, som den 19 juni 1904 afled i Boston, Mass., redan hunnit göra sig ett aktadt namn både som advokat och politiker. Hade en längre lifstid förunnats honom, skulle han utan tvifvel på grund af sin stora begåfning och energi hafva uppnått ganska framskjutna platser i samhället. Med honom förlorade Bostons svenska koloni en af sina mest kända och aktade medlemmar.

Charles Oscar Engström föddes i Göteborg den 19 maj 1875 och kom jämte sina föräldrar vid tolf års ålder 1887 till Boston. Efter att hafva bevistat en af stadens folkskolor fick han 1889 anställning som elev hos advokatfirman Huntres & Albers och inskrefs 1894 vid Boston University Law School, hvarifrån han 1897 utexaminerades som advokat. Vid examenshögtidligheterna hade han, svensk-amerikanen, äran att på den afgående klassens vägnar hålla det sedvanliga talet. Samma år intogs han som medlem af Massachusetts Bar Association.

Redan som adertonårig yngling gjorde han sig bemärkt såsom talare vid ett af demokratiska partiets möten i Boston, och 1893 uppträdde han såsom talare vid ett politiskt möte i Tammany Hall i New York. När han fyllt 21 år och blef medborgare, ändrades emellertid hans politiska åsikter, och han blef en verksam medlem af det republikanska partiet samt användes ofta som talare vid politiska möten.

På hösten 1899 invaldes han som medlem af representanthuset af staten Massachusetts' lagstiftande församling, där han gjorde sig särskildt bemärkt för ett förslag om "gas investigation" och reducering af kostnaderna för lysgas.

De sista åren af sin lefnad led han af lungsot, hvilken han, ehuru förgäfves, sökte bekämpa. På sensommaren 1900 nödgades han uppgifva sin stadigt växande praktik och begaf sig jämte familj till Denver, Colo., i hopp att klimatombytet skulle återställa honom till hälsan. Denna förbättrades också så pass mycket, att han kunde efter ungefär ett års tid återvända och tills vidare fortsätta sin praktik. Men så tog sjukdomen åter öfverhand och nedlade honom slutligen på dödsbädden.

Engström efterlämnar maka, född Edlund, och två barn samt föräldrar, alla boende i Boston.

JOHAN LIND.

Den för sitt stånd mest typiske af till Amerika utvandrade svenska f. d. indelta soldater torde hafva varit f. d. distinktionskorpralen vid Gäsene kompani af kongl. Elfsborgs regemente Johan Lind, som midsommaraftonen 1904 i sin dotters, änkefru doktorinnan Alma Swenssons, hem i Lindsborg, Kans., fick vid nära 89 års ålder luta sitt trötta hufvud till hvila. Gubben Lind var säkerligen en af de mest karakteristiska representanterna för Karl XI:s härordning, nu dömd att försvinna, och som om några år skall vara ett minne blott.

Gudsfruktan, fosterlandskärlek, arbetsamhet och plikttrohet hafva varit den svenska soldatens utmärkande dygder, och dessa funnos också i rikt mått hos gubben Lind. Frukta Gud, ära konungen, tjäna fäderneslandet, göra rätt mot hvar man så långt det i mänsklig förmåga står, se där de grundsatser, som han under sin långa lefnad tillämpade. Äfven i sitt nya hemland med dess från de svenska afvikande institutioner och förhållanden var den gamle hederlige svenske knekten en god medborgare.

Johan Lind föddes den 4 juli 1815 i Eriksbergs socken af Elfsborgs län. Föräldrar: bonden Lars Eriksson, som, född 1792, år 1813 som beväring deltog i fälttåget mot Napoleon; modern, Brita Eriksdotter. Gubben Lars tjänstgjorde som fjärdingsman, nämndeman och ledamot af ägodelningsrätten till sin död, som inträffade 1858. Hans hustru afled redan 1837, 51 år gammal.

Lind ingick 1842 som soldat vid Gäsene kompani af Kongl. Elfsborgs regemente, låg under fyra månader af 1844 i garnison på Karlstens fästning, deltog 1848 med sitt regemente i utmarschen till Danmark, låg 1849 i fyra månaders tid i garnison på Varbergs fästning, befordrades samma år till korpral och påföljande år, på rekommendation af sin kompanichef, till distinktionskorpral, tjänstgjorde litet emellan som underofficer, bevistade storlägret på Axevalla 1858 och erhöll där för god och trogen tjänst svärdsmedaljen, bevistade 1863, då han hade tre år kvar i krigstjänsten, sitt sista regementsmöte och utvandrade påföljande år till Amerika.

Första tanken på att emigrera fick han till följd af bref från en förut utvandrad svåger och svägerska. För att komma ur krigstjänsten nödgades han köpa en liten hemmansdel, som han sedan öfverlät på annan person.

Den 5 maj 1864 lämnade han med familj hemmet, låg i Göteborg en vecka under väntan på fartyg, i Hamburg fem veckor och tillbringade på Atlanten nio veckor. Den 24 augusti 1864 ankom familjen till sin bestämmelseort, Andover, Ill. Efter en något mer än ettårig vistelse i Andover, hvarunder han sysselsatte sig med husbygge, flyttade han den 20 januari 1866 till Moline, Ill. Här var han trustee och församlingskassör i sex års tid, var jämväl ledamot af kyrkobyggnadskommittéen, då den nya kyrkan därstädes 1879 uppfördes, och biträdde vid dess inredning. I Moline fortsatte han med utöfvandet af snickeriyrket.

Efter att under nära 34 års tid hafva varit bosatt därstädes flyttade han och hans hutsru den 7 december 1899 till Lindsborg, där hos sin dotter och måg, doktorinnan och dr C. Swensson, fingo en fristad på ålderdomen, och där de omfattades med den varmaste tillgifvenhet och kärlek.

Gubben Lind var två gånger gift, första gången 1840 med Maria Kristina Larsdotter, som efter ett 14-årigt lyckligt äktenskap afled 1855, då äfven fem af makarnas barn afledo. Någon tid därefter ingick han äktenskap med sin första hustrus syster, Fredrika Larsdotter, hvilket äktenskap likaledes välsignades med flere barn. Sin maka i andra giftet hade han sorgen förlora genom döden den 16 mars 1900.

En längre karaktärsteckning af gubben Lind finnes införd i *Ungdomsvännen* för maj 1903, till hvilken vi härmed hänvisa.

J. F. ENEBERG.

Ännu en af de svensk-amerikaner, hvilka under inbördeskriget klädde blodig skjorta för unionens sak, har skattat åt förgängelsen. Hans namn var J. F. Eneberg, och det var som officer han tjänade sitt adoptivland och det med största berömmelse. Eneberg afled i Kansas City, Mo., den 7 juli 1901.

John F. Eneberg föddes i Karlskrona den 21 december 1825. Efter att en tid hafva varit sjöman kom han vid 19 års ålder till Amerika och bosatte sig i Lexington, Mo., där han en tid var kompanjon med bryggerimagnaten Busch.

Vid inbördeskrigets utbrott organiserade han en skvadron kavalleri, som kämpade å nordstaternas sida, och blef E. sedan för mod och tapperhet utnämnd till kapten i unionsarmén.

Efter krigets slut bosatte han sig i Kansas City, Mo., och öppnade här en trävaruaffär, som med tiden blef den största i sitt slag i staden. Firmans namn var Kansas City Lumber & Fuel Company. Sin affär skötte han med största samvetsgrannhet och öfvervakade själf ända in i det minsta dess detaljer.

Ehuru han aldrig eftersträfvade offentliga befattningar, hedrades han dock med flera förtroendeuppdrag. Han åtnjöt obegränsadt förtroende inom affärsvärlden och ägde talrika vänner.

E. dog barnlös. Han sörjes närmast af maka, med hvilken han förenades för närmare 50 år sedan. En broder, målaremästaren Eneberg i Karlskrona, afled för tre år sedan.

S. G. LARSON.

Just då de sista arken af kalendern äro färdiga att läggas i pressen, ingår underrättelsen, att ännu en af Augustana-synodens gamla banbrytare och märkesmän fått nedlägga vandrings- och herdestafven. Pastor S. G. Larson, den outtröttlige missionären och församlingsorganisatören, har nämligen den 11 november 1904 efter mer än årslång sjukdom aflidit å sin landtegendom, tre mil från Mead, Nebr.

Pastor Larson var, som sagdt, en banbrytare, och det var hufvudsakligen fältet i Nebraska hans vägrödjarearbete gällde. Utsänd af Augustana-synodens missionsstyrelse kom han sommaren 1868 till Omaha, Nebr., hvilken stad blef hufvudstationen för hans verksamhet. Här stiftade han redan i oktober samma år den nu stora och blomstrande sv. luth. Immanuels-församlingen samt utsträckte därpå sin verksamhet längre in i staten. Ett tiotal församlingar, som han där organiserat — bland dem den nyssnämnda församlingen i Omaha samt församlingarna i Oakland, Mead, Malmo, Lincoln, Swedeburg och Swaburg — utgöra de bästa minnesvårdarna öfver honom och hans lifsgärning. Men han icke blott samlade svenskarna därute i välordnade församlingar, han delade äfven med dem nybyggarelifvets besvärligheter.

Hans arbete inom samfundet var emellertid ej inskränkt endast till församlingsorganisation i Nebraska. Under sin krafts dagar betjänade han äfven äldre församlingar i olika delar af synoden och innehade flera förtroendeuppdrag.

Sven Gustaf Larson föddes i Ed, Kalmar län, den 20 januari 1833. Föräldrarna voro Lars Larson och hans hustru Lisa Andersdotter. Redan från barndomen hade han håg för studier, men fick ej tillfredsställa densamma förrän 1857, då han inskrefs vid Fjellstedtska skolan efter att året förut hafva på den bekante grefve Stackelbergs uppmaning verkat som predikant i sin hembygd. Vid nämnda skola kvarstannade han i tre terminer och utvandrade så 1858 till Amerika i afsikt att här ägna sig åt prästkallet.

Redan samma år inskrefs han vid den skandinaviska afdelningen af det amerikanska lutherska universitetet i Springfield, Ill., för hvilken afdelning pastor L. P. Esbjörn var föreståndare. När så Augustana seminarium på hösten 1860 började i Chicago sin verksamhet, enligt beslut fattadt vid det i svensk-amerikanernas historia så viktiga mötet i Clinton, Wis., i juni samma år, då Augustana-synoden bildades, var L. en af de studerande, som prof. Esbjörn tog med sig till den nya läroanstalten. Behofvet af svenska präster i Amerika var oerhördt stort den tiden, hvadan man nödgades prästviga de studerande efter endast en kort studietid. L. blef sålunda prästvigd den 9 juni 1861 på kallelse från sv. luth. församlingen i Burlington, Ia.

Nu begynte med ens hans ämbetsgärning, som pågick så godt som oafbrutet i 40 års tid. De församlingar, han därunder betjänat, äro följande:

Burlington, Iowa, 1861—63; Knoxville, Ill., 1863—68; Omaha, Nebr., 1868—71; Mead, Nebr., 1871—78; Sycamore, Ill., 1878—85; New Windsor, Ill., 1885—88; Worcester, Mass., 1888—92; Kansas City, Mo., 1892—94; Pueblo, Colo., 1894—97; Council Bluffs, Iowa, 1897—1900.

Utom dessa tio församlingar hade han vård om många annexförsamlingar och nedlade dessutom mycket arbete på missionsfälten.

L. var kassör för Mississippi-konferensen 1865—66 och sekreterare för Illinois-konferensen 1880—82, tjänstgjorde som medlem af direktionen för Illinois-konferensens barnhem i Andover 1887—88 och var medlem af den kommitté, som af synoden tillsattes för utarbetande af en lärobok i biblisk historia.

Tidigt förvärfvade han en egendom i Mead, och denna skötte han med intresse och sakkunskap samt blef äfven på detta område ett föredöme för sina landsmän.

Den 17 nov. 1861 inträdde pastor Larson i äktenskap med fröken Johanna Carolina Lagerström. Vigseln förrättades i Galesburgs kyrka. Äktenskapet välsignades med nio barn, nämligen fyra gossar och fem flickor, hvilka alla öfverlefva sin fader. Åtminstone ett par af dem äro utexaminerade läkare.

År 1900 slog sig pastor Larson i ro på sin landtegendom, men deltog det oaktadt emellanåt i kyrklig verksamhet, tills han den

10 sept. 1903 träffades af ett svårt slaganfall, hvarigenom han blef bunden vid sängen och hans tunga förstummades.

Begrafningsgudstjänsten hölls i Alma-församlingens i Mead kyrka måndagen den 14 nov., då hela traktens befolkning sade den aktade banbrytaren farväl.

JOHANNA SOFIA OGDEN.

Bland dödens skördar under det år, som förflutit, sedan PRÄRIE-BLOMMAN för 1904 utgafs, är äfven fru Johanna Sofia Ogden, en af vår tidigare svensk-amerikanska historias märkligare kvinnor. Hon kom nämligen tillika med ett af de allra första Erik-Jansare-sällskapen till Amerika, blef det svenska nybygget Andovers i Illinois första svenska kvinna och deltog i en af de tidigare guldgräfvarefärderna till California. Hon var således ett lefvande vittne till mycket, som tilldrog sig under det svenska nybyggarelifvets i den amerikanska västern första tider, och man må hoppas, att hon efterlämnar åtminstone några anteckningar rörande sin växlingsrika lefnad.

Se här några uppgifter om hennes härkomst, familjeförhållanden och de omständigheter, som gjorde, att hon kom till Amerika.

Bland de många, som indrogos i Erik-Jansarnas religiösa rörelse, var äfven ägaren af Lunds pappersbruk i Forssa socken i Helsingland, J. E. Lundqvist, hvilken flyttat till nämnda socken från Nyköping. Mer ifrig Erik-Jansare än mannen synes dock hans hustru Brita, född Flodin, hafva varit, att döma däraf, att hon var en af de 15 personer, hvilka den 7 december 1844 på en udde i Långsjön vid Stenbo i nämnda socken anställde, liksom förut skett i Tranberg i Alfta och Lynäs i Söderala, en bokbrasa, hvarvid en massa lutherska uppbyggelseböcker offrades. De femton blefvo för detta tilltag lagförda och den 24 februari 1845 af Forssa häradsrätt dömda att böta hvardera 16 rdr 32 sk. b:co. Utgången af målet bidrog säkerligen till att fabrikör Lundqvist beslöt sig för att jämte de sina åtfölja Erik-Jansarna till Amerika. Pappersbruket såldes, och L. slöt sig jämte sin hustru och deras äldsta dotter Johanna Sofia — född i Nyköping den 15 januari 1824 — till ett af de år 1846 utvandrande första Erik-Jansare-sällskapen. Den yngre dottern Mathilda Gustafva däremot kvarstannade i Sverige för att uppbära fordringarna.

Under det att föräldrarna slogo sig ned i Erik-Jansare-kolonien Bishop Hill i Illinois, tog äldsta dottern i början af 1847 tjänst hos en amerikan, mr Townsend, i Andover i samma stat. Ingen svensk kvinna fanns före henne på platsen och endast en svensk

man, förre sjömannen Sven Nelson, hvilken ditkommit redan 1840.

Samma år hon anlände till Andover gjorde hon därstädes bekantskap med en svensk sjökapten vid namn P. W. Wirström, och det dröjde ej länge, innan de tu blefvo ett. De voro det första svenska äkta paret i Andover. Kapten W., som var född i Vaxholm 1816, synes hafva mycket tidigt kommit till Amerika. Året, då han anlände hit, är ej kändt, men man vet med visshet, att han befann sig här 1846 och då seglade på de stora insjöarna. På hösten nämnda år fick han veta, att ett sällskap landsmän hade kommit till Buffalo, N. Y. Han styrde sin kosa dit och fann nu, att sällskapet utgjordes af Erik-Jansare under Nils

JOHANNA SOFIA OGDEN.

Hedins ledning och vård. På immigranternas anmodan följde han dem som tolk till Bishop Hill, hvarest han blef lika oumbärlig som läkare — han hade någon kunskap i detta fack — som han på vägen hade varit i egenskap af tolk. Där stannade han till i juli 1847. Han flyttade då till Andover och fann här före sig Johanna Sofia Lundqvist, hvilken, som ofvan sades, redan samma år blef hans maka.

De bodde en tid i ett litet stockhus, men foro på hösten samma år till New Orleans, hvarifrån de återkommo på våren 1848, reste

påföljande höst åter till New Orleans och återkommo till Andover för andra gången våren 1849. Samma år upptäcktes de stora guldfyndigheterna i California, och bland dem, som drogo dit för att söka sin lycka, voro kapten Wirström och hans unga fru. Dessa anträdde 1850 den långa färden öfver "den stora amerikanska öknen". Resan gjordes hufvudsakligen till fots, och många voro de umbäranden och lidanden, de hade att under densamma utstå. Härtill kom för fru Wirström strängt arbete. Under resans senare del måste hon nämligen koka och hushålla för åtta karlar, hvilka befunno sig i deras sällskap. Hon uthärdade dock alla strapatser och anlände välbehållen jämte sin man till guldfälten.

Till följd af dålig hälsa återvände kapten W. redan 1854 till Illinois och afled i Bishop Hill den 25 februari 1855. Hustrun fick ensam fortsätta kampen för tillvaron i guldlandet, hvilket hon också gjorde med sådan framgång, att hon samma år mannen dog kunde återkomma till Bishop Hill med $3,000, som hon ärligt förvärfvat genom matlagning åt guldgräfvare.

Den 4 november 1856 ingick änkefru Wirström äktenskap med en amerikan vid namn M. B. Ogden och bosatte sig jämte honom i Victoria, Knox county, Ill. Härifrån flyttade de 1881 till Riverside, Cal., där hon den 10 juni 1904 slutade sitt på växlingar så rike lif.

Om den yngre systerns öden må tilläggas, att hon 1850 kom öfver till Amerika och här blef gift med en hr J. W. Florine samt jämte honom 1855 flyttade till Andover, hvars förste svenska apotekare, läkare och fotograf han blef. F. tjänstgjorde som andre löjtnant i kompani H af Illinois 43:dje frivilliga regemente under inbördeskrigets första tid, men tog afsked redan den 4 feb. 1862 och afled samma år. Hans maka, som var född i Nyköping 1829, lefde ännu 1898.

Makarna Lundqvist, som efter Bishop Hill-koloniens delning flyttade till sin yngre dotter i Andover, afledo före 1880.

Ett stort antal Erik-Jansare slöto sig efterhand till andra samfund. Systrarna Johanna Sofia Ogden och Mathilda Gustafva Florine blefvo swedenborgare och mycket ifriga sådana. Båda hafva efter bästa förmåga sträfvat att i sin närmare omgifning sprida Swedenborgs läror.

Svensk-Amerikanerna,

deras materiella och andliga sträfvanden. Anteckningar från en resa i Amerika, företagen med understöd af svenska staten, af dr Carl Sundbeck. Med öfver 350 porträtt och illustrationer. Pris, i elegant klotband.............. 1.75

Författaren till detta arbete lefver i friskt och kärt minne i de hem och kretsar, i hvilka han blef känd under sin observationsresa i vårt nya hemland. Resultatet af hvad han då såg, hörde och lärde känna, har han här lämnat i ord och bild. Före honom har ingen resande från vårt gamla fädernesland såsom han så noggrant sökt att lära känna svensk-amerikanernas ställning i detta land. Med outtröttlig flit och öppen blick reste han från det ena nybygget till det andra och stannade kvar länge nog för att lära känna de verkliga förhållanden, i hvilkas Sveas forna söner och döttrar här befinna sig. Från Atlanten till Stilla hafvet och långt upp i Kanada besökte han hvarje stad och settlement, där svenskar i något större antal äro bosatta, och i sin skildring väcker han läsarens intresse att med en oemotståndlig nyfikenhet följa sig på denna färd. Dr Sundbeck har utan gensägelse gifvit oss den fullständigaste, mest opartiska och därför den värdefullaste af alla de reseskildringar öfver Amerika, som vi känna till. Hans bemödande har varit att se och skildra allt, som kom i hans väg, sådant det i verkligheten är. Hans arbete skall därför vinna ett tacksamt erkännande.

Boken är rikt illustrerad med landskapsvyer samt bilder af byggnader och personer i mängd. Det är en bok, som skall intressera dig, och dröj därför ej med att eftersända ett ex.

Nya Dikter

af Ludvig Holmes. Pris, kart.........1.25; elegant klotb. 2.00

Från Vestanskog.

Dikter af —r—, kart...... .50; extra klb med glds.... .75

Innehåll: 1. Tillägnan. 2. Sånger öfver ämnen ur Uppenbarelseboken. 3. Guldormen. 4. Dikter af blandadt innehåll.

Vilda Blommor Från Prärien.

Dikter af —r—, extra klb med glds..................... 1.50

Eterneller och Vårblommor.

Deklamationsstycken och dialoger för föreningar och sällskap samt för läsning i hemmet. Samlade af Joh. A. Enander, LL. D. Första häftet: Religiösa skaldestycken, h .25
—Andra häftet: Svenska historiska fosterländska sånger, h........25; första och andra häftet i ett band, kart...... .75

Sånger och Sagor,

en samling dikter af Jakob Bonggren, extra klb.......... 1.50
do med gulds.. 2.25

Diktsamlingar äro ej sällsynta i bokmarknaden, ehuruväl de svensk-amerikanska skalderna äro jämförelsevis få. Bland dessa få finnas dock sådana, som frambringat diktalster af bestående värde, och deras namn äro kända och ansedda på båda sidor om världshafvet. Inom den svensk-amerikanska skönlitteraturen har Jakob Bonggrens namn länge räknats såsom ett bland de förnämsta. Hans diktsamling "Förstlingar", som för några år sedan utkom, rönte erkännande icke blott från publikens, utan äfven från recensenters sida, och i den samling "Sånger och Sagor", som nu från trycket utgått, häfdar han sitt skalderykte. Här finnes verklig poesi, ej blott till formen utan ock till innehållet.

Innehållsförteckningen har följande underafdelningar: Fosterländska dikter, Högtidssånger, Minnesdikter, Naturbilder, Tankar och Toner, Blandade dikter, Humoresker och Satirer, Efterbildningar, Sagor.

Ur Svenska Sången

under det nittonde seklet samt blad ur den svenska sångens historia. Poetisk läsebok för de svensk-amerikanska hemmen, ungdomsföreningarna och litterära sällskapen af Joh. A. Enander. Första delen 1800—1850. Med 20 författares porträtt. Elegant klotband 1.50

I Brytningstid.

Skisser ur det svensk-amerikanska folklifvet af C. W. Andeer. Kart .... .35

Valda Skrifter.

Af J. A. Enander. Med talrika illustrationer, extra klb. 2.50

